

137702

Либ. 1063

ДИВИЗИОННИ ПРИЋ

ДИВИЗ. ЂЕНЕРАЛ

ИЗ МОГА КОМАНДОВАЊА
КОРУШКИМ ОДРЕДОМ

ОД 21. МАЈА ДО 22. ЈУНА 1919. ГОДИНЕ

СА ТРИ ПРИЛОГА: ДВЕ КАРТЕ И ЈЕДАН ПРЕГЛЕД

— ПРЕШТАМПАНО ИЗ „РАТНИКА“ —

БЕОГРАД
ШТАМПАРИЈА „СКЕРЛИЋ“ КРАЉ. НАТАЛИЈЕ БР. 12.

1927

ЉУБОМ. М. МАРИЋ

ДИВИЗ. ЂЕНЕРАЛ

**ИЗ МОГА КОМАНДОВАЊА
КОРУШКИМ ОДРЕДОМ**

ОД 21. МАЈА ДО 22. ЈУНА 1919. ГОДИНЕ

СА ТРИ ПРИЛОГА: ДВЕ КАРТЕ И ЈЕДАН ПРЕГЛЕД

— ПРЕШТАМПАНО ИЗ „РАТНИКА“ —

БЕОГРАД

ШТАМПARIЈА „СКЕРЛИЋ“ БЕОГРАД КРАЉ. НАТАЛИЈЕ БР. 12.

1927

Др. М. М. МАРТИ
Др. М. М. МАРТИ

НА МОТА КОМАНДОВАНА

КОРПУШНИМ ОДРЕДОМ

ОД 21. МАЈА ДО 22. ЈУНА 1919. ГОДИНЕ

СА ТРИ ПРИЛОГА : ДВЕ КАРТЕ И ЈЕДАН ПРЕГЛЕД

137702

— ПРИШТАНИО НА РАТНИКА —

СТАМБАРНА ЦКЕ
КОРПУСНА КОМАНДА
НАТАДНЕ БР. 13.

714810030

1381

САДРЖАЈ

	Страна
<i>Посвећа</i>	1
I. Догађаји који су претходили на Корушком фронту :	
<i>Припрема за офанзиву</i>	1
II. Одлука и припреме	3
1. <i>Састав и јачина одреда</i>	9
2. <i>Морал и материјална спрема</i>	9
3. <i>Распоред одреда</i>	11
III. Извођење операција :	
1. <i>Операција за овлађивање десном обалом Драве.</i>	
а) Борбе код Дравограда, Гуштања и Черне	40
б) Гоњење непријатеља и овлађивање десном обалом Драве	46
в) Припреме за насилни прелаз преко Драве на великовачком мосту и заузеће Великовца	49
2. <i>Промена операциског правца и маневар преко Лабуда. Операција за заузеће Великовца</i>	60
а) Бој код Св. Павла у циљу овлађивања њиме	65
б) Гоњење непријатеља ка Великовцу, сједињење одреда у области Липе и заузеће Великовца	72
3. <i>Операција у циљу заузећа Беловца</i>	80
IV. Догађаји од дана примирја до дана предаје команде	92
V—VI. Закључак	99
<i>Исправка</i>	104

ИЗ МОГА КОМАНДОВАЊА КОРУШКИМ ОДРЕДОМ

ОД 21. МАЈА ДО 22. ЈУНА 1919. ГОДИНЕ

Свима онима који на Господетском Пољу у силном и одушевљеном полету, развивши победоносне заставе своје, пружише братску руку заробљеној браћи, да их изведу на светлост слободе и једнакости, али који не бише схваћени ни прихваћени; —

Свима онима који на Господетском Пољу, на огњишту праотаца, ужегоше величанствен огањ националног поноса, огањ који ће се у блиској будућности ипак морати разбуктати у страхан пожар, који неће дипломатско перо моћи угасити, пре но што сажеже све препоне, не растопи окове и не подигне роба у висине слободе; —

Свима војницима, Словенцима, Хрватима и Србима, који узеше учешћа у Корушкој офанзиви, посвећује ове редове

Писац

I

Догађаји који су претходили офанзиви на Корушком фронту

Припрема за офанзиву

Пред крај месеца априла 1919. осећала се јача живост код Аустријанаца на Корушком фронту. Ово је нарочито падало у очи око Великовачког мостобрана, који су држале словеначке трупе Дравске дивизије. Аустриска артилерија сваким даном постајала је све активнија. Осећало се да Аустријанци припремају напад у циљу заузећа Великовца.

До судара је дошло 29. априла. Наши су предузели напад и тежили да предухитре непријатеља у нападу, да се ослободе непријатељског притиска и угрожавања великовачког моста од дејства непријатељске артилерије. У први мах операције су за нас текле успешно. Наши су заробили око 300 непријатељских војника и 12 топова, а сем тога уништили 6 топова. Ипак при крају дана, због извесних разлога, наши су се делови морали повући на полазне положаје Великовачког мостобрана.

Аустријанци су од своје стране предузели противакцију и у току 30. априла, 1. и 2. маја користивши се извесним грешкама наших команданата, успели су да наше делове код

Великовца разбију, делом заробе, а делом у нереду пребаце преко Драве и да се у Великовцу докопају знатног плена у људству, оружју, муницији, осталој спреми и храни.

Последице тога биле су осетно штетне по даље држање словеначких трупа. Управо, то је учинило на њих тако тежак утисак, да више нису биле у стању дати ни најобичнији отпор, чак ни захваљујући оној срећној околности, што су између себе и непријатеља имали тако јаку препону као што је река Драва.

Повлачење је узело маха, и од онога момента када је правцем од Апаче непријатељ био угрозио и правац Великовац—Језерско, ово повлачење било је претворено у бегство, које се завршило у времену између 7. и 10. маја, када су поједини делови стигли у Шоштањ, Словењградец и Хоенмаутен (од Д. Дравограда), а то је, када се и непријатељ поготову од своје воље заузев Д. Дравоград, Гуштањ и Черну задржао на граници Штајерско—Корушкој, ишчуђавајући се ваљда и сâм овако изненадном, великом и брзом успеху. Наши делови према Дравограду задржали су се на линији: Бухенштајн—с. Бардник—Св. Петар—Св. Јанж и даље границом Корушке према Черној. Аустријанци су, по свему судећи, имали према Дравограду око 2000 људи, а према Железној Капљи око 400 пешака са нешто митраљеза, 4 брдска и 1 тешки топ; у неким батаљонима имали су саме офицере. Мобилизацију која је била већ у току извођења, а за коју су захваљујући успеху операција имали повољне услове, Аустријанци су продужили; њихови ефективи према извештајима непрекидно су се појачавали, те је и ситуација на Корушком фронту тиме постајала све тежа и тежа по нас.

*

У српској Врховној Команди у први мах није схваћен ни обим ни значај самог судара, као ни циљ. Али из развоја догађаја и извештаја добивених од стране команданата Дравске дивизиске области и IV армиске области, Врховна Команда врло брзо је била начисто с тим, као и са последицама које отуда могу наступити, како у политичком тако и у војничком погледу.

Поводом оваког стања ствари:

2. маја Дравска дивизија наређује позив на шестомесечну вежбу следећих пет класа обвезника (1890—1894. год.) поред ранијих пет класа (1895. до 1899), које су већ биле по јединицама, што Врховна Команда одобрава.

3. маја Врховна Команда наређује упућивање VII пешад. пука са 2 батаљона.

7. маја Аустријанци предлажу комисију за одређивање демаркационе линије и закључење провизорног примирја.

8. маја Врховна Команда наређује упућивање VIII пешад. пука са хаубичким дивизионом (2 батерије) Дринске дивизије и извештава Дравску дивизијску команду да пристаје на предлог за преговоре о прекидању непријатељстава.

9. маја Врховна Команда наређује команданту Дравске дивизијске области да тражи од Корушке владе повлачење аустријских трупа на линију ante bellum (предратну) пре но што би се приступило преговорима за мир.

10. маја отпочела је конференција у Целовцу за обустављање непријатељстава. Командант IV армиске области ипак је тражио још 2 пешад. пука као појачање.

11. маја Врховна Команда добива извештај из Љубљане о стању трупа Дравске дивизије. Према томе извештају стање је управо очајно: „Љубљански пешад. пук скоро већ не постоји. Цељски и Планински пешад. пук имају по 4—500 људи. Мариборски стоји нешто боље. Артиљерија сачувана врло добро“.... „Долазак појачања чини одличан утисак“.

II

Одлука и припреме

16. маја преговори у Целовцу били су прекинути и војни делегати враћени у Љубљану.

17. маја начелник штаба Врховне Команде тражи хитно од команданта IV армиске области извештај о стању на фронту Дравске дивизијске области као и о изгледима за успех, ако би се наредила оружана акција. Команданту IV армиске области том приликом наређује: „Ако добијете наређење за напад према Корушком фронту, учините и са своје стране све што се може, да успех буде осигуран. По потреби могу Вам ставити на расположење из Суботице још који батаљон. Тражену допуну муниције наредио сам. По горњему питању одлагања може бити свега до 21. овога мца кад су већ преговори прекинути“.

Команданту I армије овим поводом наређено је да спреми за покрет 2 батаљона са штабом 1. пешад. пука за Љубљану. Наређење за покрет има се очекивати у току сутрашњег дана.

18. маја начелник штаба Врховне Команде извештава о томе Краљевску Владу и додаје: „Предузимам слободу рада и шаљем још два српска батаљона у Корушку ради решења спора оружјем“.

Команданту IV армиске области наређује:

„Наређено команданту I армиске области да упути за Љубљану два батаљона са командантом 1. пука и довољно муниције. Ако је потреба и са своје области упутите ђенералу Смиљанићу још коју батерију.

Брза концентрација снага и избор фронта за напад према Великовцу оставља се ђенералу Смиљанићу ради снажнога протеривања непријатеља. Лично да руководи операцијом са одговорношћу. Ваш лични утицај са потребнога места са осигураном везом потребан је.

На осталим деловима фронта најјача опреза са јаком везом и готовошћу.

Нападу да претходи што тачнија и снажна артилеријска припрема.

Почетак операције и остало одредите споразумно и мене претходно известите. У току операција о успесима извештавајте ме што чешће.

Препоручујем прикупљеност, енергију и што потпунију обазривост са потребном дрскошћу.

Одговорите о пријему овога наређења“.

Командант Дравске дивизиске области у циљу осигурања успеха, поред осталог, тражио је овога дана да му се стави на расположење који од виших српских официра за командовање одредима. Нарочито је тражио да му се одмах стави на расположење командант жандармериске бригаде у Љубљани, пешад. пуковник Добросав Миленковић. Начелник штаба Врховне Команде уважио је овај захтев и пуковнику Миленковићу наређено је да се привремено стави на расположење команданту Дравске дивизиске области.

19. маја начелник штаба Врховне Команде добио је овлашћење од Краљевске Владе за предузимање оружане акције. Овлашћење гласи:

„Краљевска Влада у данашњој својој седници сложила се са Вашим гледиштем које сте изнели у извештају О.№ 39598 од 18.—V—тек. године и сагласила се на Ваш пројектовани рад и акцију у циљу протеривања непријатеља са наше зоне. Своју одлуку Влада базира на Вашу компетенцију свестране процене да акција буде кратка — брза — са сигурношћу на успех, минималним жртвама и несумњивим заузећем и одржањем у нашој власти, наше раније демаркационе линије“.

На основи овога овлашћења, а по учињеним напоменама Краљевској Влади у погледу чињеница од утицаја на успех, начелник штаба Врховне Команде издао је ово наређење команданту IV армиске области:

„Краљевска Влада, по пријему к знању извештаја команданта Дравске дивизиске области О.Бр. 4448 од 18. овог мца, нема намеру да се обраћа Антанти за решење нашег спора са Корушком. Према томе, *наређујем*, да се, чим стигну појачања, предузме наша офанзивна акција према наређењу О.Бр. 39579, ради пребацивања непријатеља преко демаркационе линије.

По заузећу Великовца и његовог обезбеђења са севера и истока, можда ћу Вам дати наређење за заузимање Целовца.

Да бих га могао на време дати, потребно је обавештавати ме најбржим начином о нашем напредовању, те да не буде застоја у операцијама.

Утврдите дан почетка операција што пре и јавите ми. Најенергичније продужити мобилизацију словеначких трупа и њихово груписање на најважнијим правцима уз најстрожу дисциплину и одговорност старешина“.

*

18. маја око 8.30 часова начелник оперативног одељења Врховне Команде, пуковник Данило Калафатовић нареди ми, да се према наређењу начелника штаба спремим за Љубљану са нарочитом мисијом, али каквом то не зна.¹⁾

Истог дана око 10.40 позвао ме је начелник штаба Врховне Команде и саопштио ми је, да с погледом на предстојећу операцију на Корушком фронту неопходно је потребно да идем у Љубљану, и да се ставим на расположење команданту Дравске дивизиске области, ђенералу Смиљанићу, и да му помогнем као његов бивши начелник штаба из Дринске дивизије из времена пробоја Солунског фронта.

Објаснивши ми политичку ситуацију и потребу, да се што пре поврати *status quo ante bellum*, тј. повраћај наших трупа на линију коју су заузимале пре но што су Аустријанци отпочели своју офанзиву, рекао ми је: „Објасните ђенералу Јанковићу и ђенералу Смиљанићу да желим, да се тамо створи чудо! — Срамота је да наше трупе потискују неуређене гомиле, које смо ми раније као уређене јединице тукли и немилосрдно гонили. Треба тежити да се на једном делу фронта изврши груписање довољних снага и срестава, затим изврши снажан пробој и успех експлоатише до крајњих граница. Неизоставно је потребно да се што пре пребацимо преко Великоваца и да са оне стране заузмемо угодне положаје, како би се не само учврстили на левој обали Драве, но према приликама и потреби успешно могли продужити и операције у циљу заузећа Целовца“. — Изговорив ово последње, показа левом руком на карти правац: Језерско—Великовац—Дијекш, а потом учини снажан потез десном руком правцем Великовац—Целовац, поткрепљујући своју иначе јасно изражену идеју маневра.

За овим продужио је:

„Не губити из вида потребу прикупљености, енергије и одлучности у раду, као и потребу чувања бокова и одржавања везе са ђенералом Мајстером и посадом на Штајерском фронту.

Најзад ми је наредио да испоручим његове поздраве

¹⁾ У то време био сам на положају шефа одсека за израду наређења у Оперативном одељењу Врховне Команде.

ђенералу Јанковићу, и да му нарочито нагласим: „да војвода много полаже на његову личну енергију и умешност“. На пут имао сам се кренути најдоцније 19. маја.

Примив предње наређење обратио сам се начелнику штаба Врховне Команде са молбом, да се мој положај тачно определи, предочавајући му незгоде које би могле наступити у случају да то остане нерегулисано. На то ми је одговорио, да ће то учинити у акту, којим ме упућује.

19. маја у вече кренуо сам се за Загреб; 20. маја пред подне јавио сам се у штабу команде IV армиске области и том приликом упознао сам команданта и начелника штаба са наређењем и жељама начелника штаба Врховне Команде. У исто време и сâм сам се упознао са целокупним стањем како на фронту тако и у унутрашњости на територији ове армиске области. Командант је био врло болестан, али је духовно био потпуно свеж и свестрано упознат са целокупним стањем на територији. По његовом мишљењу, услови за успешно извођење једне овакве офанзиве били су и сувише слаби, јер се у опште на употребу словеначких пукова, обзиром на искуства у последњим борбама, не би могло и смело рачунати, већ само на србијанске пукове, који опет иначе истрошени, а при том видећи да Словенци неће да бране своје рођено огњиште, могу доћи на помисао, зашто они да то чине после толиких мука и патњи, остављајући још и незбринуте своје породице. Нарочито би ово било опасно, ако се на Корушки фронт не би послало довољно србијанских трупа, а што, с обзиром на опасности којима је земља била изложена са свих страна, па чак и изнутра, изгледа скоро неизводљиво. — С погледом на овакво стање ствари, а нарочито имајући у виду унутрашње прилике на територији, као и вероватноћу да ће корушко питање морати у сваком случају доћи на решење пред неки међународни форум, командант армиске области био је мишљења, да у опште предвиђену офанзиву не би требало предузимати. Али као војник, имајући наређење претпостављених, био је готов да заложи и последње своје силе за постигнуће постављеног циља, а према добивеним наређењима. — С тога је своје напред изложено мишљење подвукао као своје лично, приватно мишљење, које нарочито не истиче, сматрајући, да он шиљањем у сваком погледу потпуних извештаја даје довољно података Врховној Команди за доношење целисходних одлука.

Овог истог дана по подне (13.10 часова) продужио сам пут за Љубљану, где сам стигао око 21.15 часова. — Команданта Дравске дивизиске области и његовог начелника штаба у Љубљани нисам затекао, али су они око 22.15 часова стигли из Цеља. Одмах сам се јавио команданту и саопштио му и наређење и поруке начелника штаба Врховне Команде.

Командант дивизиске области том приликом саопштио ми је, да ми је у предстојећој офанзиви наменио нарочиту колону, али претходно да се сутрадан, 21. маја, пре подне детаљно упознам са целокупном ситуацијом у дивизиском штабу, а по подне да са пешад. пуковником Добросавом Миленковићем изађем на Језерски одсек код команданта, потпуковника Јована Наумовића, те да се упознам са ситуацијом, а нарочито са тереном у колико то буде могуће, а по том да се вратим на преноћиште у Љубљану, где ћу примити даља наређења.

21. маја пре подне у дивиз. штабу упознао сам се са ситуацијом на целокупном Корушком фронту. Линија коју су наши држали, била је: северно од Драве корушко-штајерска граница источно од Дравограда — к. 344. па затим јужно од Драве: к. 860 — Св. Петер ам Кроненберг — Св. Јохан (код Г. Дравограда) — Св. Рохус (западно од Словењградаца) — Орлово (12 км југозападно од Словењградаца) — Толсти Врх (к. 1184) и даље граница до к. 1626 (6 км јужно од Железне Капље), Велики Врх — Верник Гринтовац (к. 1658) и даље корушко-крајнском границом до демаркационе линије према Италији.

Јачина непријатеља на Корушком фронту била је: око 5000 регуларних војника и око 10.000 наоружаних мештана са 60 топова, а на Штајерском фронту 8 фолксвер батаљона и око 3—4000 наоружаних мештана, са око 30 топова, — што се у осталом доцније показало нетачно, претерано.

По подне овога дана изашао сам на Језерски одсек са ново наменованим командантом тога одсека, пешад. пуковником Добросавом Миленковићем. Са виса источно од Језерског седла, непосредно поред пута, потпуковник Јован Наумовић упознао нас је са ситуацијом, са распоредом својих трупа и са околним земљиштем, у колико се могло разгледати; исто тако изложио нам је и стање код непријатеља. — Магла је ометала оријентацију. Враћајући се са Језерског понео сам утисак, да ће акција бити врло тешка и за србијанске трупе, јер ни оне нису опремљене и извежбане за акцију на оваквом терену, који се да упорно бранити и са знатно слабијим снагама. Према овоме главни удар, и ако би овим правцем требао да буде решавајући с обзиром на постављени циљ, изгледало је да ће наићи на тешко савладљиве незгоде те је било у питању, да ли не би требало управити одлучан удар од Шоштања преко Черне.

У повратку са Језерског код Кокре поквари ми се аутомобил, због чега продужим пешке до Крања, где добијем аутомобил и тако тек у поноћ између 21. и 22. маја стигнем у Љубљану. Јавио сам се команданту Дравске дивизиске области одмах по доласку и изнео му своје опаске. План акције команданта дивизије био је већ готов.

Ја сам имао примити под команду Корушки одред, који се тек формирао од словеначких трупа, које су тамо одступиле са Корушког и Штајерског одсека.

Улога одреда била је у главном садржана у овоме:

1. Да у почетку дејствује демонстративно, и не само да што јаче прикује непријатеља за положај, већ и да привуче што више његових резерва на себе, те да на тај начин олакша избијање из теснаца Језерском одреду и пресецање непријатељских комуникација између Дравограда и Черне с једне и Целовца са друге стране.

2. По изласку на Драву, ако мостови буду исправни, овај одред имао је да овлада мостобраном око Великовца, да олакша ђенералу Мајстеру избијање од Дравограда ка Св. Павлу с једне, и пребацивање Језерског одреда преко Драве за даље операције ка Целовцу са друге стране; у случају да овај и Језерски одред не успеју да се дохвате исправних мостова од Липицбаха па на запад, онда овај одред да појача Лабудски и заједно са њим да очисти Лабуд и Св. Павла, па затим да оперише обема обалама Драве ка Великовцу и даље, и да олакша пребацивање Језерског одреда преко Драве.

Са припремама имало се журити што више, да нас политичке прилике не би предухитриле.

Када сам, имајући у виду сву озбиљност и тежину задатка, запитао команданта, које ће ми србијанске трупе бити стављене под команду, пошто овакав задатак са словеначким трупама, у стању у коме су се налазиле, очигледно изгледаше неостварљив, командант ми је одговорио пола у шали, али пола и у збиљи: „Ја немам србијанских трупа за кварење“, имајући чврсту намеру да најпоузданије трупе употреби преко Језерског на главном правцу операција. Али и поред овога ја сам од своје стране изложио потребу, да ми се у сваком случају да који батаљон и која брдска батерија, јер ми је у опште онаква операција изгледала неизвршљива без тога, али задовољења ту нисам добио.

22. маја око подне стигао сам у Шоштањ где је био смештен штаб Корушког одреда. Одредом је командовао артилериски пуковник Драгољуб Поповић, који је био заменио ранијег команданта, пешад. пуковника Блајвајза. Овај је такође још био у Шоштању и сређивао материјал о своме раду на Корушком фронту.

Пријем и предаја дужности извршени су брзо, лако и у реду.

У времену пријема команде, стање на фронту одреда и код самог одреда било је овако:

1. Састав и јачина одреда :

а) Штаб одреда у главном добро уређен и са довољно особља. Био је смештен у Шоштању;

б) Пешадија :

Љубљански пешадиски пук — 1 батаљон,
 Цељски пешадиски пук — 2 батаљона,
 Словенски планин. пеш. пук — 3 батаљона,
 Цељска легија око 80 легионара и војника,
 Југословенски батаљон;

в) Коњица: 2. ескадрон 1. коњ. пука;

г) Артиљерија :

1. српска пољска батерија,
 7. заплењена батерија Дунав. пољ. арт. пука,
 2. Љубљанска 10 см хаубичка батерија,
 5. Љубљанска 15 см хаубичка батерија,
 2. Цељска брдска батерија,
 3. Цељска 10 см хаубичка батерија,
 1. Мариборска пољска батерија.

Укупно: Официра 173, подофицира 475, редова и каплара 5011; коња 936, мазги 38, пушака 2079, митраљеза 46, топова 16, хаубица 8 и возова 158.

Мобилизација и допуна јединица у току.

Ordre de bataille види се из прилога под 1.

2. Морал и материјална сирема

Сви напред поменути пешад. пукови, као и остале јединице, налазили су се у фази реорганизације и допуњавања, нарочито пешадија. Артиљерија је из прошле кризе изашла са светлим образом. Она је очувала скоро потпуно не само материјал но и морал и представљала је елеменат реда и сигурности у одреду. Пешадиске јединице све су учествовале у прошлим, неуспешним операцијама, које су их ослабиле и растројиле. Морал и дисциплина поводом тих неуспеха били су сведени на нулу, а ни пре тога нису били на великој висини ни довољно учвршћени. — За кратко време од како је отпочела реорганизација и нова попуна, управо мобилизација јединица, није било могуће да се трупе довољно попуне, а још мање је било могуће да се преуреде, да им се морал подигне и учврсти. Нови људи улазили су у старе растројене јединице и долазили под утицај прошлих недаћа, а при том појавили су се и са погледима, који код многих нису ишли у прилог готовости за пожртвовања. Старешине су несумњиво чиниле све што је било у границама њихове моћи; али успех је био незнатан. Овome је сметало и то, што су јединице, чим је која била готова са попуном, биле упућиване на поједине

тачке на фронту. Одзив обвезника у опште био је врло слаб, те је и то ишло на штету брзине у реорганизацији ових јединица.

Поред краткоће времена, које је стајало на расположењу за реорганизацију, као и поред слабог одзива и пристизања позватих обвезника, осећала се тешкоћа у овоме послу и због оскудице у материјалној спреми, нарочито у оделу и обући. Људство по јединицама било је врло рђаво одевено, а добар део готово бос. Још горе је било са људством које се непосредно јављало у јединице, јер за њега у опште није било скоро никакве спреме. Исто је стање било готово и код оних који су долазили из допунских јединица. Војници су имали стару аустриску спрему, шлемови су били такође аустриски, али превучени фарбом да би се могли наши војници разликовати од непријатељских.

Што се тиче логорске спреме, за њу се не може рећи ни да је у њој оскудица, јер ње у опште није ни било. Ни у једној од јединица које су се мобилисале није се могло наћи ни једно шаторско крило. Од каквог је ово утицаја морало бити по здравље, дисциплину и морал, а нарочито на борбену способност трупа, јасно је само по себи. Јединице, које су и онако слабо стајале са моралом и дисциплином, морале су се како у позадини тако и на положајима растурати по зградама и насељеним местима, често и без старешина, у којима се и иначе оскудевало. Због овога био је онемогућен у опште јачи и повољнији утицај старешина на војнике, јер су надзор и контрола били скоро искључени. Ово је било од врло штетног утицаја по борбену готовост и употребљивост трупа, а са тим и по сигурност њухову, нарочито оних, које су биле у првим линијама.

И са опремом старешина није ништа боље било. Ово је имало за последицу да се већи број официра одвајао од својих војника ради угоднијег смештаја, по околним домовима, чак и код предстража.

Исто тако осећала се оскудица и у стоци и у комори, у опште, јер је се народ тешко решавао да се у ово доба лиши своје радне помоћи, па и кад је то чинио, одвајао је оно што му и није било од користи и слао у опште без опреме, те се она морала накнадно тражити.

Према свему што сам овом приликом сазнао, добио сам утисак, да је стање трупа како морално тако и материјално такво, да не пружа никакве гаранције за успех у предстојећим операцијама. Нема сумње, овај песимизам био је можда потенциран и предубеђењем, које сам стекао слушајући дотле само неповољне ствари о стању ових трупа. У оваком стању моје је уверење било, да се офанзива не сме тако брзо предузети,

ако се жели да и ове трупе узму каквог учешћа, јер је време било потребно за преформисање и поуну а нарочито за подизање и учвршћивање дисциплине.

Овде морам поменути, да је артилерија у опште како у материјалном тако и моралном погледу код овога одреда чинила повољан изузетак и стајала несразмерно боље од своје сестре пешадије, образујући стварни скелет будућег снажног организма, као што је био Корушки одред.

3. Распоред одреда

Корушки одред држао је фронт: од гребена Св. Данијел—Мала Капа, па на запад до линије Копреин—Межа; на истоку је одржавана веза са Штајерским а западно са Језерским одредом.

Цео овај фронт био је поседнут од Словенског планинског пука, дела Љубљанског пука и Цељске легије.

Словенски планински пешад. пук држао је, и то: 2. чета од к. 888 до к. 513 (искључно); 5. чета од к. 513 па до Јудеша; 6. чета од Јудеша па до гостионице Јесовника; 9. чета од Јесовника па до линије Радуш—к. 888, и 1. чета од ове линије па до Лапучника. Остало у Словењградецу.

Од артилерије на овоме одсеку било је:

2. Цељска брдска батерија југоисточно од Св. Ане;

2. Љубљанска хаубичка батерија код к. 527;

5. Љубљанска хаубичка батерија северно од Памече, и

1. Мариборска пољска батерија северозападно од Градошца.

Љубљански пешад. пук био је у Шоштању са једном четом истуреном код Саводна ради затварања правца од Св. Вида, а једном четом у Св. Флоријану.

Цељска легија одржавала је везу између Љубљанског пешад. пука и десног крила Језерског одсека. Она је имала 4 одељења од по 15 војника и једног митраљеза. Одељења била су распоређена овако: једно одељење $1\frac{1}{2}$ км северозападно од Беланског врха, затвара прелаз код к. 1095 и одржава везу са Љубљанским пешад. пуком; друго одељење 2 км јужно од Каменог врха са патролом на к. 1457; треће одељење је 4 км јужно од Беле Пећи и затвара прелаз западно од к. 1394; четврто одељење $2\frac{1}{2}$ км сев.источно од Солчаве са патролама на к. 1310, одржава везу са Језерским одредом.

Цељски пешад. пук био је још у Цељу где се реорганизовао и попуњавао.

Југословенски батаљон, састављен од добровољаца са Солунског фронта, који су послати Дравској дивизиској области да послуже као кадар за извођење формације пешадије, био је у Цељу,

Детаљан распоред види се из скице 2.

У опште узев распоред је више одговарао условима угодности и одмора трупа, тј. стању материјалне спреме, а мање стварној ситуацији и тактичким условима. Правац Черна — Св. Вид — Шоштањ — Цеље био је тако рећи отворен. Срећа је, што непријатељ није имао даљих агресивних намера.

4. О стању код непријатеља до овога дана закључно пред фронтом овога одреда познато је било ово: од Бухенштајна па до Меже јужно од Драве (код Дравограда) 3 митраљеза;

На одсеку од Меже до Поланца око једног вода пешадије и 2 митраљеза;

У Дравограду 2 чете пешадије и извесан број алармчета, — број непознат;

На одсеку Волфсберг 6 алармчета са око 900 наоружаних мештана и 10. фолксвербатаљон (2 чете у Дравограду вероватно су биле из овога батаљона);

На граничном одсеку између Драве и Подпечника (6 км западно од Сл. Градеца) има 13 митраљеза распоређених код појединих стража;

У Котелаху око 300 пешака;

У Гутенштајну (Гуштању) штаб једног батаљона, командант артилерије и 1—2 чете;

У Преваљу 7 чета на одмору, по неким податцима свега 2—300 људи:

На одсеку Урсула — Камени Врх: у Мижици нека резерва непознате јачине;

У Черни 150—300 пешака са истакнутим одељењима код Мердхауза, код гостионе у долини Јаворју и Кончнику. Јачина ових одељења била је око 30—50 људи са по једним митраљезом.

Од артилерије Аустријанци су имали:

На левој обали Драве, северозападно од Дравограда до Рабенштајна, око 6 оруђа лаког и средњег калибра;

У Котелаху 2 лака топа;

У Гутенштајну 2 лака топа;

Код Добја (1 км западно од Гутенштајна) 2 хаубице 15 см;

На одсеку Урсула—Камени Врх: у Черни 2 топа, у Мижици 2—3 оруђа; тачан број оруђа у опште непознат;

Источно од Дравограда Аустријанци су још имали и 2—3 бацача мина.

Као што се види, ови податци нису се слагали са онима, којима је располагао дивиз. штаб.

Држање непријатеља било је стално активно и изазивачко, па и овога дана, 22. маја нису били без дејства. Од 13.15 до 14.15 часова Аустријанци су повремено и са малим прекидима дејствовали пушчаном и митраљеском ватром узнемиравајући

наше предње делове на фронту Врицл—Св. Петар (ам Кроненберг)—Бардник. Око 14 часова на коси западно од к. 471 прикупило се око 300 Немаца, који су са 13 митраљеза нападали наше делове. Напад је ватром наше пешадије и једне батерије одбијен. Аустриска артилерија је избацила 78 зрна на Св. Петар и Св. Рохус. На нашој страни рањен је један војник; утрошено је 2250 метака пешад. муниције, 850 митраљеских метака и неколико артилериских зрна.

У погледу утврђивања, сем у области Д. Дравограда, код непријатеља није уочена нека нарочита активност.

Према податцима који су се имали о непријатељу у штабу Корушког одреда изгледало је, да непријатељ у опште не мисли на продужење офанзивне акције. Пре би се могло претпоставити да ће тежити да задржи оно што је заузео, али да ни у томе погледу не предузима ништа озбиљно, ма да је обзиром на поуздане извештаје агената могао доћи до уверења о припремама на нашој страни, за противакцију. Можда ни у то није веровао! Имао је разлога!

Овакво држање непријатеља за нас је у сваком случају било врло корисно. Ми смо могли бар на миру да продужимо рад на реорганизацији и попуни јединица људством и спремом и колико толико да подигнемо пали дух војника и да им улијемо веру у њихове вође и у сигуран успех. Овај је у овоме погледу зависио од политичких прилика и обзира, тј. од тога колико ћемо имати времена на расположењу.

Према оваквом стању јасно се истицала потреба, да се поправи положај и распоред трупа у оперативном смислу, а једновремено са тим да се продужи рад на мобилизацији и уређењу јединица, а нарочито на подизању војничког духа, који је као што је већ напред речено, био далеко иза онога што би требало да буде.

Имајући у виду опасност од ма каквог непријатељског покушаја према Мозирју, наредио сам да 2. ексадрон 1. коњич. пука одмаршује у Мозирје и ту остане до даљег наређења, штитећи правац од Черне преко к. 1059 за Мозирје, смењујући на томе правцу делове Љубљанског пешад. пука, који ће имати да се прикупи источније.

Команданту Цељског пука наређено је да са пуком, у колико је попуњен, крене за Шоштањ, с тим, да за прикупљање и спрему попуне, која би доцније стигла у Цеље, нареди што треба.

Исто тако и мајору Бурнику, који је руководио попуном артилериских јединица у Цељу, издата су потребна наређења за извршење попуне артилериских јединица.

23. мај. — У циљу што бољег осигурања правца Черна—Шоштањ—Цеље, као и у циљу осигурања што бољих полазних положаја за напад према Черни, наредио сам команданту

Љубљанског пешад. пука да своје делове примакне што ближе граници и затвори правце преко Плешушника ка Сл. Градецу, као и онај од Черне преко Св. Вида за Шоштањ. Чету из Св. Флоријана да пребаци у Саводњу, али с тим, да њени предњи делови остану на својим местима док 2. ексадрон 1. коњичког пука не прими осигурање правца преко к. 1059 за Черну, па потом да их повуче у састав чете. Пук је имао да заузме одсек од Урсуне (к. 1696) па до Стакнети врха закључно, с тим, да по један вод са официром истура на Св. Вид и Плешушник (к. 1042), а једну јачу подофицирску патролу на к. 1220. Главнину чете да примакне ближе Св. Виду.

Резерва и штаб пука да дођу у Саводњу.

Према овоме командант Љубљанског пешад. пука имао је да припреми и све отало што је потребно за смештај и исхрану не само војника но и старешина.

Резервишући овај дан за послове на уређењу овога одсека, упутио сам команданту Словенског планинског пука, пешад. потпуковника Тодора Тодоровића, који ми је од стране команданта Дравске дивизиске области био стављен на расположење, и наредио му, да се свестрано упозна са стањем на одсеку тога пука и о томе што пре поднесе извештај.

У току пре подне упознао сам се са организацијом и током послова у штабу. Нашао сам у главном све у добром реду. Администрација је отправљана уредно и правилно. Нарочито ми је пала у очи марљивост са којом су отправљани оперативни послови, на којима је радио начелник штаба одреда, артилериски капетан Фердинанд Јанеж.

Једино је обавештајна служба била неорганизована. Право стање код непријатеља није се знало. Агената у опште није било. Срестава за њихово држање није ни било у штабу одреда. Било је крајње време да се у томе правцу нешто предузме и да се припреме нама одани људи са непријатељске стране, да шире панику и створе забуну у непријатељској позадини, када отпочну операције. У том циљу обратио сам се дивизиској команди са молбом да се одреду стави на расположење извесна сума новаца. Поред тога предузето је потребно да се пронађе извесан број осведочених патриота, Југословена, који би драговољно хтели проћи поједине правце на непријатељској страни и доћи у везу са тамошњим становништвом.

По подне са командантом артилерије, пуковником г. Драгољубом Поповићем, командантима Цељског и Љубљанског пешад. пука и командиром 3. цељске хаубичке батерије обишао сам одсек Љубљанског пешад. пука, размотрио терен и том приликом допунио наређење издато тога јутра команданту Љубљанског пешад. пука. Непријатељ није прелазио гра-

ничну линију, а није сматрао за потребно ни да поседне масив Урсуде. Према овоме његов распоред састојао се очигледно од три групе: осигурања Д. Дравограда, осигурања Гуштања и осигурања Черне, и правца преко Мижице. Последње две групе гравитирале су ка Плиберку, а прва према Св. Павлу.

У циљу појачања артилерије на одсеку Љубљанског пешад. пука око 18 часова наредио сам командиру 7. запленине батерије да са батеријом дође у Шоштањ, где да буде 24. тек. месеца.

Код Југословенског батаљона у Цељу још се из раније осећала извесна деморализација и незадовољство тако, да се на његову употребу није могло ни смело са сигурношћу рачунати. С тога при проласку кроз Цеље прошлог дана био сам наредио, да ми се о стању тога батаљона пошаље тачан извештај. Извештај је предње мишљење потврдио. Војници тога батаљона показивали су све знаке свога расположења да не иду на фронт. Као разлог наводили су да им нису издате припадајуће новчане принадлежности и да нису пуштени кућама они који су прешли 40 година, за које је постојало решење Врховне Команде. У овоме погледу учинио сам преставку команданту Дравске дивизиске области, како би се учинило што треба ради успособљења овога батаљона за употребу.

Стање код одреда у току овога дана измењено је у толико у колико су изискивала напред поменута наређења. Цељски пешад. пук у маршу од Цеља заноћио је: пуковски штаб и први батаљон у Вајнгеленду и Подвину, 2. батаљон у Саксенфелду и 3. батаљон у Пакдорфу и Горењу.

Непријатељ је од 13.30 часова отпочео пушчану и митраљеску ватру и цело по подне и у току ноћи између 23. и 24. маја узнемиравао је наше делове западно од Бухдорфа и Св. Јанежа. Непријатељска артилерија избацила је на Врицл око 35 зрна. Поред овога дејствовала је на Урсуду. Губитака није било. Утрошено је 850 пушчаних метака, 500 митраљеских метака, 3 ручне бомбе и извесан број артилериских зрна.

*

У току ноћи 24.-25. маја израђена је општа заповест, у којој је у главном убухваћено све оно што је прошлог дана било наређивано. Заповест је овога јутра послата потчињеним командама. Заповест је била ове садржине:

„Због указане потребе:

1) 2. ескадрон долази у Мозирје. Предузеће одмах извиђање и осигурање правца Мозирје — Св. Михаел — седло к. 1095 (јужно од Стакнутог врха) и даље у правцу ка Черни.

Десно одржавати везу са Љубљанским пешад. пуком у правцу Саводње и Орловог а лево са 1. ескадроном Дравског коњичког пука.

2) Чета Љубљанског пешад. пука, која се налази код Св. Флоријана, преместиће се у Саводњу и ставити се на расположење команданту пука. Предњи делови ове чете из Грабеншака и Беле Воде остају на својим местима, док 2. ескадрон 1. коњичког пука не буде предузео осигурање по тачки 1. па потом одлазе у састав чете.

3) Командант Љубљанског пешад. пука са потчињеним му јединицама осигурава део фронта од гребена Урсула — Капа — Калох па на запад до Стакнутог врха. Гребен Урсуле припада Словенском планинском пешад. пуку. По једну мртву стражу држати под командом официра у близини Лоренца (к. 1042) и Св. Вида а једну подофицирску мртву стражу на Котникову врху. Чету која буде давала вод код Св. Вида примаћи ближе.

Мртве страже и прихватнице да се добро утврде и осигурају од изненађења.

Штаб пука преместити у Саводњу.

4) Делови Словенског планинског пешад. пука који су затварали правац Лоренц—Подгорје ставиће се на расположење команданту пука, чим Љубљански пешад. пук буде заузео превој код Лоренца.

Командант ће настати да лево крило пука постепено изађе на висину десног крила Љубљанског пешад. пука и дође у везу са њиме.

Примаћи се непријатељу што ближе и са осталим деловима.

Отпорне тачке, на којима буду поједини делови, да се одмах утврде што јаче и осигурају од изненађења.

5) Сви покрети у циљу заузимања нових тачака имају се предузети одмах и извршити што прикривеније; напад непријатељев одбити најенергичније.

6) Команданти Планинског и Љубљанског пука извршиће у што краћем времену детаљна извиђања ради утврђивања: којим би правцем и како било најзгодније напасти непријатељске делове и протерати их.

Извештај по овоме да буде у штабу 25. о. м. у вече.

7) Командант Целског пука, који сад образује резерву одреда, одредиће потребан број официра из оба батаљона и упутити их да изврше рекогносцирање свих праваца који са наше стране изводе на граничну линију Урсула—Стакнути врх, а којима би се резерва могла послужити у случају потребе.“

За тим је у вези са овим а и на основи у току дана прикупљених извештаја послат извештај о стању одреда команданту Дравске дивизиске области ове садржине:

„А) Група *Ракшељ*:

1.) Пешадија: Од Гелер врха кота 838 преко Св. Петра—Св. Јанж—Врицл—Стих—Јудеш—Предник к. 577—гостионице Јесовник—Пехел к. 550 — Св. Рохус к. 583 — Капа 1411 источно од Урсуле. — Ова је линија поседнута са 5 чета са стражарским одељењима нешто напред.

3 чете су у резерви према десном и левом крилу и према центру.

2.) Артилерија: 2. цељска брдска батерија југозападно Св. Ане;

5. љубљанска 15 см батерија североисточно од Памеча;

1. мариборска батерија 1 км североисточно од Слов. Градеца на Градишчу;

2. љубљанска батерија је у непосредној близини западно од Слов. Градеца.

Командант групе у Словењградецу.

Б) Група *Дереани*:

1.) Пешадија: од к. 1042 западно Плешушника—Котников врх—Ст. Вид—Стакнути врх.

Ова је линија поседнута мртвим стражама двеју чета, које су нешто источније од ове линије; распоред је у току извршења.

Командант групе у Саводњи.

1. чета и 1 митраљеска чета у резерви у Саводњи.

2.) Артилерија: 3. цељска хаубичка батерија код Саводње;

1. српска батерија западно од Велења.

7. српска батерија на маршу из Словењградеца.

В) 2. ескадрон 1. коњичког пука није још смењен а по смени долази у Мозирје да осматра правац Мозирје—Св. Криж—к. 1095 (ј. од Стакнутог врха).

Г) Цељска легија:

Стража 1: код Стакне ($1\frac{1}{2}$ км југоисточно од Стакне-тог врха);

Стража 2: код Тратника (2 км јужно од Каменог врха);

Стража 3: код Препадника (4 км јужно од Бела Печ к. 1426).

Стража 4. код Продника ($2\frac{1}{2}$ км сев. источно од Солчаве);

Свака стража има 1 официра, 15 војника и 1 митраљез.

Д) Цељски пешад. пук:

Штаб и 1. батаљон у Пирешецу (4 км југоисточно од Велења);

2. батаљон у Жалцу;

3. „ у Горењу-Пакдорфу.

Податци о непријатељу:

Љ. Марић: Корушки Одред

На Бухенштајну (Д. Дравоград) 20 пешака, 3 митраљеза.
1 митраљез код Градишника и западно од к. 511—2 митраљеза.

Код гостионе Валентин мањи пешадиски делови (до 1 вода).

По 1 митраљез код Унтереланца и Св. Крижа

4 топа на платоу источно од с. Доброва;

2 топа код Пушника (северозападно од Дравограда);

2 топа код Вича (северозападно од Дравограда);

2 топа код Велбе гостиона (з. Вич):

1 топ код с. Селове;

2 митраљеза к. 552 код Ст. Агнесе;

2 митраљеза и 10 пешака на и северно од к. 639;

2 митраљеза испод речи Пристерник;

6 артилераца и 6 пешака са 3 митраљеза и 1 топом између

Цојел и гостионе Унтердулер.

8 пешака и 1 митраљез код Подпечника.

18 пешака и 1 митраљез код Биркопфа;

300 пешака и 2 топа у Котелбаху;

2 топа у Гуштању;

2 топа 15 см у Ајхдорфу (зап. од Гуштања),

Већи број, 2—400, војника и 2 топа у Преваљу.

Непознат број пешака у Мисдорфу (ту је нека резерва);

150—300 пешака и 1 топ у Шварценбаху.

Слаба стража 15—30 пешака код Мердана (Подгорца).

30—40 пешака код гостионе (јужно) Ст. Јобст.

До 1 вода пешака код Кончника.“

За овим, оставив начелника штаба за довршење и експедицију наређења, прешао сам у Словењградец и у току пре подне са командантом артилерије обишао одсек Словенског планинског пешад. пука. Осмотрио сам терен у правцу Дравограда, Гуштања и Котелбаха, као и распоред наших и непријатељских делова. Али ни овде се није са довољно тачности могло утврдити право стање код непријатеља. Одстојања наших и непријатељских делова била су прилична, а распоред још и развучен. На основи целокупне ситуације, а имајући у виду да ће офанзива ускоро отпочети, као и то, да ће овај пук за извесно време, нарочито у почетку, оперисати одвојен од осталих делова, као споредна колона, издао сам команданту пука усмена наређења и упуства у погледу избора и организације полазног положаја за напад, груписања снаге, приближавања предњих делова и артилерије, за извиђање, везу и најзад у опште за организацију напада кад овај буде наређен. Нарочито сам му нагласио, да се правац према Дравограду мора што боље утврдити за одбрану, као и то да цео одред буде готов за акцију неизоставно 26. тек. мца до мрака. Исто тако пре-

поручено му је, да што боље сазна места непријатељских стража и предњих делова и припреми све што је потребно за изненадни ноћни напад; да ухвати везу са оностраним становништвом те да оно у току нашег напада исече телеграфске и телефонске везе и направи забуну у позадини код непријатеља.

Најзад, имајући у виду неизбежну акцију овога пука у два правца — ка Дравограду и преко Гуштања — ка Плиберку, ставио сам на знање команданту Словенског планинског пешад. пука, да ћу му за акцију ставити на расположење потпуковника Тодоровића, с тим да му повери команду на деловима који буду оперисали према Дравограду.

Стање код Словенског планинског пешад. пука у опште узев било је знатно повољније но код осталих и у опште но што сам и мислио. Али ипак ни оно није уливало пуно поверење. И у штабу и код јединица владао је потпун ред и озбиљност, Командант пука, пуковник Рактељ, учинио је на мене у опште повољан утисак, утисак човека који поред осећаја дужности има у души још један виши осећај, осећај љубави према нашем заједничком идеалу, за који је готов да се у пуној мери заложити, са вером у успех.

На овај начин рачунао сам да је ствар код Слов. Градеца прилично у поузданим рукама и да ће код осталих делова бити потребно заложити се свим силама.

По повратку у Шоштањ, око подне, наредио сам команданту Цељског пешад. пука да се са батаљонима примакне ближе фронту, и то: један батаљон да упутити у Тополшицу а други на Равне, он лично пак да предузме одмах рекогносцирање одсека Љубљанског пешад. пука, пошто је вероватно да ће као старији примити команду над левом колоном одреда.

Пред вече командант Цељског пешад. пука известио ме је, да му је пук неспособан за акцију. Истина, војници су били заморени од маршевања од Цеља до Шоштања, али то није могло исцрпети снагу пука да он постане неупотребљив. То је био осећај његовог команданта, који се преноси и на све потчињене! — То је био разлог да овога команданта и не узимам више у комбинацију за неку озбиљнију акцију, јер сам стекао уверење да није дорастао да командује људима, пошто ни сам није имао поуздања у себе.

У 16 часова примљена је заповест команданта Дравске дивизиске области Обр. 4615 од 23. тог мца за предстојећу акцију, а са тим и донекле прикупљени податци о непријатељу. У исто време примљен је и специјални упут за извршење припрема.

Заповест гласи:

„У почетку овога месеца корушке трупе потисле су наше слабе посаде из југоисточне Корушке. Покушаји са наше стране да се путем преговора дође до споразума и корушке трупе повуку преко демаркационе линије, остали су без резултата.

С тога је Врховна Команда наредила да трупе Дравске дивизије, ојачане добивеним појачањима, нападну непријатеља и протерају га са наше територије.

Податци о непријатељу и његовом распореду виде се из приложеног прегледа. За извршење, *наређујем*:

1. — Лабудски одред:

К-дант ђенерал Мајстер,
нач. штаба: капет Косер,
Мар. пп. 3 батаљона,
Тржашки пп. 1 батаљон,
4. цел. брд. батерија,
2. и 1. марибор. хауб. батер.,
5. тешка хауб. батерија,
Одељење коњаника,
Телефонска секција

Свега: 4 батаљона, 14 топова,
одељење коњаника и
телефона.

2. Корушки одред:

К-дант пуковник Марић,
нач. штаба капет. Јанеж.
Трупе:
Словен. план. п. 3 баона,

1. — Лабудски одред:

Са линије Св. Леонхард—Ст. Урбан (к. 1330) ка к. 1367—к. 835—к. 344—село Трофин напада непријатеља пред собом и уз припомоћ десног крила Корушког одреда заузима Сп. Дравоград и продужује надирање правцем Лабуд—Св. Павел с тежњом да се што пре дохвати теснаца код Св. Павла и на њему задржи. По заузећу Лабуда упућује једну слабију колону левом страном Драве са задатком да заузме мост код Липицбаха и ту ухвати непосредну везу са десним крилом Корушког одреда.

По заузећу Св. Павла извиђа и обезбеђује се у правцу Волфсберга и у правцу Великовца.

Одржавати тесну везу са десним крилом Корушког одреда и ступити у споразум са његовим командантом за кооперацију при освајању Сп. Дравограда.

Обратити пажњу на десни бок према Штајерској.

2. — Корушки одред:

Са линије Ст. Петер—Ст. Агнес—Ст. Рохус—Плесурник—Ст. Вид—Толсти Врх к. 1184—Смрековец к. 1570—Камени Врх к. 1695—

Цељски пп. 2 баона,
 Љубљански пп. 1¹/₂ баона,
 2. ескад. 1. коњ. пука,
 2. и 5. батер Драв. брд. арт. п.,
 1. пољ. мариборска батерија,
 1. пољ. српска батерија,
 2. хауб. љубљан. батерија,
 3. хауб. цељска батерија,
 5. тешка љубљан. батерија,
 Телефонска секција

Свега: 6¹/₂ батаљона, 26 то-
 пова, 1 ескадрон и те-
 лефонска секција.

3. Језерски одред:

К-дант пуков. Миленковић,
 Нач. штаба кпт. Јанша,
 Трупе:

8. пешад. пук 3 батаљона
 2 батаљона 7. пешад. пука,
 2 баона 1. пешад. пука,
 1 срп. коњ. ескадрон,
 1 ескадрон Драв. коњ. пука,
 I и II дрин. брд. артил. ди-
 визион 4 батерије,

Дрински хауб. дивизион са
 6. љубљан. хауб. батеријом
 3 батерије

7. дунавска пољ. батерија.
 Телефонска секција

Свега: 7 баона, 2 ескадрона,
 31 топ и телеф. секција

4. Љубељски одред:

К-дант ппуков. Трипковић,
 Трупе:

1. баон љубљан. пешад. пука,
 добровољци кпт. Крена 220
 пешака

1. вод I брд. цељ. батерије,

Травник к. 1637—Сулцбах на-
 пада непријатеља пред собом у
 правцу Гутенштајна и Швар-
 ценбаха и даље продире преко
 Плиберка на Великовец, тежећи
 да се дохвати моста преко Драве.

Својим десним крилом пот-
 помаже Лабудски одред у осво-
 јењу Сп. Дравограда.

Десно веза са Лабудским
 одредом на Драви а лево тра-
 жити везу са десним крилом
 Језерског одреда на линији:
 Сулцбах — Копрајн — Лужа—
 Глобасниц—Еберндорф—Кинс-
 дорф—Великовец.

3. — Језерски одред: Са
 линије Ст. Леонхард—Бад Ве-
 лах—Трегерн напада неприја-
 теља пред собом и продире
 правцем: Железна Капља—Си-
 терсдорф—Еберндорф — Кинс-
 дорф—Великовец, са задатком
 да се дохвати железничког и
 дрвеног моста код Штајна и
 моста код Галицијена и обез-
 беди их за продужење даљих
 операција. За обезбеђење бо-
 кова упутити побочнице по-
 требне јачине правцем Шајда
 Сател—Фрајбах—Абтај и прав-
 цем Копрајн—Лужа—Глобасниц.

Држати везу десно са Ко-
 рушким одредом а лево са Љу-
 бељским одредом преко Цел
 код Пфаре.

4. — Љубељски одред: про-
 дирe од Љубеља на Боровље
 упућујући снагу преко Обер-
 винкела—Вајдиш—Боровље са
 задатком, да пресече комуни-
 кацију Боровље — Абтај и
 овлада мостом преко Драве код
 Холенбурга. Десно тражити

3. љубљан. батерија (2 хауб. 2 топа)

4. теш. љубљан. хауб. батер.

Свега: 1 баон, 220 пешака,
1 вод брд. и 2 хауб.
батерије

5. *Јесенички одред:*

К-дант капет. Кујунџић,

Трупе: 3. и 4. чета I баона и митраљеско одељење XXVI пеш. пука. Добровољци пор. Шефмана. Телефон. секција 1. вод I цел. брд батерије

Свега: 187 пушака, 15 ми-
траљеза и 2 топа.

6. *Дивизиска резерва:*

Штаб, пуковско митраљ. одељење и 1. баон 1. пешад. пука у Љубљани; 2 чете 26. пешад. пука у Љубљани; 1. баон 5. пешад. пука са својим и пуков. митраљ. одељењем у Словењ Градецу.

Свега: 2¹/₂ баона и 2 пук.
митраљ. одељења.

7. Авијацији ће се издати посебно наређење. Команданти одреда нека обележавају места својих штабова прописаним знацима. О промени ових места нека извештавају дивизиски штаб.

8. Мостовни тренови утоварени у железничке возове доћиће благовремено у Цеље, одакле ће се дириговати где се укаже потреба.

9. Обратити нарочиту пажњу на везу између појединих колона и везу између пешадије и артилерије са свима средствима која трупама стоје на расположењу.

10. Чврста веза, узајамно потпомагање између суседних одреда, света је дужност свију команданата.

11. Напад припремати јаком артилериском ватром, која ће поред материјалног дејства и деморалисати непријатеља.

12. Извештаје подносити ми редовно 3 пута дневно: изјутра, у подне и у вече. О свима важнијим догађајима јавити одмах.

Тајност о догађајима на фронту мора бити апсолутна.

везу са Језерским одредом преко Цел код Пфаре и преко Шајда Сател.

5. — *Јесенички одред:* пододсек Подрожица врши притисак на непријатеља са циљем да извиди његове снаге и задржи их према себи.

Пододсек Подкорен остаје у дефанзиви.

6. — *Дивизиска резерва:* остаје у Љубљани, односно у Словењ Градецу на мом расположењу.

Од одредских штабова у назад нико не сме говорити телефоном са позадином у току операција, изузев службених извештаја дивизиском штабу. Приватан разговор на телефонима од почетка рада најстроже се забрањује.

13. Место дивизиског штаба за време операција и дан и час почетка напада саопштиће се накнадно.

14. Све припреме имају бити завршене 26. маја до подне, о чему поднети извештај.

15. Известити дивизиски штаб о часу пријема ове заповести. Своје заповести за ову акцију команданти одреда доставиће ми по куриру до 26. маја до подне“.

*

Као што се види, овде постоји једно мало одступање од онога, како је задатак овога одреда био формулисан у штабу Дравске дивизије кад сам ја свраћао тамо (21. маја). Овде се тражи одсудност у најширем смислу, и с погледом на оно како је формулисан задатак Језерског одреда излази, да главна акција припада Корушком одреду.

Главни циљ операције: Великовец, узет је на линији разграничења између Корушког и Језерског одреда, а при том Великовец је дат и као крајња тачка операциског правца Језерског одреда, који поред тога треба да овлада и мостовима западно од тога правца (код Галицијена и Штајна). При овоме обе главне колоне Дравске дивизије (Корушки и Језерски одред), које се упућују ка главном циљу Великовцу, упућују се на цепање снага у ексцентричним правцима.

Што се тиче података о непријатељу, у колико се тиче фронта Корушкога одреда, они се за нешто разликују од оних који су прибрати у штабу Корушког одреда. Али и једни и други далеко су од тога да буду тачни. Према овоме извештају непријатељ је располагао:

У Сп. Дравограду и у мостобрану 2 батаљона и 2—3 батерије; у Гуштању команда артилерије и пешадије 1 батаљон; тешка артилерија, у Преваљу, 2 батаљона; западно од Словењградеца 1 чета код Сиеле, у Котелбаху топови; у Черни 2 чете; на Урсули јака патрола; у Мисдорфу 8 топова.

На простору Кинсдорф (Добрлавас)—Плиберк претпостављено је да се налази општа резерва, непознате јачине.

У погледу припрема за операције, у колико се тиче Корушкога одреда, било је наређено:

„Снабдевање: база у Цељу, са одељењем у Шоштању. Превоз хране железницом из Цеља. Од Шоштања напред: возом или комором, која ће се реквирирати по раније издатом наређењу.

Храна за бројно стање 8000 људи и 1500 коња.

Муниција: база у Цељу од слагалишта Дравског брдског артилериског пука; довоз железницом. У случају потребе ре-квирирати потребну комору.

Санитетске установе: у Словењградецу стална болница (цивилна), у Цељу 2 сталне војне болнице.

У Шоштању поставити болнице са 50 кревета; све подробности нека одреди командант у Шоштању“.

„Општи упуту.

Хлеб ће се пећи у војним пекарницама у Љубљани, Цељу и Марибору и одатле се шаље трупама. Ако пећи не буду довољне, користите се и варошким. Трупама на фронту припада од 25. маја тек. године 1 кг хлеба дневно (75% бели и 25% црни) до даљег наређења.

Трупе на фронту почеће операције са овом храном:

За један дан у пољској кујни,

За један дан у комори; по две конзерве меса и по 2 конзерве каве носи војник као резерву која се сме употребити само по наређењу команданта одреда. 1 кг хлеба код војника, у трупној комори жива стока за 3 дана.

За коње тродневни оброк зоби (2 на коњу и 1 у профијантској комори).

Да би увек било места за пријем болесника и рањеника у болницама у Љубљани, Цељу и Марибору, евакуисати лако болесне у правцу Љубљана—Ново Место, Цеље—Рогашка Слатина и Марибор—Птуј.

Санитетски воз доћиће у Залог и њиме располаже референт санитета.

Командантима Језерског, Корушког и Лабудског одреда, одредиће се по један официр као референт артилерије за оружје и муницију.

Муниција у почетку операција код војника пешадије:

код војника 120 метака,

у чети 20 метака;

код митраљеза 3000 метака,

код машинских пушака 2000 метака.

Артилерија:

У шаржи за сваки топ 95 метака, за хаубицу 63 метка, за брдски топ 96 метака, за тешку пољску хаубицу 32 метка. То је најмањи број метака, који треба свака батерија да има.

Српске трупе имаће муницију по пропису.

Одржавање везе:

Штабови ће преселити своју централу тек пошто нову установе. У случају потребе брзог премештања штаба оставити на старом месту код телефона добро оријентисаног официра, са којим треба одржавати везу помоћу коњаника или бисиклиста. Одељење телеграфског батаљона употребљаваће се искључиво за подизање везе уназад.

Заробљенике слати у Цеље.“

У 16.20 часова командант Дравске дивизиске области извештава да је наредио да се из Југословенског батаљона формира једна чета од 80—100 људи и упути команданту Корушког одреда у Шоштањ за вршење полициске службе, а остатак да остане у Цељу као посада. Са овим је расправљено питање и о употреби „Југословенског батаљона“.

Обзиром на стање припрема, а нарочито у попуни љуством, оружјем и муницијом и осталом најнужнијом спремом, а при том имајући у виду општу тежњу да се што пре предузму операције те да нас политички догађаји не би изненадили, известио сам око 16.10 часова команданта Дравске дивизиске области да ће трупе овог одреда у главном завршити радове на реорганизацији до 26. ов. мца, тако да ће 26. у вече бити спремне за акцију. У томе циљу тражио сам да се одреду одмах пошаље обмундировна спрема, која је, као што је раније речено, била код многих војника у врло рђавом стању.

Како је стварно стање артилерије у одреду није слагало са оним у заповести команданта Дравске дивизиске области, и најзад, како је одред за додељени задатак оскудевао у опште у брдској артилерији, јер је имао свега два брдска оруђа на товарној стоци, то сам овога дана тражио да ми се стави на расположење и 7. српска батерија, а сем тога да ми се упути и једна брдска 65 см. Исто тако тражио сам, да ми се и батаљон са митраљеским одељењем 5. пешад. пука, који је требао да буде у Словењградецу као дивизиска резерва, стави одмах на расположење, јер сам веровао да би то дало унутрашње везе и чврстине одреду.

Поред напред изложеног, у току овога дана извршена је организација послова у штабу одреда обзиром на предстојећу акцију, а код трупа продужено је примање обвезника, стоке и осталог материјала за попуну јединица. — У опште, у току овога дана стање је остало непромењено.

Преко ноћ 23-24. Аустријанци су повремено дејствовали митраљеском ватром против наших предстража. Њихова артилерија дејствовала је на Св. Јанж и Св. Петер, Св. Рокус и Пешел, избадивши 65 зрна. Пласирали су још нову батерију код коте 355 северно од Поланца и ова је дејствовала на Св. Петер и Св. Јанж и Букову в:с (Бухдорф).

Губитака код одреда у опште није било, изузев што су 2 официра и 2 војника ступили у болницу као болесни.

Утрошено 360 метака пушчаних и 250 метака митраљеске муниције, 3 ручне гранате и неколико артил. зрна.

Исхрана доста добра.

Морал и дисциплина код трупа поправљају се. Утицај старешина на војнике почиње да се осећа јаче.

У 23 часа, на основи дивизиске заповести за акцију издата је заповест јединицама овога одреда О.Бр. 616., која гласи:

„Почетком овога мца трупе Корушке владе потисле су наше трупе из југоисточне Корушке, а сада се делови истих налазе: Око 2 баона и 2—3 батерије у мостобрану код Сп. Дравограда; у Гуштајну нешто пешадије и артилерије; у Преваљу око 2 баона; у Черни око 2 чете. Ка граничној линији истурени су осигуравајући делови предстраже; а негде се врше само патролирања.

Командант Дравске дивизије на основи наређења Врховне Команде наређује: Да се предузме напад на непријатељске трупе и исте протерају са наше територије, и то:

Овај одред има да напада са фронта „Ст. Петер—Ст. Рохус—Ст. Вајт—Камени врх—Травник—Сулцбах“ правцем преко Гуштајна и Черне на Плиберк, и даље на Великовец, с тим да својим десним крилом потпомогне напад Лабудског одреда у освајању Сп. Дравограда.

Десно од овог одреда оперисаће Лабудски одред у правцу ка Св. Павлу, тежећи својим левим крилом преко Трофина да овлада Сп. Дравоградом уз припомоћ десног крила нашег одреда.

Лево од нас дејствоваће Језерски одред правцем: Железна Капља—Ситерсдоф—Кинсдорф—Великовец.

Према томе наређујем:

1. Други ескадрон 1. коњичког пука долази код Шоштања и продужује осматрање додељеног му правца преко Ст. Флоријана. Кроз теснац кретаће се у висини одредске резерве за левом колоном и одржавати везу са језерским одредом. Даља наређења следоваће.

2. Десна колона:

К-дант пуков. Рактељ,
Трупе:

Словен. пеш. пук,
2. брд. цел. батерија,
1. пољ. марибор. батерија,
7. српска. пољ. батерија,
2. љубљан. хауб. батерија,
5. теш. љубљан. хауб. батер.,
Одељење телефониста

Свега: 2 $\frac{1}{2}$ баона
19 митраљеза
18 топова

2. Десна колона. Прикупиће се на згодним тачкама, а на своме досадањем фронту и напашће непријатеља, и то правцем преко Гуштајна и Плиберка ка мосту Липицбах.

За заштиту десног бока и потпомагање напада Лабудског одреда на Сп. Дравоград оставити на линији Св. Петер—Врицел, под командом потпуковника Тодоровића, један одред најмање од 2 чете са 7. срп. пољ. батер., 2. хауб. љубљан. ба.

терија (2 оруђа) и 5. тешка љубљан. батерија (свега 2 чете и 8 топова), који ће по заузећу Дравограда најзгоднијим правцем ући у састав одреда. Одржавати везу са Лабудским одредом правцем Трофин—Сп. Дравоград, потом Дравом и код моста Липицбаха, а са левом колоном овога одреда на линији: Урсула (к. 1690)—Рупник—Лиша—к. 596—Коњице—Митлерн—Дражја вас.

3. Лева колона:

К-дант потпуков. Дерени,
Трупе:

2. баон Љубљ. пп.,
3. баон Цељ. пеш. пука,
5. цељ. брд. батерија,
1. срп. пољ. батерија,
3. цељ. хауб. батерија,
Одељење пионира,
„ телефониста

Свега: 2 баона,
8 митраљеза,
12 топова.

4. Резерва:

Под мојом непосредном командом.

- а) 1. баон 5. пп., пуковско митраљ. одељење;
б) 1. бат. Цељ. ппука са пук. штабом,
в) чета Југословен. баона.

Свега: $2\frac{1}{4}$ баона
23 митраљеза.

3. Лева колона. Прикупиће се на згодним тачкама на фронту „Урсула—Стакнети врх“ и предузима напад најзгоднијим правцем ка Черни и даље, ка Мижици, па даље на Равњак—Бистрица—Великовец.

Десно одржавати везу са десном колоном на означеној линији, а лево на линији: Копрајн — Луша — Глобасница — Еберндорф—Кинсдорф — Великовец одржавати везу са Језерским одредом.

4. Резерва. 1. баон 5. пешад. пука са пуковским митраљ. одељењем прикупиће се на згодном месту на правцу кретања десне колоне, и своје покрете подешавати покретима ове, како би је у свакој прилици могао потпомоћи. Пуковски штаб и 1. баон Цељ. пешад. пука има се примаћи ка селу Саводњи и даље покрете подешавати покретима леве колоне. Команданти ових резерва одржаваће сталну везу са потписатим и са командантима колона на чијем се правцу крећу. Чета Југословенског баона ићиће са штабом одреда и за прво време биће употребљена као пољска жандармерија.

5. Сви покрети за заузимање полазних положаја за напад имају се извршити неизоставно 26. ов. мца до мрака. Тајност покрета очувати. Полазни положаји за напад да се утврде што јаче и батерије тако поставе да би могле спречити сваки непријатељски покушај напада, а тако исто да би могле најуспешније помоћи напад наших делова. О извршењу овога извести ме до 26. ов. мца до 20 часова.

6. Час и дан напада саопштиће се накнадно. Том приликом регулисаће се и начин акције у колико овом заповешћу није регулисан.

7. При нападима има се радити одлучно и брзо, тежећи да се непријатељ изненади и то изненађење искористити до крајње границе, не дајући непријатељу времена да се освести и спреми за отпор.

8. Одржавање везе између делова појединих колона регулисаће команданти колона; исто тако детаљно уредити одржавање везе између пешадије и артилерије. Чврста веза и узајамно потпомагање суседних делова први је услов за успешно извршење задатка.

9. Због планинског, испресецаног и покривеног терена, изненађења од стране непријатеља могућа су. С тога нека свака колона врши најбрижљивије извиђање својих бокова и осигурање. За ово користити се и мештанима који добро познају терен и пролазе.

За и најмање изненађење појединих колона биће ми одговорни команданти њихови.

10. При наиласку на јачег непријатеља команданти колона стараће се да заузму згодне тачке положаја, на којима могу задржати сваки непријатељев покушај и припремити је за даље надирање, чим стигну појачања из резерве. Ни стопа заузетог земљишта не сме се напустити.

11. Команданти колона сваки на свом правцу наступања подићиће одмах телефонску линију до најистакнутијих својих делова, па је доцније стално подужавати, старајући се да са потписатим стално остану у вези. Команданти делова резерве користитиће телефонске линије одговарајућих праваца а ескадрон телефонску линију преко Ст. Флоријана.

12. Снабдевање делова десне колоне, као и батаљона 5. пеш. пука свима потребама, вршиће се са станице Словењградец, а осталих делова из Шоштања. Референт артилерије и поручник Пакиж предузеће потребне мере за дотурање потреба ближе трупима, а на тачке које будем накнадно одредио.

13. Евакуација рањеника и болесника вршиће се преко Шоштања и Словењградеца за цељску болницу. Станице за прикупљање образоваће трупни команданти својим средствима. За пренос користити враћену празну комору, а и реквирирану.

14. Све заробљенике одмах по кратком саслушању упућивати са стражом овој команди, референту политичког одељења, који ће по извршеном саслушању спроводити их етапној команди у Цеље.

15. За плен, ако га буде, одмах извештавати, па ће ова команда наредити шта да се уради са њим. По потреби осигурати га стражама или предати месним властима на чување.

16. Пљачкање и опустошавање најстроже је забрањено; против пљачкаша предузимати законске мере.

17. Извештаје, почев од дана почетка напада па надаље, слати изјутра у 6 часова за стање преко ноћ, у подне и у 21 час за преко дан. Хитна извешћа слати одмах.

18. Своје заповести по овоме команданти колона доставиће ми 26. ов. мца до подне.

19. Ја ћу се налазити у почетку у Шоштању, а за доцније накнадно ћу известити.

20. О пријему овог наређења известити депешом.“

*

25. мај — употребљен је за продужење припрема. Команданту Словен. планинског пука стављен је на расположење пешад. потпуковник Тодор Тодоровић с тим, да се под његову команду стави одред који ће оперисати према Дравограду.

Командантима Лабудског и Језерског одреда послата је копија заповести за рад Корушког одреда, а у вези са тим

Командант Лабудског одреда умољен је да команданту левог крила, који буде оперисао од Трофина против Дравограда нареди, да ступи у везу са десним крилом овога одреда, потпуковником Тодоровићем, и са њим детаљно регулише све што се тиче заједничког рада, па и успостављање непосредне телефонске везе. Том приликом скренута му је пажња да ми је на правцу ка Плиберку потребна што јача снага, да бих олакшао избијање Језерског одреда у долину Драве и заузимање мостова на Драви, верујући да ће удар у правцу Плиберка и притисак према Дравограду на левој обали Драве бити довољан да очисти јужну обалу Драве источно од Плиберка.

Команданту Језерског одреда саопштено је ово :

„По свој прилици овај ће одред отпочети напад дан раније него тај одред. При овоме ја ћу, осигуравајући се према Дравограду, предузети енергичан и понајпре изненадан напад-препад на предње непријатељске делове, тежећи да их у што краћем времену уништим и да брзим радом онемогућим непријатељу прикупљање и поседање положаја за одбрану, те да бих још у току првог дана могао избити бар на линију: Преваље—Мисберг и привући што јаче снаге непријатељске на себе, олакшавајући тиме рад томе одреду.

Немам могућности да упутим једну чету за Сулцбах пре почетка операција. Али ћу у сваком случају издвајање ове чете извршити код Черне и упутити је преко Копрајна или Топле на правац за Глобасниц у састав десне побочнице те колоне.

Али како би врло корисно било да се ма и слабијим делом снаге појавимо у долини Мисбаха једновремено са делозима који буду стигли у Шварценбах, то би било потребно да Ви кренете ескадрон Дравског пука са Цељском добровољачком легијом од Сулцбаха за Копрајн к. 790 и одавде да се она креће у вези са мојом левом колоном, одржавајући са њом везу на Шварцбаху у почетку, а доцније северним огранцима Пецена. Једну релејну коњичку станицу, чим буде могуће, поставићу у Топлој, а Дравски ескадрон могао би имати исту такву станицу у Луши или у Чемеру (превој Пецен—Топоца). Ово би био најбољи начин да будемо у вези стално. У Сулцбаху биће телефонска станица.

Молим да ми јавите депешом о пријему овога; као и да ли се слажете са изложеним мерама у погледу везе и упућивања чете на правац Сулцбах—Глобасниц. Исто тако молим да ми се пошаље план рада или заповест за тај одред.“

Команданту Дравске дивизиске области послат је такође један препис заповести са овим објашњењем:

„У прилогу под Оп. 616, част ми је доставити заповест којом сам регулисао у општим цртама рад овога одреда.

Овом приликом напомињем:

1. Узео сам у састав одредске резерве I баон V пешад. пука са разлога што је неминовно потребно да буде у непосредној близини Словен. планинског пешад. пука, који ми не улива много поуздања, нарочито за први период рада, те ће му требати и морална и материјална потпора.

2. Цељска добровољачка легија остављена је команданту Језерског одреда као потпора коњичког ескадрона, што ће за први дан бити довољно. Ако буде потребно, од Черне ћу моћи за ово одвојити још једну чету правцем Черна—долином Мисбаха или ка Луши. Нема потребе да се ова чета раније упућује на Сулцбах, а немогуће ми је првог дана одвојити од делова који су већ упућени на фронт.

3. Са О.Бр. 618 известио сам да ћу 26. ов. мца до мрака бити готов са припремама, тако да 27. рано предузнем напад. Надам се да ће се код Љубљанског и Планинског пука моћи формирати још по једна чета и да ће се бројно стање чета ових пукова, као и Цељски пешад. пук нешто појачати. Људство није довољно дисциплиновано ни обучено, нарочито код

митраљеског одељења. Обраћена је пажња да се учини све што је потребно да се обука ових у најнужнијем изведе.

4. Са командантом Лабудског одреда нисам још утврдио детаље у погледу напада на Дравоград. То ћу учинити још у току данашњег дана.

5. Што се тиче плана рада, он се састоји у овоме:

а) Да се са снажним осигурањем према Дравограду предузме напад у два правца: према Гуштању и Черни.

б) Прва линија неприј. да се заузме препадом, а потом да се,

в) Без задржавања енергично наступа одређеним правцима и осујети сваки непријатељски покушај развијања и поседања прихватних положаја, и наступа што даље ка Плиберку.

г) У циљу што успешнијег и бржег напада предузео сам да мештани за време напада покидају у позадини телефонске линије, спрече брзо пристизање појачања и створе забуну. Било би згодно ако би одред из Сулцбаха отпочео наступање једновремено и у вези са мојом левом колоном, те да благовремено пресече везу Черна—Железна Капља бар код Копречина, препречи непријатељу повлачење од Черне у том правцу а по потреби и угрози га са те стране.

6. Остајем и даље при томе да би било корисно да моја колона предузме пројектовани напад дан раније но Језерска; али ова да буде спремна да би могла интервенисати и раније ако за то буде потреба.

Рачунам да ћу са оваквом акцијом моћи не само задржати према себи све непријатељске делове, који се сада према мени налазе, већ да ћу привући и знатан део резерва намењених за правац којим оперише Језерски одред.

Десна побочница, предвиђена за заштиту десног бока и позадине, као и за кооперацију Лабудском одреду, биће довољна за извршење додељеног јој задатка. На случај потребе она ће се моћи и потпомагати којом јединицом из резерве.

Молим за хитно одобрење изложеног под тачком 1. ако дотле не буде донето повољно решење по рапорту О. бр. 619 од јуче.“

У 21 час командант Цељског пешад. пука са Пов. О.Бр. 158 извештава, да је његов пук још у периоду организације, да је људство врло рђаво опремљено и неизвежбано (нарочито код митраљеских одељења), а сем тога и недисциплиновано. Последицом тога, према његовом мишљењу, Цељски пешад. пук је био потпуно неспособан за акцију, нарочито на оваквome тешком терену. Ова писмена преставка, која је дошла после усмене преставке учињене већ у два три маха у истом смислу, није ми била ни мало по вољи, и то у толико мање,

што је ово био више лични осећај тога команданта него ли стварно стање. Одговорио сам му писмено да предузме најенергичније мере и осигура употребу тога пука у предстојећим операцијама напомињући му „победа ће и сад као и увек бити последица моралне а не материјалне спреме, нарочито овде, кад се зна да се и непријатељ не налази у бољим материјалним приликама од нас“. Том приликом, уверен да су јединице попуњаване само по броју, не водећи рачуна о способности обвезника, наредио сам да се извежбано људство подели што равномерније по јединицама, а неизвежбано да се обучи бар у најнужнијем обиму за вршење дужности које га очекују.

У току овога дана у Словен. планин. пешад. пуку довршено је формирање 10. и 12. чете. Цељски пешад. пук примио је спрему, која му је послата из Љубљане.

Штаб Цељског пешад. пука прешао је у Ример, 1. батаљон у Равне, 3. у Тополшиц 2. батаљон остао је и даље у Саксенфелду. У току дана упућене су на фронт официрске патроле у циљу извиђања и упознавања терена, према ранијем наређењу за напад.

Артилериска група Бурник (1. срп. пољ. и 3. цељска хаубичка батерија) приближене су фронту и пласиране: прва северозападно од Петрова Врха, друга код с. Радмана.

Код непријатеља запажено је:

Да је пласирао једну батерију позади Смрековца и у току дана са њом дејствовао на Св. Вид;

Да је посада на вису западно од Котелбаха појачана на 80 људи;

Да је непријатељ на појединим местима према десном одсеку примакао митраљезе ближе фронту и дејствовао по времену на наше предње делове.

У току дана знатно јача активност непријатељске артилерије, која је избацила на Рохус и околину 49, а на десно крило групе Рактељ 11 зрна. Поред овога на Св. Јанж и Св. Петар избачено је по 4 разорна зрна.

Са наше стране слабо је одговарано.

Губитци: 1. војник лакше рањен.

Исхрана доста добра, време променљиво, кишовито. Стање здравља и код људи и код стоке задовољавајуће.

Морал и дисциплина знатно побољшани. Разузданост сасвим пресечена. Држање све више постаје доликујуће—војничко.

Одред достиже јачину 201 официра, 498 подофицира, 6245 каплара и редова, 2747 пушака, 11 пушкомитраљеза, 70 митраљеза и 26 топова.

26. Мај. — У току овога дана у главном завршене су све припреме за предстојећу акцију.

Трупе су постепено заузимале и уређивале изабрате полазне положаје.

Командир 2. ескадрона 1. коњичког пука известио је, да је једна његова патрола избила на Стакнути врх к. 1059 и да на непријатеља није наишла, нити је он у опште био запажен. Патрола је посела границу к. 1095, утврдила се и осигурала овај правац. Везу десно са левим крилом Љубљанског пука није могла ухватити због покривеног, непрегледног и тешког терена, а лево везу са Цељском легијом има.

О овоме је извештен телефонски командир Цељске легије с тим, да се његово одељење, које је на напред поменутој тачки било сада слободно, може употребити тамо где за њега буде већа потреба, а у случају да на другом месту не буде потребно, да остане код коњичког вода и да му послужи као ослонац.

Пошто су делови десне колоне избили на Урсуну, наредио сам команданту леве колоне да одмах упути команданта своје артилерије, мајора Бурника, на Урсуну с тим, да одатле врши осматрање и регулисавање артилериске ватре обеју колона, и да ради овога организује сигурну везу са батеријама и командантима колона. Поред тога наређено му је да 27-ог до мрака неизоставно пласира и 5. цељску брдску батерију између к. 1220 и 1258 (Котников врх), а 1. српску пољску батерију између Орлова и к. 975 (Орлова врха).

Команданту десне колоне наређено је да 2. цељску брдску батерију пласира ближе фронту између к. 583 и к. 681 (с. Струца), и то ближе овој другој, с тим да буде на положају 27-ог до мрака неизоставно.

Око 20 часова позвао ме је на телефон командант Дравске дивизије и питао ме, зашто тражим да Корушки одред почне раније акцију и зашто придајем толику важност десном крилу, и најзад зашто тражим и 1. батаљон 5. пешад. пука?

Одговорио сам: да мој одред треба да почне раније акцију обзиром на план устаљен 21. вече у Љубљани, ако се жели да се непријатељ не само прикује за положај но и да се натера да овамо упути и своје резерве; даље да непријатељ може противакцију развити најлакше од Гуштања ка Словењградцу, дакле преко одсека Словенског планинског пешад. пука, који је као што сам и у извештају О. Бр. 626 од 25. тек. мца нагласио, још непоуздан, и коме је неопходно потребна бар морална потпора наших трупа. Ово још и због тога, да би непријатељ овим припремама, о којима је тачно обавештен, био наведен да верује да ће заиста главни удар бити управљен отуда, од Словењградца, где се налазе и србијанске трупе. Најзад ово још и с тога, што ми правцем преко Черне, због теренских и осталих прилика није ни потребно више снаге, јер се не би имало где ни развити, и што је најгоре, што би цело то лево крило могло бити за дуже

време и са слабијом снагом задржано у самом теснацу, те је боље имати снаге распоређене у почетку тако да могу пребацити тежиште акције ка Плиберку са једне или са друге стране Урсуле, тј. преко Гуштања или Черне. А батаљон пешад. пука код Словењградца у сваком случају у најзгоднијем би положају био да буде употребљен према ситуацији, где његова интервенција буде била најпотребнија и кориснија.

С обзиром на ово тражио сам да ми се овај батаљон одмах стави на расположење, као и једна брдска батерија.

Командант дивизије према овоме у погледу распореда и плана акције, оставио ми је потпуно одрешене руке и пуну одговорност за то. Одобривши ми је употребу и 1. батаљона 5. пешад. пука. За батерију није хтео ни да чује, јер налази да му је брд. артилерија потребнија код Језерског одреда, па према томе Корушки одред мора се задовољити са оним чиме располаже, што му је у осталом, према његовом мишљењу, довољно.

Овом приликом препоручио ми је још једаред да предузмем потребне мере да заповести буду извршаване најсавесније од стране највишег до најнижег војника у одреду и да у томе погледу будем неумитан, те да се не би поновили догађаји од пре месец дана код овога одреда.

У времену овога разговора, у 20.30 часова послат је и телеграфски извештај команданту Дравске дивизије, да је 5. брд. батерија стигла, али са сва четири топа запрегнута, и да због тога што цео одред располаже само са 2 топа у правом смислу брдска — на товарној стози, одред неће моћи да изврши задатак, јер га артилерија на оваквом терену не може пратити, пошто се пољска и хаубичка артилерија неће моћи употребити нигде ван пута.

У 21 час примљен је извештај команданта Лабудског одреда, да је предузео потребне мере за заједнички рад према Дравограду, али налази да је одред потпуковника Тодоровића слаб и да би му требало доделити још бар 2 чете као резерву, ово у толико пре, што је, према његовоме мишљењу, продирање ка Липицбаху могуће само по заузећу Дравограда. За решење по овоме моли телефонски одговор.

Из копије достављеног ми наређења, који је командант Лабудског одреда издао команданту свога левога крила за предстојећу акцију, увидео сам:

Да је за акцију јужно од Драве према Д. Дравограду предвиђена свега 1 чета Мариборског пука, а остали делови северно од Драве. Одређена чета за акцију јужно од Драве имала је да напада од Трофина (к. 838) ка Дравограду. Цео одред имао је задатак да на првом месту очисти северну падину Бухенштајна, а затим уз припомоћ десног крила Корушког

одреда да заузме Д. Дравоград, па да надире даље ка Лабуду, ослањајући се на Тржашки батаљон, који је са брдском батеријом био на Св. Урбану северно од Драве.

Резерва од 1 батаљона имала је бити код Муте, на расположењу команданта одреда.

Напад Мариборског пука имале се потпомагати три хауб. батерије (10 хаубица) са леве обале Драве.

Према овоме нисам могао усвојити гледиште команданта Лабудског одреда, јер сам био уверен да ће удар Корушког одреда западно од Д. Дравограда на везу између овога и Плиберка и притисак на везу Д. Дравограда и Св. Павла по левој обали Драве бити довољни, да принуде непријатеља на напуштање Д. Дравограда, и то у толико пре, што је и сам мост у Д. Дравограду стављен под снажну артилериску ватру Лабудског и десног крила Корушког одреда, скоро са њихових полазних положаја. Противнапад са ослонцем на Дравоград, нарочито у правцу Словењградца под оваквим условима у опште мало је био вероватан, па и кад би био, не би било тешко осујетити га, те према томе од Д. Дравограда у опште није било опасности.

Према овоме моје је уверење било, да је од стране Корушког одреда довољно снаге одвојено за заузимање Д. Дравограда и да је стварно било потребно тежиште акције померати к западу.

Овога дана од команданта Дравске дивизије добивена су још два наређења: Једним је регулисан распоред етапних чета с тим да из овога одреда буде једна у Преваљу и Гуштању, једна у Плиберку и једна у Синчаваси (Кинсдорф) са задатком да одржавају ред, да чувају војни материјал и државну имаовину, да осигуравају железничку пругу, да разоружавају становништво итд.

По другом, наређује се, да се што боље организује обавештајна служба а за то да се употребе мештани, с тим да је врло важно сазнати број батаљона дошлих из немачке Аустрије, број фолксвербатаљона и хајмвербатаљона, њихову формацију, успех њихове мобилизације, стање мостова на Драви и места непријатељских резерва, па податци о томе да се пошаљу најхитније телефоном или куриром.

По овоме издата су одмах потребна наређења командантима пешадиских пукова, али без велике наде на успех, пошто обавештајна служба у опште није била организована на време.

Стање на фронту овога дана остало је скоро непромењено с тим, што је Цељски пук по подне одмаршовао у Саводњу, одакле је његов 3. батаљон упућен ка Св. Виду у састав леве колоне и што је из састава десне колоне изашла 7. српска батерија и упућена у састав Језерског одреда. Преко ноћ код десне ко-

лоне јака артилериска и митраљеска ватра. Непријатељске патроле, које су покушавале да се приближе нашим предњим деловима, одбијене су ватром. Непријатељска артилерија дејствовала је на положај западно од Сл. Градеца и на одсек до пута према Дравограду избацив 250 зрна разног калибра и 4 мине. Наша артилерија је слабо одговарала.

Утрошено муниције пешад. 250, митраљ. 2500, 1 бомба и неколико артилериских зрна.

Исхрана добра.

Време променљиво, магла.

27. мај. — Ово је дан завршних припрема.

У 6 часова примљено је од команданта Дравске дивизије наређење да акција отпочне 28. ов. мца у 3.30 часова, с тим, да ће се наређење за ово поновити у току овога дана по подне за фразом: „Наређење О.Бр. 4711 потпуно важи“. Према овоме командантима потчињених јединица издато је наређење О.Бр. 652, које гласи:

I

„1. баон 5. пешад. пука са пуковским митраљеским одељењем стављен је на расположење потписатог и за њега важи наређење О.Бр. 651 од данас.

II

Према заповести команданта Дравске дивизиске области О.Бр. 4711 од 26. ов. мца рад по мојој заповести О.Бр. 616 од 24 ов. мца има се отпочети сутра 28. ов. мца у 3.30 (три часа и 30 мин.) јутра. Вечерас ће Вам се ово наређење у 20 часова поновити са дописом: „Наређење моје О.Бр. 652 од данас потпуно важи“, што има значити, да се напад има предузети као што је напред речено 28. ов. мца у 3.30.

III

У погледу прикупљања, сређивања и достављања података о непријатељу, командант Дравске дивизије у напред помениutom наређењу препоручује:

„До овога часа још немам довољно поузданих података о непријатељу, који би долазили од стране трупа, те због тога не могу да контролишем разне контрадикторне вести које добивам са других страна.

Још једанпут скрећем пажњу командантима на потребу да се податци о непријатељу најбрижљивије и непрекидно прикупљају и одмах достављају дивизиском штабу како пре почетка, тако и за време операција. Потребно је јавити одмах не само појаву сваке батерије, већ и сваког појединог топа, означајући тачно место где се дотично оруђе појавило.

Тако исто одмах јављати и појаву непријатељске пешадије на правцима и тачкама на којима дотле није била констатована, као и све остале податке који могу расветлити ситуацију и дати могућност да се дође до довољно јасне слике о снази и груписању непријатеља.

У овоме погледу организовати и брзо испитивање заробљеника како код трупа, тако и нарочито код штабова (одредских), што треба да врши нарочито одређени погодан официр.

Никад не губити из вида да су често пута најбезначајнија опажања код непријатеља од врло великог значаја, јер се помоћу њих могу објаснити друге врло важне појаве и да су извештаји од важности само онда ако су на време добивени.

Према овоме команданти ће прикупљању, процени, сређивању и брзом достављању података о непријатељу овој команди поклонити најозбиљнију пажњу.

IV

Сва објашњења у погледу наређене акције тражити данас до 20 часова.

V

До 18 часова данас 27. ов. мца доставити ми бројно стање ефективних пушака по батаљонима и укупан број оруђа по системима и калибрима.

VI

О пријему наређења одговорити депешом.

*

У 8.10 часова издата је допуна заповести издате за напад. Команданту десне колоне наређено је да товарни вод 2. цел. брдске батерије упути у састав леве колоне с тим, да командант ове колоне припреми одмах све што треба за пласирање овога вода, али тако, да остане што ближе путу Криванок—Мердхаус. Команданту 1. батаљона 5. пука наређено да остави једну чету са батаљ. митраљеским одељењем као резерву на расположењу команданта десне колоне, а са осталим четама и пуковским митраљеским одељењем да се крене правцем Словењградец—Криванок, где ће остати на моме расположењу. На одређеном месту има бити до 18.30 часова и ухватити везу са четом Љубљанског пешад. пука на к. 1042 и Криваноку, а са штабом одреда остати у вези преко Сл. Градеца и извршити устројство нове везе на Саводњу. Снабдевање овог батаљона имало се вршити и даље

преко Словењградца, а 2. брдске батерије преко 5. брдске батерије старањем команданта леве колоне.

У току дана са командом леве колоне и одредске резерве изашао сам код Св. Вида и још једанпут размотрио терен и извршени распоред трупа, као и непријатељских делова. Време је било прилично лепо те је осматрање било омогућено. На основи тога издао сам детаљна упутства за предстојећи рад. — Како је непријатељ био груписан више око Черне и како је недовољно обраћао пажње на правац Плешушник—Вошњак, добио је већу важност правац Св. Вид—Подгорцабах—Јанковец—к. 1231, јер се ударом тим правцем давала могућност да се изманеврују оба правца, како онај преко Гуштања, тако и овај преко Черне. За ово је био потребан један одред бар од једног батаљона и једног вода брд. артилерије. — 1. батаљон Цељског пука, као резерва одреда, био ми је на расположењу, али брдске артилерије нисам имао. Због тога показало се потпуно на свом месту што сам од десне колоне одузео товарни брдски вод, а сем тога и за општу резерву привукао и 1. батаљон 5. пешад. пука.

Командант леве колоне и одредске резерве упознати су са идејом манерва с тим, да лева колона има снажним притиском на фронт очистити просторију око Черне одсецајући својим десним крилом Черну од Мижице делом снаге упућеном од Мердхауза ка Вошњаку. Чим ова колона буде очистила приграничну зону потребне дубине, одредска резерва — 1. батаљон Цељског пука са водом брдске артилерије а под командом команданта Цељског пука, — имао је да хита ка Јанковцу (к. 1231) и одатле да развије што енергичнију акцију на бокове и позадину непријатељских делова на оба напред поменута правца. Његово место у резерви имао је заузети 1. батаљон 5. пешад. пука.

Напад је имао довољно изгледа на успех, али под условом, да се предузме и изврши потпуно изненада и да се изводи што одлучније и што енергичније, без застоја, те да се у току првог дана издуши из теснаца на линију Преваље—Мижица.

Према овоме командантима је наређено да још у току ноћи изврше све потребне припреме и прикупљање трупа ка фронту на полазне тачке за напад.

У 18.30 часова телефоном препоручено је командиру Цељске легије, да ако још није добио никакво наређење од Језерског одреда, нека одржава тесну везу лево са Дравским, а десно са 2. ескадроном 1. коњ. пука и да их подупире.

У 20.15 часова под О.Бр. 659 достављена је допуна заповести за сутрашњу акцију.

Заповест гласи:

„У допуну заповести О.Бр. 616 од 24. ов. мца, наређујем:

1) 2. ескадрон 1. коњичког пука наступаће правцем к. 1095 — Шварценбах наслањајући се на делове леве колоне. Од Шварценбаха продужити покрет источним органицима Пецена преко Унтерпечена—Бишофсбург—Хоф—Унтерорт—Фајстриц. Задатак: да енергично чисти тај правац од непријатељских делова који би покушали да бране теснац северно од Шварценбаха и најзад да пресече непријатељску комуникацију између Плиберка и Кинсдорфа. Одржаваће везу десно са левом колоном а у лево стараће се да што пре дође у везу са Језерском колоном у правцу Мисбаха и преко Тобла од Шварценбаха и доцније правцем Глобасница.

Извештаје слати ми што чешће, а нарочито при улазу у Шварценбах, са к. 1201 и од Фајстрица.

2) Десна колона предузеће најенергичнију акцију да што пре пресече непријатељску комуникацију између Дравограда и Блајбурга, па потом стараће се да изађе на висину леве колоне тражећи да са њом дође у везу правцем Подкрај—Јанковец к. 1231.

Нарочито препоручујем енергично дејство—гоњење, ако би непријатељ због притиска леве колоне отпочео повлачење. У том случају никакво застајкивање не би било оправдано.

У опште, о стању код непријатеља командант десне колоне моћиће се обавештавати преко осматрача са Урсуле, као и код мајора Бурника, којима се обраћати чешће.

У случају потребе, а по оцени команданта колоне, по заузећу Дравограда, одред потпуковника Тодоровића моћиће се упутити без артилерије гребеном планинског склопа између Драве и железничке пруге Дравоград—Кинсдорф, са тежњом да што пре избије према Липицбаху и спречи непријатељу рушење моста код тога места, а и ради одржавања веза са деловима ђенерала Мајстера или пак да се привуче ка одреду, као што је већ било наређено. Ово ће решити командант колоне према ситуацији, али с тим, да ме благовремено извести о својој намери.

3) Лева колона дејствоваће у духу заповести, старајући се да непријатељске делове јужно од реке Подгорца зароби и што пре овлада теснацем северно од Шварценбаха.

4) Нарочито скрећем пажњу на важност одржавања везе између појединих колона и делова колоне. Не ослањати се на једно срество, већ се користити свима.

Предњи делови обележаваће своја места с времена на време паљењем ватре, — димовима.

5) Командант леве колоне одредиће нарочитог официра који ће уредити саобраћај возова на путу Шоштањ—Св. Вид—Шварценбах.

Док се год потпуно не овлада линијом Јанковец (к. 1231) Блајбергверк (1201), ни једна коморска кола, сем оних са муницијом, не пуштати да прођу Св. Вид. Исто то важи и за пут Плешушник—Мердаус.

б) Ја ћу се налазити на правцу леве колоне. Телефонска станица Св. Вид.

Из Шоштања одлазим у 3 часа јутра 28. ов. мца.“

Овим су завршене све припреме за предстојећу акцију. Стање код одреда при крају овога дана је овако:

Код десне колоне без промене. Дан је прошао на миру.

Код леве колоне: 2. батаљон Љубљанског пешад. пука примакнут је до саме границе на фронту Плешушник—Св. Вид. 1. батаљон Цељског пука до испод Урсуде, 3. батаљон Цељског пешад. пука у Орлову и околину, а 2. батаљон Цељског пешад. пука пребачен је у Летохан. Он је имао да вежба неизвежбано људство и да доврши формирање 5. чете.

Код непријатеља није ништа нарочито запажено, али се претпостављало да су му наше припреме у главном познате, јер је имао поуздану и активну обавештајну службу. Чак и ватрена активност његова била је овог дана нешто слабија. Једна његова патрола, која је покушавала да пређе к. 1095 на фронту 2. ескадрона 1. коњичког пука, била је ватром наших делова растерана.

Изгледало је као да се непријатељ припрема на одлучну борбу.

Губитци наши у току овог дана: свега 1 војник рањен.

Утрошено муниције 160 пушчаних и 1250 митраљеских метака и извесан број артилериских зрна.

Исхрана добра. Здравствено стање повољно. Време лепо.

Груписање наших и непријатељских трупа по дотле прикупљеним податцима види се из прилога под 2.

Морал и дисциплина код трупа знатно консолидовани, нарочито од како су се у одреду појавиле и србијанске трупе. И без претеривања могу рећи, да је онда уверење било не само моје, но и свих осталих старешина, да су оне унеле велико спокојство и поверење у озбиљност акције која је предстојала.

III

Извођење операција

1. Операција за овлађивање десном обалом Драве

а) Борбе код Дравограда, Гушњања и Черне

У току ноћи између 27. и 28. маја биле су припреме за напад у потпуности завршене. Држање старешина и трупа уливало ми је наде да ће ствар поћи добрим путем, па ипак сам са страхом очекивао овај дан. Имајући пред очима стра-

ховиту слику деморализације ових трупа у времену повлачења од Великовца, страховао сам од првог момента ангажовања, јер он би био судбоносан; од њега ће зависити успех или неуспех, тј. држање трупа овога одреда. Припреме су учињене све. Остала је још једна, а то је да се на згодан начин сви правци иза фронта обеју колона затворе србијанским трупама, тј. са 1. батаљоном 5. пешад. пука, добровољачком четом и 2. ескадроном 1. коњичког пука. И ови су делови добили изрично наређење да најенергичнијим средствима подупру фронт не само морално, својим присуством, но и материјално, својим дејством, како би се у случају неуспеха ипак сачувао ред и морал код трупа и избегло бегство и расуло, које је могло произаћи као и код Великовца.

Напад је предузет 28. маја тачно у 3.30 часова, као што је предвиђено наређењем команданта Дравске дивизије.

Тежак терен, по којем су се операције имале развијати, јако их је успоравао и отежавао. Веза је била отежана преко сваке мере. Исто тако и узајамно потпомагање. Кретање трупа је због тога било доста тешко и споро, док је међутим одбрана имала најлепше изгледе на успех.

Напад се према томе развијао врло споро, али ипак од почетка повољно.

Десна колона нападала је у три нападне групе, а имала је и резерву.

Деснокрилна група потпуковника Тодора Тодоровића, састављена од 2., 5. и техн. чете Словенског планинског пешад. пука и 1 1/2 батерије (3 чете, 8 митраљеза, 4 топа и 4 хаубице), предузела је напад са линије Сиротник—Отишни Врх — Врицл — Спић са задатком да прикује пред собом непријатеља и да кооперишући са Лабудским одредом помогне му у заузећу Дравограда, осигуравајући у исто време десни бок и позадину десној колони, а по заузећу Д. Дравограда да заједно са средњом групом Ројник надире ка Гуштању.

Средња група капетана Ројника, 6. и 7. чета са митраљеским одељењем, имала је да предузме напад са линије Предник—гостионица Јесовник са задатком да продире правцем Јесовник—Вресник—Притерсник—к. 639 и даље ка к. 525.

Левокрилна група капетана Неједли, 1., 3., 9. пешад. и 8. митраљеска чета, имала је да предузме напад са линије: гостионица Јесовник — Пешел—Бернијак—Самец— к. 888—Волфсгрубе—Урсула са задатком да продирући преко Унтердулера, заузме к. 567 и продужи надирање даље ка Котелаху

Група потпуковника Видмара, 10. и 12. чета Словенског планинског и 1. чета са митраљеским одељењем 1. батаљона 5. пешад. пука, образовала је резерву ове колоне.

Одмах још у почетку напада наишло се на снажан отпор

на самој граници: Унтердулер—567—639—742. Све ове тачке биле су добро поседнуте и снажно брањене, нарочито бочном митраљеском ватром. Напад је спровођен са пуно полета и енергије. Напад на тач. 567 непријатељ је успео два пута да одбије. И у опште напад је слабо напредовао. Изузетак чини деснокрилна група. Потпомогнута снажним дејством артилерије а уз сарадњу једне чете Мариборског пука, упућене гребеном Бухенштајна, успела је да до 15 часова потпуно рашчисти ситуацију код Дравограда, заузевши к. 511 и нагнавши непријатеља на безобзирно бегство, не давши му ни толико времена да оштети Д. Дравоградски мост.

Код леве колоне почетни успех је превазишао свако очекивање. Непријатељ је био потпуно изненађен, гранична линија је брзо заузета и покрет продужен, али је терен јако успоравао кретање.

Непријатељски слабији делови одбачени су врло лако. Али око 8 часова наишло се на врло снажан отпор код Мердхауза и Плешушника (на путу Св. Вид—Черна). Отпор код Мердхауза је већ око 10.30 часова био сломљен. По том је наређено, да капетан Кнез са својим деловима продужи од Мердхауза енергично надирање у правцу ка Фелзентору и Сумаху, ради пресецања везе између Мижице и Черне. У исто време команданту одредске резерве, команданту Цељског пука, — коме сам још у 4.45 часова при прелазу границе код Св. Вида био наредио да се креће правцем ка Св. Магдалени и даље, како би могао најлакше и најбрже избити на Јанковец — наређено је дефинитивно да од Св. Магдалене преко Подгорцабаха што брже наступа ка Јанковцу (к. 1231), да заузме ову тачку, и са ослонцем на њу развије своје дејство на бокове и позадину непријатеља, потпомажући и акцију капетана Кнеза.

Делови, који су били упућени од Св. Вида у правцу Черне, такође су око 10.35 часова били заустављени снажном непријатељском ватром, пушчаном и митраљеском, код Плешушника а по том на југоисточном улазу у Черну. Развила се огорчена борба, која је трајала до 11 часова, када је непријатељ и овде разбијен, делом заробљен а делом нагнан у бегство. Захваљујући овоме успеху продужена је одмах енергична акција. Код Св. Магдалене у то време изведена је са тешком муком 1. српска пољ. батерија капетана Карацића и отворена ватра у правцу друма ка Мижици.

Даље надирање леве колоне продужено је скоро без икаква отпора од стране непријатеља и трупе ове колоне избиле су пред мрак на линију: Јанковец (к. 1231) — Сумах — Велики Врх—Пецен, где су заноћиле, истуривши осигуравајуће делове напред.

У времену решавајуће акције код Мердхауза и Черне добивен је извештај од команданта десне колоне, да непријатељ даје снажна отпора и да десна колона још није успела да овлада граничном линијом, коју непријатељ упорно брани.

Имајући пред очима целокупну ситуацију, а нарочито повољно развијање догађаја на правцу главне, леве колоне и деснокрилне групе десне колоне, као и то да непријатељ збиља са јачим снагама и већом упорношћу брани одсек према Гуштању у место правац преко Черне, наредио сам команданту десне колоне, да продужи снажан притисак према непријатељу те да га што јаче веже; а да не би и сувише изостао иза леве колоне, да не очекује успех своје акције непосредним ударом на фронт противу солидно уређених и брањених тачака, већ да се користи небрањеним међупросторима и обиласцима, како би у случају повлачења непријатеља био у могућности да га енергичније гони, као и да се у даљем раду што више приближи левој колони.

Према овоме командант десне колоне наредио је средњој својој групи (капетану Ројнику) да се укопава на достигнутој линији, а левокрилној групи (капетану Неједлију), да врши снажан притисак у правцу на Котелах, док ће артилерија напред поменуте тачке држати под снажном ватром.

Група Неједли сасредила се за напад на к. 622 и по подне успела је да овлада њиме као и да одбије противнапад који је непријатељ био предузео са правца Котелах.

Поводом овога, као и због ситуације код Черне, непријатељ је између 15 и 16 часова отпочео повлачење и испред десне колоне, штитећи ово снажном артилериском и митраљеском ватром.

Десна колона предузела је одмах гоњење и до мрака овладала Котелахом, где је заноћила, истуривши осигуравајуће делове ка Гуштању и Преваљу, хватајући везу и са левом колоном.

2. ескадрон 1. коњичког пука развио је на своје правцу такође енергичну акцију. Протерао је из Лудерберга слабе непријатељске делове и даље је под борбом наступао ка Черни штитећи леви бок леве колоне. Од Черне ескадрон је продужио покрет преко Унтер-Пецена на Ришбург, који после дуже борбе, у току саме ноћи заузима, и на тај начин успева да потпуно обезбеди бок леве колоне, одржавајући у исто време и везу са Језерским одредом.

У 19 часова, немајући још тачне податке докле су поједини делови одреда стигли, нарочито код десне колоне, издао сам запсвест за преноћиште О.Бр. 807.

Заповест гласи:

„Трупе овога одреда заноћиће вечерас 28. ов. мца на местима, на која буду доспеле до 20 часова.

Команданти ће предузети све мере осигурања и опрезе за време преноћишта. Нарочиту пажњу обратити на осигурање бокова и позадине и успостављање веза.

Према непријатељу што даље упутити извиђачке патроле и одељења, како ради извиђања тако и ради узнемиравања непријатеља.

У осталом ноћ употребити за прикупљање и уређење јединица и одмор људства, поуну хране и муниције и припрему да се сутра 29. ов. мца гоњење непријатеља може предузети што раније.

Војницима објаснити да је боље гонити разбијеног и дезорганизованог непријатеља, ма и крајњим напрезањем физичке снаге, него ли пустити га да се и он прикупи, уреди и спреми за нову упорну и крваву борбу, која без потребе односи толико жртава.

Заповест за сутрашњи рад следоваће накнадно, али ако она не стигне на време, команданти колоне продужиће рад по раније издатим заповестима с тим, што ће први баон Целског пешад. пука по избијању десне и леве колоне на исту висину и доласком у непосредну везу, доћи у Мижицу и образовати одредску резерву.

Са штабом ћу преноћити код Св. Магдалене к. 1156 северозападно од Ст. Вида.“

1. батаљон 5. пешад. пука и 1. српска батерија заноћиле су у близини штаба одреда, код Св. Магдалене.

Као што се из напред изложеног види, успех је код овога одреда био одлучан. Непријатељ је разбијен и у неред у се повукао. Крштење трупа овога одреда извршено је потпуно. У исто време утврђено је да смо у заједници јаки, управо неодољиви. У опште, држање трупа било је изненађујући повољно, преко сваког очекивања. Вера у крајњи успех од почетка била је код свију потпуна.

Одред је имао у току овога дана: 6 мртвих, рањених 37 војника и потпоручника Јаклића, нестало 8 војника; један коњ рањен.

Утрошено је 37.520 пушчаних и 44.450 митраљеских метака, 231 ручна бомба и знатан број артилериских зрна.

Заробљено 2 официра и 44 редова.

Заплењено 3 топа, 41 митраљез, 3 бацача мина, велики број пушака, муниције и осталог материјала.

Исхрана трупа добра и уредна.

Морал задовољавајући. Замор трупа је заиста био велики. Ноћ проведена у припремама и опрези, а цео дан у борби и покрету. Издржљивост похвална.

Време лепо, изузев између 15.30 и 15.45 часова, када је пао јак пљусак.

У току овога дана имали су успеха и суседни одреди. Лабудски одред избио је на линију Хинеркогел (к. 1522)—к. 981—Дравоград и у 21.05 часова извештава да је извиђањем из ваздуха утврђено у 18.55 часова, да се Немци повлаче друмом ка Св. Павлу и Великовцу, гоњени од делова тога одреда, као и то да је мост код Липицбаха порушен.

Језерски одред избио је са предњим деловима на линију: Глобасниц—Кристендорф—Буковник (Зитердорф); непријатељ је одступао делом ка Плиберку (Блајбургу), а делом према Великовцу.

У току овога дана веза у опште како са деловима одреда тако и са Дравском дивизијом врло рђаво је функционисала. Потчињени команданти нису сматрали за потребно да штаб одреда обавештавају о свакој промени на својим правцима. А са дивизиском командом телефонска веза у неколико махова на разним местима кидана је и тешко успостављана. Због тога нисам био ни сам у могућности да на време обавештавам дивизиску команду о развоју ситуације. Зато сам наредио шефу телефонског одељења да предузме најенергичније мере за успоставу и одржање телефонске везе у исправности, а потчињеним командама у 22 часа наредио сам телефоном да безусловно поступају по издатим наређењима у погледу поднашања извештаја, предочавајући им одговорност којој се излажу неизвршењем ових наређења.

Од интересантнијих извештаја овога дана вредно је да изнесем извештаје команданта Цељског пука, који је имао са одредском резервом да изврши специјални задатак.

У 15.30 часова из Хлинига, где се са штабом био задржао и не изишавши на одређени положај, јавља да је 1. батаљон стигао на к. 1231. Међутим у његовом другом извештају О.Бр. 4 који је у штабу одреда примљен у 17.30 часова, доставља извештај команданта 1. батаљона да је на к. 1231 стигао тек у 15 часова и да је предстраже поставио на тој тачки, а један вод упутио на пут код к. 712. У исто време јавља да му је људство од дугог марша по тешком терену јако уморено и изнурено, али да је морал ипак *добар*.

Пешад. потпуковнику Љубомиру Недељковићу, који је вршио дужност помоћника команданта одреда и са другим — административним — делом штаба остао у Шоштању, наредио сам преко телефона да предузме све мере за брзо успостављање везе самном, затим организацију снабдевања, брзу поправку железничке пруге преко Словењградеца, Дравограда и Гуштања за Плиберк (Блајбург), како би се што лакше успоставило снабдевање одреда.

Команданту 2. батаљона Цељског пешад. пука наређено је да се креће за одредом у састав свога пука.

б) Гоњење непријатеља и овлађивање десном обалом Драве

У току ноћи између 28. и 29. маја телефонска веза са Шоштањем није могла бити успостављена. Изгледа да је становништво намерно кварило линију. Због тога веза са дивизијом није добивена, нити је од ње ма какво наређење за продужење рада примљено.

Ноћ је проведена у прикупљању, уређењу и одмору трупа и попуни хране и муниције. Додир са непријатељем изгубљен је. Непријатељ се у току ноћи повукао на целом фронту одреда, али докле и са којим циљем, то се није знало.

Гоњење је предузето у 5 часова, и то:

Десна колона:

Деснокрилна група по заузећу Дравограда и Гуштања упућена је десном обалом реке Драве ка Липицбаху ради одржања везе са левим крилом Лабудског одреда, као и ради потпомагања истог у заузимању Лабуда. У случају да Лабудски одред наиђе на јачи отпор, ова група је имала задатак да поседне линију Лајфлинг—Добрава и да осигура десни бок и позадину Корушког одреда. Ова је група заноћила у висини Лабуда, који је непријатељ упорно бранио држећи висове југоисточно од њега.

Остатак десне колоне продужио је гоњење преко Преваља и Полана за Плиберк. Непријатељ није давао скоро никакав отпор, и већ око 17 часова предњи делови ове колоне избили су на Драву, на линију између Пирка и Липице, која је овој колони одређена за осматрање. Штаб у Плиберку.

Лева колона у 6.30 часова заузела је Мижицу без борбе, јер ју је непријатељ још у току ноћи евакуисао. Одатле је продужено енергично надирање, да би се што пре издушило из теснаца. У 10 часова заузета је к. 503 код Г. Љибуче и одатле продужено наступање преко Св. Михаила ка Великовцу не наилазећи на отпор непријатеља. У 18.30 часова лева колона избила је на Драву и заузела фронт од Пирка до великовачкога моста. На мост код Великовца скоро једновремено пристигли су и делови Језерског одреда (1. батаљон 1. срп. пешад. пука са 1 батеријом), који су посели онострану обалу, али који су пропустили да се одмах докопају и самога моста, и ако знатно оштећеног, али којим се ипак могло користити.

Делови леве колоне задржали су се: 3. батаљон Цељског пука у првој линији код Синчаваси, а 2. батаљон Љубљанског пука у Габлерну.

2. ескадрон 1. коњичког пука, не наизлазећи ни на какав отпор на своме правцу наступања, достигао је у 17 часова до великовачког моста и заноћио у Зебаху.

Одредска резерва маршовала је за левом колоном; предвече наређено је да 1. батаљон Цељског пука дође у Св. Михаил а 1. батаљон 5. пешад. пука да се прикупи код Плибершке железничке станице и ту да преноћи.

Са одредима је била и припадајућа им артилерија.

Трупе су овога дана извршиле један дуг и тежак марш. Исцрпеност је била јака и јединице су се развукле. Требало их је прикупити и одморити. Због тога, а како је због неисправности великовачког моста у опште настало питање, где ће се Драва прелазити и кад ће се прелаз моћи извршити, нашао сам за оправдано, да не прикупљам трупе ближе Великовцу, већ да их задржим се напред изнетим распоредом, што је било потпуно оправдано, као што ће се доцније видети.

Између 18.30 и 19.30 часова извршио сам лично са начелником штаба осматрање Драве и услова за прелаз на самом великовачком мосту и у близини његовој, и нашао сам, да мост није био сасвим порушен, пешадија је могла без ичег даљег користити се њиме за свој прелаз.

Непријатељска снага у близини моста, у колико се могло проценити, изгледала је врло слаба. Од артилерије непријатељ је имао једну групу хаубица и један вод пољских оруђа на простору између гробља и вароши. Звук хаубица долазио је и од Св. Рупрехта. Био сам мишљења да је требало одмах још у току следећег дана предузети и извршити насилни прелаз преко моста под снажном акцијом артилерије и митраљеза. За ово је било потребно извршити детаљније извиђање, прикупити трупе и извршити распоред артилерије. Осећала се потреба интервенције дивизиске команде, која је обема колонама дала објекат Целовац, јер сад, пошто су ту обе колоне избиле а једна већ држи положај пред мостом, требало је објединити, управо регулисати даљи рад. Међутим тога није било. Због тога, док се не донесе план за даљи рад, потребно је било да одред, који је био на мосту, спречи даље рушење моста и припреми све што је потребно за брзо пребацавање бар најнужнијих делова на леву обалу. Како је то све урађено, видеће се ниже.

У 23 часа издата је заповест О.Бр. 819 за рад сутрашњег дана. Трупе су имале да се прикупе и припреме за извршење насилног прелаза преко Драве великовачким мостом, или негде у његовој близини низводно.

Штаб одреда заноћио је у Св. Стевану.

У току овога дана: рањена су два војника, утрошено 2.700 пушчаних, 3.000 митраљеских метака, 5 ручних бомби и извесан број артилериских метака.

Заплењено је доста разноврсног материјала. Непријатељ је, по причању мештана, још с вечери прошлог дана укрцао

у возове сву артилерију испред овога одреда и упутио је за Целовац.

Исхрана добра и уредна. Морал и дисциплина добри. Време лепо.

*

У току овога дана (29. маја) Лабудски одред наишао је на отпорна линији: Св. Винценц—Магдалененберг—Лабуд.

Језерски одред очистио је десну обалу Драве на свом делу, али ни он није успео да овлада ни једним мостом на Драви.

*

У 8.20 часова позвао ме је на телефон командант Дравске дивизије. Разговарао сам из Черне. Шоштањ је посредовао (потпуковник Недељковић). Командант дивизије рекао је да је примио извештај О.Бр. 814 о стању прошлог дана, али да заповест за данашњи рад није примљена. Ситуација овога и Лабудскога одреда, вели, није му позната, а још мање има појма о непријатељу пред њима. Тражи да му се одмах достави извештај о ситуацији, да би могао наредити продужење рада. У исто време скреће пажњу, да се Језерски одред рано јутрос спустио са северних падина Караванки и продужио наступање ка Синчаваси и Штајну, и да је поводом заостајања Корушког одреда десно крило Језерског одреда откривено и угрожено. Због тога истиче потребу крајње брзине и енергије у раду Корушкога одреда.

Према овоме јасно се види, да дивизиски штаб прошлог дана није добио не само тачне податке но скоро никакве, али се поред тога види и то, колико се у штабу Дравске дивизије водило рачуна не само о стању, саставу и задатку датом Корушком одреду, већ и о теренским тешкоћама које је овај одред имао да савлада, а нарочито још и то, да је он прошлог дана извршио један страховито тежак и напоран рад од 16 до 18 часова, тако рећи без одмора. Што се тиче команданта одреда, он је ово јасно увиђао и баш због тога је тражио одобрење да Корушки одред отпочиње акцију читав дан раније од Језерског, који је за Великовец имао краћи и важнији правац, али то није усвојено.

Податке о стању код одреда дао сам преко телефона.

У 13.15 часова примљено је наређење од команданта Дравске дивизије, да се због тога што је телефонска веза Цеље—Шоштањ од 28. у подне до 29. ов. мца била прекинута, предузме истрага по овоме и на случај проналаска да се кривац стреља, а поред тога да се предузму мере да се линија што боље осигура. Разуме се, одред није имао срестава за извршење овога, али ипак преко потпуковника Недељковића, помоћника команданта одреда, наредио сам надлежним властима

да учине што треба, а у рејону одреда наредио сам потчињеним командантима.

У 14.5 часова од команданта дивизије примљен је извештај о стању на фронту 28. маја у 20 часова; заповести за даљи рад није било. Цео рад имао се развијати према основној замисли израженој у заповести О.Бр. 4615 од 23. истог мца.

Овога дана у вече Аустријанци су понудили примирје.

в) Припреме за насилни прелаз преко Драве на великовачком мосту и заузеће Великоовца

У току ноћи између 29. и 30. маја није се десило ништа нарочито. Трупe су се на миру прикупиле, попуниле храну и муницију, и одмориле.

Обзиром на целокупну ситуацију, а по споразуму са командантом Језерског одреда, са којим се преко ноћ дошло у везу, а имајући у виду ранију заповест команданта Дравске дивизије, као и то, да се преко великовачког моста ипак може извршити насилни прелаз, одлучио сам се, да у току 30. маја извршим прикупљање одреда ближе Великоовцу, маскирајући тај рад демонстрацијама према Липици. Међутим, у току ноћи добивено је наређење од команданта Дравске дивизије да се изврши рекогносцирање Драве између Великоовца и Пирка и припреми што треба за прелаз одреда на леву обалу Драве.

Рекогносцирање се према овоме имало извршити. Али како се у опште није имало потребних средстава за извршење прелаза преко Драве ван мостова, то сам ипак остао при одлуци, да 30. маја поред рекогносцирања извршим потребне припреме за насилан прелаз преко моста код Великоовца.

Ради овога у току дана издата су наређења:

У 3 часа наређено командиру 2. ескадрона 1. коњичког пука да одмаршује у Митлерн, у састав десне колоне, ради осматрања и осигурања Драве. Покрет се имао извршити у току пре подне неопажено од непријатеља.

Команданту Цељског пешад. пука наређено је, да 1 батаљон свога пука приведе у близину Габлерна и ту га смести у заклон, а он лично са командантом тога батаљона да изврши рекогносцирање Драве између Грабена и Тајсфелбрика и испита услове за извршење прелаза који предстоји у току идуће ноћи. Команданту леве колоне наређено је такође да изврши рекогносцирање у области великовачког моста, између Тајсфелсбрика и Св. Лоренца.

Команданту десне колоне наређено је да чету и митралеско одељење 1. батаљона 5. пешад. пука, који су били у саставу колоне, врати у састав свога батаљона у одредску резерву. У исто време извештен је, да му се шаље 2. ескадрон 1. коњичког пука с тим, да га употреби за осматрање

и одбрану обале између Липицбаха и Пирка, а да делове Словенског планинског пука, изузев одреда потпуковника Тодоровића, прикупи у резерву на згодном месту, одакле би могли лако бити употребљени како према Липицбаху тако и према Великовцу.

У 3.15 часова умољен је командант Језерског одреда за потребно наређење команданту 2. батаљона 1. пешад. пука ради извршења смене са деловима овога одреда, који би имали да заузму полазни положај код моста. У исто време предложено му је да батерије, које су тада биле на томе одсеку, остану и даље на својим местима, ако Језерском одреду не би требале на ком другом месту, пошто би их преко дана било тешко премештати.

У 6 часова командир 2. ескадрона 1. коњичког пука доставља извештај који ја примио од команданта Језерског одреда о раду овога одреда у току прошлог дана: „Стигао сам са одредом на Драву. Десна колона код Великовца. Мост на Драви код Великовца порушен делимично, али се служи пешадија и слабији наши делови прешли су Драву код Великовца и задржали се на к. 603.“ — Спроводећи овај извештај командир ескадрона напомиње да овај извештај није тачан, јер дотле још ни један војник десне колоне Језерског одреда није прешао на великовачком мосту. Том приликом командир ескадрона извештава да је непријатељска артилерија у току ноћи дејствовала према мосту, који је био погођен са два метка, али да је квар незнатан. По његовој оцени непријатељ је имао 4 оруђа пласирана између к. 627 и 577.

По извршеном рекогносцирању од стране команданта одреда уз припомоћ референта инжињерије и команданта артилерије, у 8.50 извештен је командант дивизије, да је прелаз на одређеном делу немогућ, пошто нема ни срестава ни људи спремних за ово, али да је мост код Великовца употребљив за пешаке, и да сам се према томе решио, да под заштитом артилериске и митраљеске ватре пребацам слабе делове преко моста у циљу заштите оправке моста, па потом да извршим прелаз и са одредом.

Затим, усмено преко телефона споразумео сам се са командантом Дравске дивизије да овај насилан прелаз извршим у току ноћи 30.-31. маја користећи се грешком непријатеља, који је пропустио да доврши рушење моста. Изгледа на успех било је довољно, захваљујући томе што је непријатељ био слаб, при том деморалисан и од моста доста удаљен, — тако да је потпомагање пешадије ватром артилерије и пешадије са десне обале било могућно и врло добро. Да се не би губило у времену смењујући трупе, предложио сам по претходном споразуму са командантом Језерског одреда а командант ди-

визије и усвојио, да се десна колона Језерског одреда привремено стави под моју команду с тим, да потпомогне пребацивање првих делова мостове заштите.

Према овоме, у 9.20 издата је заповест О.Бр. 857 за рад (ноћу) 30.-31. маја. Заповест гласи:

„Разбијени непријатељски делови повукли су се у току 29. ов. мца на леву обалу Драве и порушили мостове за собом, да би спречили прелаз наших трупа на леву обалу. Мост код Великовца порушен је у малој мери, али ће за оправку требати дуже времена, спремније радне снаге и материјала.

Командант Дравске дивизиске области наредио је, да се Корушки одред докопа Великовачког мостобрана. Ради овога данас је одобрио да и делови Језерског одреда, који се налазе на правцу према Великовцу, привремено уђу у састав овога одреда.

Ради овога наређујем :

1) Да се у току ноћи постепено пребаци на леву обалу Драве 3. батаљон Целског пешад. пука под командом мајора Коса. По прелазу батаљон ће заузети и одмах што боље утврдити ивицу вароши фронтом према истоку и северу, а према западу утврђену линију подесити тако да се са ње може у довољној мери штитити оправка моста и комуникација преко њега од пешадиске и митраљеске ватре.

Батаљон да се осигура са што више муниције, бомби и храном за цео дан.

Преласком делова управљаће непосредно командант Целског пешад. пука пуковник Кох.

2) 2. батаљон 1. пешад пука и чета Љубљанског пешад. пука остаће на својим местима спремни да најинтензивнијом ватром, пушчаном и митраљеском, потпомогну пребацивање одређених делова.

3) Груписање артилерије за потпомагање напада извршиће командант одредске артилерије, пуковник Поповић на овај начин :

а) Десна група :

Командант мајор Логар ;

1. пољска батерија (мариборска 4 оруђа);

5. брдска батерија (целска 4 оруђа);

2. хауб. батерија (љубљанска 4 оруђа).

Потпомаже рад пешадије на просторији источно од линије мост на Драви—к. 588 а по потреби и на левој обали Драве од к. 408 до к. 370.

б) Лева група :

Командант мајор Бурник;

4. брдска срп. батерија (4 оруђа);

1. пољ. срп. батерија (4 оруђа);

6. хауб. љубљанска батерија (4 оруђа).

Потпомаже рад пешадије на просторији западно од линије: мост на Драви — к. 434.

в) Централна група:

Командант мајор Стошић;

2. хауб. срп. батерија (2 оруђа);

5. тешка љубљан. батерија (2 оруђа);

3. хауб. цель. батерија (4 оруђа).

Дејствује против непријатељске артилерије.

Команданти група, а нарочито десне и леве групе, одржаваће што бољу везу са пешадијом на одређеној им просторији.

4) Остали делови одреда:

а) Одред потпуковника Тодоровића остаје данашњег састава и са досадањим задатком, а под мојом непосредном командом;

б) Одред мајора Радовановића, састављен од 1. батаљона 5. пешад. пука, митраљеског одељења, 2. ескадрона 1. коњичког пука, и 2. љубљанске брдске батерије, осматраће простор између одреда потпуковника Тодоровића и села Пирка и спречаваће сваки непријатељски покушај на тој страни, а сем тога вршиће што јачи притисак на непријатеља правцем преко Липицбаха одржавајући код непријатеља уверење, да се припрема прелаз на томе месту. Десно одржавати везу са потпуковником Тодоровићем.

5) Припрема за извршење прелаза:

Прелазак појединих војника отпочеће у поноћ између 30. и 31. ов. мца. Дотле ће командант Цельског пешад. пука и командант 3. батаљона припремити све што је потребно: храну, муницију, алат за утврђивање и остало што буде потребно.

Командант артилерије до мрака извршиће потребне припреме те да би артилерија могла одмах да заштити делове пребачене на леву обалу.

Референт инжињерије, капетан Јовановић, настаће да се још вечерас привуче ка мосту потребан материјал за поправку моста, и у колико је могуће одмах отпочети поправљање са тежњом да се мост бар толико поправи да буде способан за прелаз бар товарне стоке. У колико му радне снаге не буде довољно, тражиће непосредно од потчињених трупа, а у погледу материјала известиће ме ради предузимања нужног корака.

6) Централа одреда биће у Бухајму. Све јединице непосредно ми потчињене успоставиће одмах телефонску везу са штабом одреда, а командант 3. батаљона Цельског пешад. пука мора имати независну телефонску везу са потписатим. О овој

вези од штаба до моста стараће се командир телефонског одељења, капетан Скухала, а од моста мајор Кос.

7) За снабдевање наређено је да се слагалишта хране и муниције образују у Плиберку и Добрлаваси.

8) Штаб одреда остаје у Бухајму. У току дана бићу на осматрачници код истог места.

9) Остала наређења следоваће.“

У 9.40 часова командант десне колоне извештава да је група потпуковника Тодоровића посела линију Поточе—Добрава. Непријатељ се налази на Бургсталкогелу (к. 583) и код Хајл. Драјфалтигкајта (Св. Тројица) на левој обали Драве источно од Лабуда, добро укопан и снабдевен митраљезима, и да ће моћном артилериском ватром са десне обале потпомагати овај напад, који ће Лабудски одред отпочети у 3 часа. Везу са овом групом има, — преко 2. батаљона. Одсек Липица—Пирк осматраће 2. ескадрон 1. коњичког пука, а остатак десне колоне прикупиће се у Блату.

Према овоме команданту десне колоне наређено је да група потпуковника Тодоровића остане и даље са досадањим задатком, да осигурање Драве преда команданту 1. батаљона 5. пешад пука, под чију команду да се стави и 2. коњички ескадрон, а Словенски планински пук да се са осталим деловима прикупи не у Блату, већ у Највирту и Митлерну.

У исто време издато је наређење и команданту 1. батаљона 5. пешад. пука да до мрака изврши овај распоред и предузме снажан притисак нарочито према Липицбаху и створи код непријатеља утисак да се овде намеравамо пребацити на леву обалу.

У 19 часова, а на преставку референта инжињерије, тражено је од команданта Дравске дивизије да се одреду упути чета сапера са половином мостовног трена, ради убрзања радова на оправци моста и успособљавању истог за прелаз одреда.

Стање код одреда у главном остало је као што је раније речено. Трупe су на својим местима прикупљене, уређене и у току овога дана одморене.

Словенски планински пешад. пук прикупио се, и то: штаб пука на железничкој станици Митлерн, 1. и 2. батаљон у Митлерну, 3. батаљон у Највирту. Одредски штаб оперативни део у Бухајму, а други део у Добрлаваси.

Губитака није било, утрошено 2500 пушчаних и 13800 митраљеских метака и извесан број артилериских зрна.

Здравствено стање у опште повољно.

Морал и дисциплина задовољавајући.

Време лепо.

У току овога дана код суседних одреда стање је такође остало скоро непромењено. Лабудски одред, уз припомоћ де-

снокрилне групе Корушкога одреда, заузео је Лабуд. Језерски одред остао је на заузетој линији на десној обали Драве: великовачки мост—Абтај (Апаче), немогући да овлада ни једним од мостова; железнички мост код Штајна није још био покварен, али насилни прелаз није покушаван.

У 22.15 часова из команде Дравске дивизије саопштено ми је телефоном наређење да се 2. ескадрон 1. коњичког пука припреми за покрет и сутрашњег дана у 6 часова одмаршује за Лабуд у састав Лабудског одреда. Ово је одмах саопштено командиру, а команданту 1. батаљона 5. пешад. пука да са својим деловима смени поменути ескадрон и продужи даље осматрање десне обале Драве.

Командант Цељског пешад. пука и командант 3. батаљона истог пука, и поред изричног наређења да у поноћ отпочну пребацивања својих делова преко моста по припремљеном плану, нису на време предузели привођење својих јединица, те је се после поноћи морало интервенисати преко телефона, да се наређење изврши безусловно. Отпочето је приближавање, али, разуме се, без вере у успех није могло бити ни одлучности ни енергије у раду. Командант батаљона, место да је извршавао добивено наређење, нашао је за умесније да пише извештај о немогућности извршења добивеног задатка. Извештај је писан 31. маја у 2.45 часова и послат у штаб одреда, где је стигао кад је већ било јасно, да прелаз неће бити могуће извршити због тога, што је непријатељ мост порушио.

Извештај гласи:

Прилог 26

Копија

ЦЕЉСКИ ПЕШАД. ПУК, III БАТАЉОН

Команданту „Корушког одреда“ Пуковнику Марићу

На писмену заповест команданта Корушког Одред Бр. 857 од 30.-V-1919. године, достављену у 19.20 а примљену у 22.30 часова, извештавам да је мој батаљон за прелаз преко Драве ноћу 30.-31. засад физички и морално неспособан.

Ово из следећих разлога:

Батаљон је одмаршовао из Цеља 23. тек. мца и од тада је до данас — кроз 8 дана — стално у покрету. Исхрана била је услед изузетних прилика неуредна, тако: задњих 4 дана добило је људство храну тек увече за цео дан, задња два дана чак само ладне конзерве, а један дан није добило леба.

Одећна спрема људства била је већ раније непотпуна и већим делом у веома рђавом стању, нарочито обућа, услед чега је људство много патило. Осмодневно напорно маршевање, борба, а нарочито у свакоме погледу недовољан одмор

задњих 4 дана, исцрпели су све физичке снаге тако, да људство при најкраћем одмору одмах заспи.

Примећује се чак и код официра, да услед напора њихов морал није онакав, какав би требао да буде и на какав сам до сада код њих био навикнут.

Прошле три ноћи био је батаљон на положају изнад и испред Черне, а јуче у борби код Дравског моста, односно на предстражи. И данас није дошао батаљон до правог одмора услед непрекидног узнемиравања, рада, премештања, рекогносцирања, а и услед непријатељске артилериске ватре.

30-V у 22 часа била је једна чета на путу ка преноћишту двома гранатама, које су пале у непосредну околину преноћишта, растурена и њезино прикупљање до сада још није успело услед ноћи и шуме.

За успособљење батаљона ма за какву акцију требало би најмање 48 часова потпуног одмора.

Инжињерска спрема остала је све до данас апсолутно недовољна, и поред поднетог извештаја, колико је потребно ове врсте материјала. Само незнатан део људства располаже са ашовчићима и сикирицама, док међутим ракетли и пиштоља за бацање ракетли уопште нема. А баш овај је прибор при форсирању река у овим приликама неопходно потребан. Са другим техничким материјалом батаљон уопште не располаже.

Ситуација код непријатеља и сувише је непозната за извршење овакве акције. Успех те акције би био сумњив, ако не би била артилерија, а нарочито митраљези (који су постављени ради дејства на мост), тачно упознати са оним тачкама, које би требали одмах ставити под најјачу ватру у циљу њиховог уништења.

Командири чета, који познају своје људство и које сам позвао да ми изјаве, да ли би чете биле способне за ову акцију, категорично су ми изјавили одречно.

Код оваквих прилика не могу сада предузети никакве одговорности за успех ове акције.

Кућа на завијутку друма
јужно од моста код Великовца
31.—V.— у 2.45 часова

Командант,
Мајор Кос с.р.

Подвлачим, да су се у овоме пуку често појављивале изјаве о немогућности извршења заповести, а овде специјално још и то, да командант Цељског пеш. пука, који је одредску заповест примио између 9.20 и 12 часова, није био у стању да своју заповест пошаље команданту батаљона ни до 22.30 час. и да у погледу припрема за прелаз преко реке није учинио ништа, ма да је и усмено, поред писмене заповести, био добио сва потребна упуства.

Изгубљено време није се могло надокнадити.

У времену прилажења предњих делова ка мосту, у 2.10 часова, командант дивизије јавио се на телефону и наредио:

1) Да одмах упутим 2. ескадрон 1. коњичког пука преко Дравограда у састав Лабудског одреда. Известио сам га, да је то већ наређено.

2) Да се одред потпуковника Тодоровића постави тако да може што успешније потпомагати Лабудски одред дејством у бок и позадину непријатеља.

3) Први батаљон 5. пешад. пука да дође у резерву код једне железничке станице најзгодније за укрцавање.

4) Пошто мостовни трен, који ми се ставља на расположење, стигне у Плиберк, да наредим где да дође и да одредим место за прелаз одреда.

5) Да се постави телефонска веза са ђенералом Мајстером и потпуковником Тодоровићем, — која је у ствари већ постојала преко Дравограда и Плиберка.

6) Да се врши пребацивање патрола преко Драве у циљу извиђања и узнемиравања непријатеља на целоме фронту.

7) Да се наређени рад одмах предузме.

Како ова наређења нису била у пуној сагласности са ранијим, нарочито у погледу припреме и извршења прелаза преко Драве на великовачком мосту, умолио сам команданта, да се пре но што би се по предњем што предузело, сачека исход предузетог насилног прелаза код Великовца, па ће се према томе лако подесити даљи рад, на што је командант дивизије дао свој пристанак.

Команданту мостовног трена наређено је да обиђе околину Пирка и ту са референтом инжињерије испита могућност пребацивања наших делова преко Драве и постављања понтонског моста, а по том да у томе смислу продужи рекогносцирање до моста код Великовца закључно, па после да ми поднесу извештај где би било најподесније употребити овај материјал.

У 2.15 часова мајор Кос, командант 3. батаљона Цељског пука, извештава телефоном да је у моменту када је прва наша патрола наишла на великовачки мост била са леве обале Драве дочекана ватром, због чега се вратила, и да се у исто време чула јака експлозија на мосту, и да је примећено да је од експлозије одлетело више дасака. Одмах сам му наредио да лично извиди у колико је мост оштећен и да ме о томе извести. Сем тога наредио сам да се против непријатељских делова према мосту одмах отвори јака ватра, те да се спречи даље кварење моста. За овим позвао сам на телефон и команданта 2. батаљона 1. пешад. пука и тражио обавештење о стању моста, и он ме је известио да је мост заиста толико оштећен, да се ни пешадија не може више њиме користити,

и да део моста ближе непријатељској обали већ гори. Ово је писмено поновио.

У 4 часа, када је потпуно јасно било да је извршење прелаза постало немогуће, и то не због непријатељског отпора, већ због тога што је непријатељ покварио мост и учинио га неупотребљивим, позвас сам на телефон начелника дивизиског ђенералштаба, потпуковника Недића, и том приликом изложио му целу ситуацију, скренув му пажњу да сад не треба журити, већ систематски извршити припрему за прелаз преко реке, а претходно извршити стручна рекогносцирања и припремити довољно материјала не само за подизање моста, већ и за пребацивање трупа прве заштите; јер се то двоје по свој прилици неће моћи вршити на једном месту ни са једним истим материјалом. Начелник ђенералштаба се са овим сагласио. За овим упознао сам са ситуацијом и команданта Језерског одреда и изнео му моје мишљење у погледу даљег рада. И он се са тим сложио (разговор у 5 часова).

Ускоро после тога добивено је и наређење команданта Дравске дивизије О.Бр. 5047, којим је достављена ситуација за 30. мај и наређено рекогносцирање за избор најзгоднијих тачака за прелаз Драве итд. Заповест гласи:

„Ситуација 30. маја у вече ова је:

Лабудски одред: после упорне борбе заузео је Лабуд и избио на линију к. 1331, Ламбрехтсберг (к. 810), Етенсдорф Харт, са десним бочним обезбеђењем на линији Об. Гласхите и југоисточно од Св. Винценца. Непријатељ држи линију Ст. Јосеф, Каспарштајн јужно од Ст. Паула.

Корушки одред осматра линију Драве и Лабуда до великовачког моста. Штаб у Еберндофу. О непријатељу према овоме одреду констатована је пешадија у униформи и у цивилу и неколико артилериских оруђа у околини Великовца. Једна непријатељска колона, јачине 400 пешака и 4 топа, маршовала је у подне из Целовца ка Великовцу.

Језерски одред осматра Драву на простору великовачки мост—Галицијен;—штаб Св. Вид. Непријатељска пешадиска одељења са митраљезима констатована су према мостовима Галицијена и Штајна. Неколико непријатељских артилериских оруђа било је активно у току дана, а једна тешка хауб. батерија запажена је на крају цесте код Вабелсдорфа.

Љубелски одред: 29. маја по подне заузео је Боровље и избио на Драву на линији Тратен—Холенбуршки мостови, који су порушени. Десно је у вези са Језерским одредом а лево патролира до Бистрице. Непријатељска слабија пешадиска одељења са митраљезима налазе се местимице дуж Драве, а неколико артилериских оруђа према Боровљу и код Холенбурга.

Јесенички одред: заузео је Сухи Врх.

За припрему даље акције наређујем:

1. Лабудски одред: у циљу хармоничније акције са осталим трупима остаће у току 31. маја на погодној линији са које може одбити сваки противнапад непријатељски и припремити се за даље продужење операција код Св. Павла. —
2. ескадрон 1. коњ. пука и 1. ескадрон Дравског коњичког пука ућиће у састав овога одреда 31. маја до мрака код Лабуда.
2. Команданти Корушког и Језерског одреда, сваки на своме одсеку, извршиће рекогносцирање Драве и одредити најподесније тачке за извршење прелаза. На одређеним местима пројектовати све потребне припреме за што лакше и сигурно извршење прелаза а нарочито за моћну сарадњу артилерије. Ово учинити за сваку прелазну тачку узету у комбинацију. О резултатима извршеног рекогносцирања поднети ми писмен извештај са својим мишљењем 31. маја до подне. Командант Корушког одреда наредиће, да се делови десног крила под командом потпуковника Тодоровића одмах прикупе ка Најхаузу западно од Лабуда, одакле ће бити у стању да потпомажу лево крило Лабудскога одреда најјачом пушчаном, митраљеском и артилериском ватром. Батерију, која је на томе крилу, заменити одмах батеријом која има доста муниције. 2. ескадрон 1. коњичког пука упутити 31. маја рано изјутра преко Плиберка и Д. Дравограда у Лабуд у састав Лабудског одреда, а први батаљон 5. пеш. пука ставити ми на расположење за дивизиску резерву и известити о месту где се налази. Командант Језерског одреда упутиће 1. ескадрон Драв. коњич. пука 31. маја рано изјутра преко Д. Дравограда у Лабуд у састав Лабудског одреда, а један батаљон ставиће ми на расположење у Ситерсдорфу за дивизиску резерву.
3. Љубељски одред осматра Драву на своме одсеку и извиђа у правцу Подрожице. Предузети припреме нарочито у погледу пласирања артилерије за евентуалан прелазак Драве у пределу Боровља.

4. Јесенички одред остаје са досадањим задатком.

5. Попунити сву муницију код трупа и извршити све остале припреме за продужавање даљих операција.“

Као што се види, команда Дравске дивизије сложила се са напред изнетим предлогом команданта Корушког одреда и решила да од данас предузме потребне припреме за прелаз преко Драве.

Према овоме издата је нова заповест трупима овога одреда О.Бр. 829, која гласи:

„На основи наређења команданта Дравске дивизиске области О.Бр. 5047 од 31. ов. мца, а имајући у виду да је непријатељ у току прошле ноћи порушио мост код Великовца и прелазак онемогућио, наређујем:

1) Одред под командом потпуковника Тодоровића образује десно крило овога одреда и дејствује као што је наређено са О.Бр. 857 од 30. ов. мца. Одред се има поставити тако, да буде у могућности да потпомогне лево крило Лабудског одреда најјачом пушчаном, митраљеском и артилериском ватром.

2) Да командант Словенског планинског пука, као командант центра, поново предузме осигурање и осматрање дравске обале на простору од левог крила одреда потпуковника Тодоровића па до Пирка. Постарати се, да се на што више места пребаце патроле на леву обалу Драве те да изврше извиђање непријатеља. Нарочити притисак вршити у правцу Липицбаха. Одржавати везу са потпуковником Тодоровићем.

3) 1. батаљон Цељског пешад. пука смениће 3. батаљон истог пука а можда и 2. батаљон 1. пешад. пука. Командант батаљона и командири благовремено да се упознају са ситуацијом, тако да се смена 3. бат. Цељ. пешад. пука изврши вечерас а 2. батаљона 1. пешад. пука сутра 1. јуна изјутра.

4) 2. ескадрон 1. коњичког пука одлази у састав Лабудског одреда.

5) 1. батаљон 5. пешад. пука са пуковским митраљеским одељењем прикупиће се код Плибершке жел. станице и припремиће се за транспортовање. 2. цељску брдску батерију предати команданту Словенског планинског пука — команданту центра. Када батаљон буде прикупљен, известити ме.

6) Командант центра, пуковник Рактељ, упутиће што пре и најзгоднијим правцем један вод 2. цељске брдске батерије команданту десног крила, потпуковнику Тодоровићу, са доста муниције, а на место 7. српске батерије, која ће се најзгоднијим правцем привући ка Плиберку, где ће ми се ставити на расположење.

7) Остале трупе остају као лево крило под мојом непосредном командом.“

*

Од 7 часова био сам у рекогносцирању. До подне лично сам обишао део од Пирка до Тајфелсбрика закључно и нашао да је река широка око 200 м, доста брза, дубока, са високим и стрмим обалама и тешким приступима и у опште да је терен у техничком смислу за пребацивање трупа врло незгодан, па и за подизање моста, те према томе, а како се располаже са мостовним треном од свега 106 м дужине без икакве резерве, а при том по извештају референта инжињерије и овај материјал није био потпуно исправан, то је у опште на овоме делу прелаз био искључен, у толико пре што се на целој дужини у опште није могао наћи ни један чамац.

Остало је за по подне да извршим рекогносцирање дела реке западно од великовачког моста.

2. Промена операциског правца и маневар преко Лабуда Операција за заузеће Великовца

Међутим 31. маја у подне начелник штаба ми саопшти да му је капетан Локар из штаба Дравске дивизије јавио преко телефона, да ће делови овога одреда бити упућени на Лабуд. За овакав случај, који је предвиђен био још 21. маја у плану акције, мој план је био готов, и ја сам овај извештај примио као „авизо“ заповести за промену операциског правца, и то у толико пре, што је било јасно, да се друкчије не може прећи преко Драве, и да је снага Језерског и овог одреда и сувише велика за пасивно стајање иза Драве, док Лабудски одред са своја 4 батаљона стварно решава судбину операција на левој обали Драве.

С тога сам одмах преко телефона авизирао трупама покрет и наредио припреме. Ово је затим поновљено и писмено са О. Бр. 837.

Око 19.30 часова командант дивизије позвао ме је на телефон и питао, да ли ми је позната његова одлука о рокирању трупа преко Д. Дравограда и Лабуда и да ли сам што по томе предузео. Кад сам га обавестио о томе шта је било дотле предузето, рекао ми је, да ми другу заповест не даје него ову усмену с тим, да је потребно да што пре извршим пребацивање и прикупљање снага, па да ће ми издати заповест за акцију доцније. У погледу јачине снаге коју треба да пребацим, оставио ми је командант дивизије потпуно одрешене руке, али ми је ставио на расположење и 1. дивизион брдске артилерије (мајора Стевана Туцовића) од 2 батерије, као и три композиције од по 50 вагона, које су овога дана око 23 часа требале да буду спремне на Плибершкој станици.

На основи овога донео сам одлуку, да на леву обалу Драве пребацим Цељски и Љубљански пешад. пук и 1. батаљон Словенског планинског пешад. пука, 1. дрински брд. дивизион, вод 2. цељске брдске батерије и 3. цељску хаубичку батерију = 4¹/₂ батаљона и 14 оруђа. На десној обали Драве да остану групе потпуковника Тодоровића и пуковника Рактеља, са артилериским групама Бурника и Стошића. — 1. батаљон 5. пешад. пука имао је остати и даље у резерви дивизије. Све коморе имале су бити ешелоноване преко Плиберка ка Липицбаху, куда је требала да буде организована комуникација одреда одмах по овлађивању просторијом Св. Павел—Липа.

Према овоме одмах су издата потребна наређења преко телефона да пешадиски делови маршују ка Митлерну, а коморе ка Плиберку.

Командант Цељског пешад. пука, пуковник Кох, позван је за овим у штаб и издато му је наређење, да са првим деловима иде за Лабуд и тамо, док ја не стигнем, прими ко-

манду над свима деловима који тамо стигну; да настоји да се искрцавање борачких делова изврши у Дравограду, ако не би било сигурно у Лабуду; да се трупе концентришу на простору Магдалененберг—Пфардорф код Лабуда; да се изврши рекогносцирање левог одсека Лабудског одреда; да се упозна са ситуацијом и припреми све што је потребно за брзу и лаку смену Лабудског одреда, то и по ноћи ако би било потребно, да би се акција могла отпочети без губитка времена у зору наредног дана, 2. јуна.

За овим одредио сам поручника Грабловића за главног уређивача укрцавања и упутио у Плиберк да се оријентише и даље предузме све што је потребно.

Референту инжињерије наређено је, да са командантом саперског батаљона одмах предузме све што је потребно да се омогући подизање понтонског моста код Липицбаха за најкраће могуће време, а за све што му буде потребно да се обраћа непосредно пуковнику Рактељу, под чијом ће командом за извесно време бити и он и командант саперског батаљона.

У 22.40 часова са О. Бр. 660 извештен је командант Словенског планинског пука, пуковник Рактељ, да ће се већи део Корушког одреда пребацити преко Драве код Д. Дравограда и по том оперисати левом обалом Драве ка Великовцу, с тим да ће он са својим пуком (без једног батаљона) остати на десној обали са задатком одређеним заповешћу О. Бр. 829 од данас, проширујући свој рејон осигурања до Тајфелсбрика. Од артилерије под његовом командом остаће група мајора Логара (1. и 7. српска и 1. мариборска батерија) са задатком да се под снажну ватру ставе раскрсница код Липе и Обермитлер и спречи долазак појачања, која би непријатељ упутио од Великовца ка Св. Павлу у времену продирања десне колоне, и тако потпомогне акција одреда на левој обали Драве. У исто време извештен је да му се стављају на расположење референт инжињерије са мостовним материјалом, као и то, да ће сутрадан на лицу места добити детаљнија упуства.

У 22.50 часова послат је писмени извештај команданту Дравске дивизије под О. Бр. 863, који гласи:

„На основи усменог наређења издатог ми вечерас у 19.30 часова наредио сам:

1) Да се сутра 1. јуна концентришу на левој обали Драве, и то јужно од Лабуда ове јединице:

Љубљански пешад. пук са једним и по батаљоном;

Цељски пешад. пук са два батаљона;

Један батаљон Словенског планинског пука, који ће ући у састав Љубљанског пука;

1 дивизион дринског брд. арт. пука — две батерије; командант дивизиона ми се још није јавио;

3. хауб. цел. батерија;

1 вод 2. цел. брдске батерије.

Људство ће се укрцати ноћас на станици Митлерн, а возови и стока на станици Плиберк.

Искрцавање у Дравограду. Комора остаје на десној страни Драве.

2) Одред потпуковника Тодоровића — 2 чете Словенског планинског пешад пука и један вод 2. целске брдске батерије — остаће на своме месту и под мојом непосредном командом.

3) Одред пуковника Рактеља држаће просторију Драурајн па до Тајфелсбрика североисточно од Синчаваси. Одред је састављен од 5 чета пешадије, 2 чете митраљеза, 7. српске пољске батерије.

4) 1. батаљон 5. пешад. пука са митраљ. одељењем да се прикупи у близини железничке станице у Плиберку и стави на расположење команданту дивизије према данашњем наређењу.

5) Сву артилерију, која ће привремено остати на правцу Великовец, ставио сам под команду мајора Бурника и са истим на расположење команданту Језерског одреда, али с тим, да ћу наредити да се пуковнику Рактељу у очи дана почетка рада мојих трупа на левој обали Драве упуте једна пољска и једна брдска хаубичка батерија, а вероватно да ћу тражити и једну тешку хаубичку батерију зарад тучења великих раскрсница код Линда (Липа) и Обермитлерна, северно од моста Липицбаха. По овоме, а у циљу припреме, пуковнику Рактељу упућујем мајора Логара, који је до сада командовао једном артилериском групом према Великовцу.

6) Везу са деловима на десној обали Драве и дивизиским штабом имам преко Дравограда и Плиберка, а сем тога наредио сам да се подигне телефонска линија преко Лабуда и Доба (Ајх) са Плиберком.

7) У погледу припреме за подизање моста код Липицбаха упутио сам референта инжињерије да са командиром саперске чете сутра изврши потребно рекогносцирање и према томе предузме све што је потребно за прикупљање и привлачење потребног материјала ка месту за подизање моста.

Сав рад на овоме одсеку, као и концентрација на левој обали Драве има се вршити у највећој тајности.

Било би на свом месту да се 1. и 2. ов. мца врше озбиљније демонстрације према Великовцу и према железничком мосту на Драви, те да би непријатељ остао у заблуди у погледу наших намера.

Са штабом остајем 1. јуна ов. год. до подне у Добрлаваси, те да расправим још нека питања, па затим одлазим ка Лабуду ради предузимања команде над деловима тамо упућеним.

Ако би командант имао каквих примедба на напред предузето, молим да ми се пошаљу сутра 1. јуна ов. год. до подне, да бих благовремено могао наредити шта треба. Нарочито ми је потребно да знам границу између мене и ђенерала Мајстера, као и то под ким ће стајати наша коњица, која се већ налази на левој обали Драве.

Најзад, и ако сам већ наредио што треба у погледу снабдевања делова овога одреда, ипак молим за наређење да се што пре дотуре довољне количине хране и муниције у Дравоград а по могућности и ближе ка Лабуду, те да са те стране не бих имао тешкоћа“.

*

У 23 часа са О.Бр. 861 обавестио сам команданта Језерског одреда о рокирању трупа овога одреда према Лабуду и због немогућности да водим сву артилерију, да му стављам на расположење привремено групе мајора Бурника и Стошића. У исто време умолио сам га за наређење команданту 2. батаљона 1. пешад. пука, да рејон осигурања прошири до Тајфелсбрика, где да ухвати везу са групом пуковника Рактеља. Са О.Бр. 862 извештен је и мајор Бурник да је стављен привремено под команду команданта Језерског одреда.

У 23.40 часова добивен је извештај од команданта Дравске дивизије да ће 1. брдски дивизион бити 1. јуна у Плиберку, где ће се ставити на расположење команданту овога одреда.

Према напред издатим наређењима Цељски и Љубљански пук, као и 2. батаљон Словенског планинског пука, још с вечера одмаршовали су ка Митлерну и Плиберку за укрцавање. Све остале припреме и смене извршене су у реду, тако да је 31. маја одред потпуковника Тодоровића држао одсек од Пудлаха (Лабуд) до Драурајна, а одред пуковника Рактеља од Драурајна до Тајфелсбрика.

Штаб одреда заноћио у Добрлаваси.

У току овога дана:

Губитци: 1 војник рањен и 1 нестао.

Утрошено муниције пешадиских 700, митраљеских 1950 метака, и артилериске извесан број зрна.

Исхрана уредна и доста добра.

Морал и дисциплина код трупа задовољавајућа.

Време лепо.

Код суседних одреда стање непромењено.

Ноћ између 31. маја и 1. јуна прошла је на миру. Пребацивање трупа ка Лабуду врши се са великим одоцњењем,

јер су композиције добивене доцкан, тако да се први воз могао кренути из Плиберка тек 1. јуна око 8 часова.

Са штабом одреда задржао сам се до подне у Добрла-васи, ради свршавања административних послова и ишчеки-вања даљих наређења. Како по синоћњем тражењу, да се ре-гулише однос између мене и ђенерала Мајстера, није добивен одговор а како се не би дошло до онога што је било на мосту код Великовца, поновио сам молбу депешом. Око 10.30 часова, не добив никаква наређења, спремајући се за покрет штаба, наредих ађутанту, артил. капетану I класе Барјактаре-вићу, да пита дивизију да ли има какво наређења за овај одред, пошто штаб треба да се крене. Одговорено му је да наређења нема, али да се штаб не креће, већ да се сачека командант дивизије, који ће доћи у Добрлавас са командан-том Језерског одреда.

Око 11 часова стигао је и командант дивизије са коман-дантом Језерског одреда и одмах се прешло на читање и пре-тресање извештаја о извршеним рекогносцирањима и избору најудобнијег места за прелаз преко Драве, без обзира на то што је прелаз био неизводљив без срестава. У 12 часова из-вестио сам команданта дивизије да је за мене крајње време да се кренем, пошто сам имао за сутрашњу акцију до мрака да посвршавам многе неодложне послове, ако се жели да ак-ција буде снажна и за непријатеља изненадна и да отпочне на време.

У 12.20 кренуо сам се ка Плиберку. У пратњи начелника штаба и команданта артилерије у 14 часова изашао сам према липичком мосту и ту пуковнику Рактељу у присуству мајора Орехека и Логара изложио ситуацију и мој план акције, као и задатак његовог одреда, који се своди на то, да осматра додељени му одсек, да припреми материјал за грађење моста и пребацивање трупа његовог одреда, да изврши прикупљање трупа и пласирање артилерије тако да што успешније може тући десно непријатељско крило, а нарочито раскрсницу код Липе и Рудена, те да у времену дебушовања наших трупа левом обалом спречи пристизање појачања непријатељу и по-влачење његових ангажованих делова. За тим да осигура из-раду моста. Са овим припремама да отпочне одмах.

Акција одреда на левој обали Драве имала је у главном бити: да се у заједници са Лабудским одредом заузме Св. Павел и непријатељ одавде потисне што даље ка северу, а за тим да се овај одред што брже креће ка Великовцу, одржа-вајући везу са Лабудским одредом и осигуравајући се према северу. Делови са десне обале Драве имали су снажно потпома-гати ово наступање а потом пребацити се — по избијању предњих делова у њихову висину — код Липицбаха на леву обалу Драве и прикупити се иза десног крила у резерву ради даљег

надирања ка Великовцу, које ће доцније на сличан начин потпомагати остављена артилерија према Великовцу (групе мајора Бурника и Стошића). За овим, при пролазу кроз Плиберк, преконтролисао сам рад на укрцавању на Плибершкој станици, који је вршен у реду али са великим задоцњењем; — батаљон Словенског планинског пука као и сва артилерија још нису били укрцани.

а) Бој код Св. Павла у циљу овлађивања њиме

Из Плиберка кренуо сам се за Лабуд, где сам стигао истог дана 1. јуна у 16.40 часова. Команданти Цељског и Љубљанског пешад. пука већ су били стигли са својим деловима. Наређење за упознавање са ситуацијом и рекогносцирање није било извршено. Командант Цељског пешад. пука жалио се, да се јашући повредио и да због тога није могао на коњу изаћи на терен. Командант Љубљанског пешад. пука жалио се, да је преморен и да због тога ни он није могао извршити рекогносцирање. — Наредио сам да обојица одмах предузму рекогносцирање, а ко је од њих болестан да поднесе рапорт.

После овога отишао сам у штаб команданта Лабудског одреда, ђенералу Мајстеру да му се јавим и да се упознам са ситуацијом код његовог одреда. После пола часа чекања био сам примљен.

Ђенерал Мајстер саопштио ми је, да је добио наређење да још вечерас овлада Св. Павлом, и да се борба у томе циљу води на целом фронту његовог одреда, али да се напредује врло споро. Непријатељ је држао линију Брандел (к. 1448) — Кизлер Когел (к. 1043) — Рајнкогел (к. 568) — Каспарштајн (к. 841) и даље левом обалом Драве. Јачина непозната. Одсек између Драве и Лабуда слабије поседнут.

Наређење о заузимању Св. Павла у току данашњег дана било ми је неразумљиво, а мало је било вероватноће и о његовој извршљивости. Ђенералу Мајстеру саопштио сам, да ћу му одмах сменити батаљон западно од Лабудске реке (између ове и Драве), као и резерву, која се налазила југозападно од с. Етенсдорфа, и да према томе може издати наређења за смену, као и наређења за продужење акције.

За овим сам са командантом артилерије изишао на артилериску осматрачницу мајора Коса (к. 485 југозападно од Етенсдорфа) и одатле извршио најнужније осматрање терена и упознавање са ситуацијом, јер се није имало много времена а оно се измицало страховитом брзином.

На основи овога рекогносцирања одлучио сам се на овакав план акције: Да Лабудски одред врши наткриљавање својим десним крилом у правцу ка Св. Ђорђу а левим да при-

тисне што снажније Рајнкогел. Десна колона мога одреда — Цељски пук — да напада у правцу С. Јозефа, а лева — Љубљански пешад. пук (1^{1/2} батаљон) у правцу к. 731, с тим, да се што јаче притисне артилеријом к. 685 (Св. Јозеф), једновремено кад и Рајнкогел, где је највећим делом била планирана непријатељска артилерија. Резерва (2. бат. Словен. план. пука) имала би ићи иза леве колоне.

После извршеног рекогносцирања поново сам отишао у штаб ђенерала Мајстера и саопштио му свој план акције. Он је се са истим сложио у потпуности и одмах издао потребна наређења. Овом приликом од своје стране скренуо сам пажњу ђенералу на факат, да ћемо по свему судећи на овоме правцу за сад бити у огромној надмоћности над непријатељем како у пешадији, тако и нарочито у артилерији, и да према томе треба да будемо што одлучнији и енергичнији, нарочито од момента када непријатељ отпочне да напушта положаје, те да му се не би дозволило да се заустави ближе од Дахберга у крајњем случају, како би добили пуну слободу акције у правцу Великовца.

На основи овога споразума наредио сам одмах командантима поменутих пукова да са својим пуковима подиђу положају који држе делови Лабудскога одреда на додељеним правцима и да те делове до зоре смене и припреме се, да би напад могао отпочети идућег дана у 5 часова изјутра. У исто време наредио сам командиру 3. цељске батерије која је већ била пристигла, да продужи марш и изађе јужно од к.485, између ове коте и Плесштетена. Командант Љубљанског пешад. пука изјавио ми је овом приликом да је терен на правцу наступања његове колоне такав да се и без борбе туда не може проћи, а фронт који има да напада да је као вертикалан зид, а сама к. 841 да је брањена са 20 митраљеза — по сазнању у штабу Лабудског одреда. Наредих му да безусловно изврши добивено наређење без обзира на све то, што у осталом и није било тачно.

На железничку станицу упутио сам једнога официра са наређењем, да се артилериске јединице, чим која стигне, одмах искрцавају, а командири да дођу у штаб одреда ради пријема наређења.

Око 23 часа командант Дравске дивизије позвао ме је на телефон и тражио да му изложим ситуацију и даље намере. Нарочито се интересовао за то, да ли Лабудски одред има заиста према себи толику непријатељску артилерију од 5 група, како му је јављено. Саопштио сам му податке, које сам имао о целокупној ситуацији, а у погледу артилерије, према ономе што сам овога вечера могао лично оценити, да је имао 4 групе од по два оруђа.

Овом приликом изложио сам му и стање одреда. Нагласио сам, да је све преморено даноноћним кретањима, да ми артилерија још није сва стигла и да би било ризично под оваквим околностима предузимати напад, али рачунајући на успех у изненађењу и стварној слабости непријатеља на правцу пројектованог удара, ипак да ћу предузети напад, али тек у 5 часова, како би се јединице прикупиле, уредиле на полазним положајима и што боље упознале са тереном и ситуацијом на своме правцу. Командант дивизије на то ми је рекао, да одлагања не може бити, па и час напада да је доцкан одређен, већ да би напад требало раније отпочети. На то сам му одговорио, да се ни смена делова Лабудскога одреда у упућивање на њихове полазне тачке до тога времена не може извршити, а тако исто ни артилериска припрема, и да због тога чак сумњам, да ће и у то време напад моћи отпочети, ма да је све остало што треба предвиђено и предузето, да би напад у то време могао бити отпочет.

На ово ми је командант дивизије наредио да предузмем све што треба да се осигура потпун успех акције, за коју ће наређење следовати.

У 23 часа командант Лабудског одреда доставио ми је препис његове заповести за сутрашњи рад. Његова десна колона од 1 батаљона имала је да напада од Брандела ка Св. Ђорђу а лева колона од 2 батаљона под командом потпуковника Шкабара имала је ићи левим крилом преко Рајнкогела—Херцогберга—на Пихлингкогел; друмом Лабуд—Св. Павел имао је се употребити оклопни аутомобил. Почетак напада у 5 часова, артилериска припрема у 4.30 часова.

У 23.55 часова примљена је заповест команданта Дравске дивизије О.Бр. 5117, која гласи:

„Податци о непријатељу достављени су трупима.

Данашњи податци доставиће се ноћас депешом.

За продужење акције 2. јуна и даље

Наређујем:

1) *Лабудски одред.* По заузећу Ст. Павла извиђа и обезбеђује се у правцу села Ст. Андре-а и Волфсберга. Један одред потребне јачине упутити у правцу села Шенвег са задатком, да пресече правац Ст. Андре—Грифен—Великовец и штити десни бок и позадину Корушког одреда у току његовог оперисања од Ст. Павла ка Великовцу, као и леви бок Лабудског одреда.

Обратити пажњу на свој десни бок у правцу Штајерске.

2) *Корушки одред.* По заузећу Ст. Павла продире правцем Линд—Ст. Мартин—Великовец, уз кооперацију своје леве колоне, коју ће у своје време пребацити на леву обалу Драве код Липицбаха.

Пошто овлада положајима западно од Великовца и обезбеди свој десни бок у правцу Диекса и Кл. Ст. Вида, припремиће се за продужење акције у правцу запада у кооперацији са трупима Језерског одреда, које ће у своје време прећи Драву на фронту Ст. Канцијан—Галицијен.

3) *Језерски одред*. За време продирања Корушког одреда од Ст. Павла ка Великовцу врши својим десним крилом а нарочито артилеријом демонстративну припрему прелаза Драве код Великовца, са циљем да прикује тамошње непријатељске снаге и олакша акцију Корушког одреда.

За време напада Корушког одреда на положаје источно и западно од Великовца потпомаже напад Корушког одреда бочном и леђном артилериским ватром из свих својих батерија у области Кинсдорфа. Пошто Корушки одред овлада Великовцем, Језерски одред прећиће Драву главном снагом на месту које је командант изабрао северозападно од села Ст. Канцијана, а мањим делом западно од Галицијена. Потом ће кооперисати са Корушким одредом у правцу запада. Време извршења прелаза наредиће се команданту накнадно, према ситуацији. Од највеће је важности да непријатељ не поруши мостове код Штајна и код Галицијена.

4) *Љубељски одред*. Потпомоћиће прелаз Језерског одреда преко Драве ватреном демонстрацијом на своме фронту и пребацивањем извиђачких одељења на леву обалу на згодним тачкама, одакле се могу лако повући назад на случај потребе. Време извршења ове акције наредиће се накнадно. Обратити пажњу на свој леви бок.

5) *Јесенички одред*. Остаје са досадањим задатком.

6) *Саперски полубатаљон*, под командом капетана Кобија, ставља се под команду команданта Корушког одреда, пуковника Марића.

Саперски полубатаљон подићиће понтонски мост код Липицбаха под личном одговорношћу капетана Кобија за солидност и брзину у раду.

Време и место израде моста наредиће командант Корушког одреда.

Материјал који претиче преко потребног за израду код Липицбаха, ставити одмах на расположење команданту Језерског одреда, и споразумети се са њиме где и кад да се пошаље. Тако исто послати му и више чамаца.

7) *Дивизиска резерва*, штаб, 2. батаљон и пуковско митраљеско одељење 1. пешад. пука и 2. батаљон 8. пешад. пука под командом потпуковника Николића у Миклаусдорфу—Ситерсдорфу; 1. батаљон 5. пешад. пука у Блајбургу.

8) *Дивизиска осматрачница* на Холму (к. 607) северно Еберндорфа.

На основи ове заповести и целокупне ситуације, у 24 часа ноћу између 1. и 2. јуна издата је заповест за акцију Корушкога одреда О.Бр. 859, која гласи:

„Непријатељ држи линију Ст. Георген—Паул—Рајн—Б. Ст. Јозеф—Каспарштајн—Шилд Б.

Трупе ђенерала Мајстера држе линију Брандел-когел (к. 1395)—Гислер кг. (к. 540)—Фаулшнајдер—Хофрадлер кг.

Према наређењу команданта Дравске дивизије О.Бр. 5117 од 1. ов. мца, сутра, 2. ов. мца, Лабудски и Корушки одред напашће заједнички непријатеља са задатком, да га потисну са садашњих положаја и омогуће Корушком одреду даље продирање за Великовец левом обалом Драве. Напад ће се извршити и то: Са Лабудским одредом источно, а са Корушким западно од Лабудове реке.

Према томе наређујем:

1.) Трупе десног крила под мојом непосредном командом:

а.) Цељски пешад. пук прикупиће се у току ноћи у заклону око Харта, сменити чету Мариборског пешад. пука код Фаулшнајдера и напасти непријатеља који држи вис Св. Јозеф.

Десно одржавати везу са Лабудским одредом на реци Лабудовој, а у лево са Љубљанским пешад. пуком, на линији к. 589—к. 603.

б.) Љубљански пешад. пук прикупиће се у току ноћи на Валдегер-когелу, сменити делове Мариборског пешад. пука на Хофрадлер кг., напасти непријатеља у правцу к. 751; слабију побочницу упутити друмом левом обалом Драве за везу са одредом потпуковника Тодоровића и за осигурање бока и позадине одреда.

в.) Батаљон Словенског планинског пешад. пука остаће у резерви на моме расположењу и у прво време има бити код Лабуда, одакле ће се кренути по моме наређењу.

г.) Артилерија ће заузети положаје са задатцима одређеним од стране команданта артилерије овога одреда, и то: 3. цељ. хауб. батерија у шуми јужно од к. 485, а српски брдски дивизион и вод 2. цељске брдске батерије на линији к. 589—к. 619 (Валдегер кг.)

д.) Све јединице имају бити на одређеним тачкама неизоставно од 4 часа и 30 минута јутра, 2. ов. мца, и до тога часа има се свршити и смена делова Мариборског пеш. пука.

ђ.) Артилериска припрема напада отпочеће јаком артилериском ватром против тачака Рајн кг., Св. Јозефа и Хофрадлер кг. тачно у 5 часова, са тежњом да се потпомогне маневром деснога крила ђенерала Мајстера и снажним нападом на Рајн кг. овлада Ст. Паулом. Реперисање и изналажење елемената може се предузети и од 4 часа 30 мин.

е.) По заузећу Ст. Паула има се продужити најенергич-

није гоњење непријатеља, и то десном колоном под командом пуковника Коха правцем Ст. Паул—Виндишручен—Ст. Колман—Грифен—Ст. Штефан а левом преко Ст. Мартина на Линд—к. 678—Великовец. Колонама ће се придружити, и то десној једна српска и вод 2. цељске брдске батерије, а левој једна брдска српска батерија. Хаубичка батерија придружиће се одредској резерви и маршеваће путем Ст. Паул и Линд.

Командант десне колоне поставиће једну чету са водом 2. цељске брдске батерије као десну побочницу на згодном месту између Лимберга и Пангага.

2.) Одред потпуковника Тодоровића образује центар и потпомагаће напад са десне обале Драве и по мери напредовања истог прикупљаће се ка Липицбаху, где ће командант овога одреда расформирати одред и све делове ставити на расположење пуковнику Рактељу и до даљег наређења остати као помоћник команданта Словенског планинског пешад. пука.

3.) Одред пуковника Рактеља образује лево крило и продужује рад по издатом му нарочитом наређењу. Настојава да се потребан материјал припреми и за израду моста, и најзад артилериским дејством на раскрсници код Линда и Руде спречава непријатељу ојачања према фронту овога одреда, као и повлачење делова који се већ буду налазили испред овога одреда; а када наше трупе избију предњим деловима на линију Грифен—Валерсберг, подиже мост код Липицбаха, прелази Драву и придружује се осталим деловима. Али батерије, сем вода 2. цељске брдске батерије, упутиће мајору Бурнику ка Синча-васи.

Привремено под команду пуковника Рактеља ставља се саперски полубатаљон за подизање моста. Време и место за подизање моста одредиће пуковник Рактељ према издатом му данас усменом упутству на лицу места.

4.) Препоручујем најбрижљивије осигурање, не само на фронту, већ и у позадини, због непријатељски расположеног становништва.

Исто тако препоручујем одржавање везе и узајамно потпомагање.

5.) Исхрана и снабдевање са станице у Сп. Дравограду.

6.) Евакуација болесних и рањених у болницу Сп. Дравоград и даље у Цеље.

7.) Сву непотребну комору држати јужно од Драве у близини Дравограда.

8.) Ја ћу се налазити у почетку на осматрачници к. 538 при ушћу реке Лабуд а доцније на правцу десне колоне. Команданти ће успоставити телефонску везу са овом командом, а командир телефонског одељења са Лабудом“.

У току ноћи између 1. и 2. јуна после 23 часа пристигле су и остале батерије, тако да су око поноћи сви делови одреда, намењени за дејство на левој обали Драве, били у околини Лабуда.

Група потпуковника Тодоровића и Рактеља остале су на својим местима.

Узрок овако спорог пребацивања трупа у област Лабуда био је тај, што обећане композиције нису на време стигле у Плиберк, већ су тек после трагања целе ноћи стигле 1-ог јуна изјутра, тако да се први транспорт кренуо, као што је раније речено, тек у 8 часова. Ово је и сувише успорило прикупљање трупа и допринело исцрпљивању њихове снаге, на штету задатка који им је престојао.

У току овог дана није било губитака.

Утрошено 850 пушчаних и 3700 митраљеских и извештан број артилериских метака.

Исхрана добра. Здравствено стање и морал трупа задовољавајући.

Време лепо, пред вече киша.

Стање код суседних одреда непромењено.

Ноћ између 1. и 2. јуна проведена је у припреми. 2. јуна до 5 часова у главном све је било на свом месту и акција је отпочела тачно у одређено време.

Десна колона предузела је напад преко к. 485 ка Св. Јозефу, одржавајући везу између леве колоне Лабудског и леве колоне Корушког одреда. Она је још у почетку развоја за напад била стављена под снажну ватру непријатељске артилерије из околине Св. Павла и Св. Ђорђа. Поводом тога је била принуђена да своје даље наступање маскира испресецањем и покривеним земљиштем западно од друма. Наступање је ишло врло споро. Угодни закони у наборима источних падина Каспарштајна тешко су се напуштали. Требало је јаког импулса.

Лева колона развила се на Валдегеру и предузела наступање правцем ка к. 751. Њено наступање било је због створа терена врло отежано и успорено, али и команданту пука недостајало је потребне енергије за једну одлучну акцију, ма да је било и њему јасно, да пред њим непријатељ нема јачих делова, за шта је био најбољи доказ што у опште није трпео од артилериске ватре.

Напад колона био је снажно потпомогнут артилериским дејством. 3. цељска батерија нарочито је успешно потпомогала десну колону Корушког и леву колону Лабудског одреда дејствујући од Унтербергена противу непријатељске артилерије код св. Јозефа, која ју је такође снажно обасипала

својим дејством. — 1. дрински дивизион са водом 2. цељске брдске батерије заузео је положај на Валдегеркогелу.

Почетак борбе пратио сам са штабом одреда од механе к. 438. Непријатељ је спазио ордонансе око поменуте механе па ју је ставио под снажну шрапнелску ватру. Око 7 часова један блиндирани аутомобил у повлачењу од Св. Павла, потражио је такође заклона иза поменуте механе; ово даје повода непријатељској артилерији да на то место концентрише још јачу ватру и да више од 1 часа не да штабу да се макне одатле. Срећа је што је непријатељ дејствовао само шрапнелом, а не и разорним зрнима.

Око 8 часова лева колона Лабудског одреда заузима Вајнберг (к. 533) а десна колона Бранделу, и Лабудски одред продужује лагано, али сигурно своје надирање. Међутим, код делова Корушкога одреда, нарочито код леве колоне, пешачка борба се није ни чула, нити се покрет осећао. Одмах сам се са штабом кренуо ка тој колони. Затекао сам је развијену на полазном положају једино са напред истуреним патролама. Наредио сам одмах енергичан покрет, али се осећало мало воље и енергије да се он изведе онако како је наређивано. Покривен и испресецаан терен отежавао је прегледност и контролу. У 11 часова добивам извештај од команданта пука, да је патрола, послата на к. 751, дочекана ватром; да је непријатељ јако посео гребен, и да има доста митраљеза; у исто време известио ме је да је једну чету упутио на десно непријатељско крило преко Хубера и Шлајсбрука (к. 651).

Због овога морао сам се лично ангажовати подстичући непосредно командире чета на брз и одлучан рад, а команданту десне колоне упутио сам свога начелника штаба, да му још једаред препоручи енергичнији рад.

Око подне једна патрола леве колоне успела је да без отпора избије на Каспарштајн (к. 841), у исто време избиле су и остале патроле на гребен источно од те коте и тек тада су обе колоне, уверивши се да пред њима више нема непријатеља, оживеле и кренуле бржим темпом. На тај начин одред је успео око 13 часова да овлада целом линијом непријатељског положаја и да се са предњим деловима спусти на линију Св. Павле—Св. Мартин. У исто време је и Лабудски одред био овладао линијом Св. Ђорђе—Рајнкогел. Непријатељ је оступао у неред и без задржавања, јачим снагама ка северу, а слабијим путем за Великовец.

б) Гоњење непријатеља ка Великовцу, сједињење одреда у области Лије и заузеће Великовца

У 13.30 часова наређено је команданту резерве 2. батаљона Словенског планинског пешад. пука, да са 3. цељском

хаубичком батеријом одмах крене за десном колоном ка Св. Павлу, где ће добити даља наређења.

За овим је дефинитивно извршена нова организација и оријентација колона и наређено, да целски пешад. пук са 1. српском брдском батеријом и водом 2. целске брдске батерије продужи наступање правцем Св. Павле—Винд. Гручен—Колман—Грифен, а Љубљански пешад. пук са 2. српском брдском батеријом да образује леву колону, која ће наступати правцем: Св. Мартин—Линд. Резерва одреда да дође код Св. Павла и одатле према ситуацији да маршује иза десне колоне. За овим послат је извештај команданту Лабудског одреда да трупе овога одреда прелазе Св. Павла; да бих се могао одредити за даљу акцију, тражио сам да ме извести, да ли ће бити у могућности да за вечерас осигура десни бок и позадину овога одреда са правца к. 536 (Шенвег)—к. 411, на друму Св. Павле—Липа, као и да јави о стању на фронту његовог одреда.

Чим су предњи послови свршени, кренуо сам се (од Вајсегера) ка Св. Павлу да и усмено издам упутства команданту десне колоне и резерве и да се састанем са командантом Лабудског одреда и са њим споразумем о даљем раду.

Сишав у Св. Павле, наишао сам на главнину Целског пешад. пука, која се растурила била по селу, прво да се склони од кише која је у то време јако падала, а по том и да се људство „прихвати“ и одмори од силнога замора. Наредио сам команданту десне колоне да се креће одмах и да настане да успостави ред код људства с тим, да ће и штаб одреда маршевати са овом колоном. Уз команданта колоне упутио сам и команданта брдског артилериског дивизиона, потпуковника Стевана Туцовића.

Командант Лабудског одреда стигао је у Св. Павле после мене. Споразумели смо се, да он продужи акцију ка северу чистећи околину Св. Павла од непријатеља, а по том да у сваком случају следећег дана упути бар једну чету на раскршће код с. Границе (к. 411) а сем тога да упути што и у Шенвег, те да осигура бок и позадину Корушког одреда, као и везу између њега и Лабудског одреда, што ће нарочито бити потребно док се Корушки одред буде морао ослањати на Плиберк преко Липичког моста. У исто време, пошто Корушки одред није имао везе са дивизијом, умолио сам га да извести и дивизиски штаб о току операција, те да не би био у неизвесности.

*

Даље наступање Корушког одреда вршено је са извесном јачом енергијом. У току овога наступања и гоњења код десне колоне десио се један инцидент, који умало није стао главе

команданта десне колоне и његовог команданта артилерије.

Командант десне колоне водио је своју колону са довољно обазривости. По доласку на к. 411 скренуо је путем ка Лангегу, а како опреза није била на потребној висини, десило се да кад је са челом главнине био у близини Д. Гручена, буде дочекан пешачком ватром из оближњих кућа. Ово је изазвало приличну пометњу и застој код колоне. Командант колоне нашао је за потребно да због овога развија за напад скоро целу колону.

Баш у то време (16.30 часова) стигао сам на лице места са штабом одреда. Отворена је и артилеријска ватра на куће из којих је непријатељ дејствовао. Избачено је неколико метака. Због овога запаљене су 4 куће и непријатељ је прекинуо ватру, тако да је колона могла продужити покрет.

Наредио сам, да се за непријатељским деловима, који су бегали ка Лангегу, упуте слабији делови ради гоњења, а са главнином колоне да се до мрака избије на линији к. 691—721 и ту заноћи истурајући што даље осигуравајуће и извиђачке делове. Али ни ово наређење командант Цељског пешад. пука није извршио као што треба, већ је продужио кретање и ноћу, ломећи трупе по непознатом и тешком терену, пребацио се ка Св. Колману, где је 3. јуна освануо.

Лева колона наступила је одређеним јој правцем не наилазећи на непријатељски отпор и заноћила у Шилдбургу.

Штаб одреда заноћио је у једној сеоској кући у Виндиш Гручену, у близини друма. — Ту је заноћила и резерва одреда.

Код групе Рактељ у току 2. јуна акција се развијала овако: у 4 часа отпочео је артилериску ватру према раскрсницама код Липе, Рудена и ка Грифену. Око 9 часова запажено је да се непријатељ отпочиње повлачити од Липице ка Рудену и даље ка Липи; одмах је пребачена чамцима једна чета на леву обалу и она је под снажном потпором артилерије у 19.30 часова заузела Руден. За овим командант ове групе предузео је пребацивање свога одреда и већ у 20 часова цела његова група, као и група потпуковника Тодоровића—без артилерије и коморе — биле су пребачене на леву обалу и поселе са једним батаљоном линију Мали Диекш—к. 493, до пута Липица—Обермитерсдорф, а другим између овога пута и пута Св. Николај—Липица (к. 473). Везу са главном колоном није имао.

И тако је 2. јуна у вече, изузев артилерије, скоро цео Корушки одред био на левој обали Драве на дан марша од Великовца, прикупљен и тако груписан, да је био у могућности да се развије за акцију ма у коме било правцу, као и да предузме снажну акцију према Великовцу, за који је се веровало, да ће бити озбиљно брањен.

Не знајући право стање код Липичког моста, намера ми

је била да сутрадан (3. јуна) што раније померим трупе на левој обали Драве ка Великовцу тако, да буду постављене на солидној и јакој линији, која би у исто време у довољној мери осигуравала пребацивање трупа са десне обале код Липичког моста, где је требало подићи и понтонски мост.

У томе циљу 2. јуна у 21.30 часа издао сам наређења: Команданту десне колоне да 3. ов. мца продужи покрет ка Валесбергу са задатком да заузме линију к. 570—к. 678 па јужно до седла између к. 678—к. 734; патроле да упути што даље у правцу Хајмбург—Ст. Стефан и Вигредник—Св. Јакоб.—Лево да ухвати везу са Љубљанским пешад. пуком од к. 734 у правцу ка к. 532 јужно од Св. Мартина.

Десно, за осматрање правца од Шенвега преко Гребинџа, да упути ка Гребинџу једну чету под командом једног бољег официра, коме придати по потреби и вод 2. цељске брдске батерије и 2—4 митраљеза. Командиру те чете наредити да извиђа што даље у правцу Шенвега и да одржава везу са десном колоном. У исто време саопштено му је, да су по споразуму са ђенералом Мајстером ове ноћи требали да заноће у Шенвегу 2 ескадрона и 2 чете из његовог одреда, као и да ће резерва овога одреда доћи на просторију Св. Манчијан—Станиц северно од Липе.

Распоред да буде завршен до 4.30 часова

Штаб одреда биће у Липи до 6 часова.

Команданту леве колоне наређено је да следећег дана до 4.30 часова одмаршаје на Валерсберг и заузме одсек к. 734—Св. Мартин (к. 532) с тим да десно дође у везу са десном колоном, а лево да осматра околину око Св. Лоренцена, као и да извиђа што даље у правцу Св. Петра и Оберенлаха. Том приликом му је скренута пажња да при даљем наступању ка Великовцу веза са артилеријом на десној обали треба да се врши паљењем ватри на достигнутим линијама.

Команданту резерве наређено је, да са 3. цељском хаубичком батеријом одмаршује ка Липи где има бити око 6 часова ради пријема даљих наређења. Нарочито му је скренута пажња на потребу да батерија буде добро осигурана од изненађења за време покрета.

У току 2. јуна губитци: 5 рањених, 5 мртвих, 1 коњ убијен.

Заробљен један непријатељски војник, заплењено 1 митраљез, више пушака и муниције и другог материјала.

Утрошено 8500 пушчане и 16.950 метака митраљеске муниције, 60 ручних бомби и изванредан број артилериских зрна.

Исхрана добра и уредна.

Морал и дисциплина задовољавајући.

Замор је био очигледан, напрезање огромно, па ипак расположење код војника било је добро.

У току овога дана Лабудски одред успешно је продужио гоњење непријатеља и предњим деловима избио на линију Линдхоф—Шенвег. — Код језерског одреда стање је остало непромењено.

Рад 3. јуна предузет је према издатим наређењима, и у одређено време у главном обе колоне избиле су на одређене им линије без икаква отпора непријатељског. У опште са непријатељем додир није ни било.

Веза са одредом пуковника Рактеља добивена је одмах у почетку акције, и тиме што је тај одред већ био пребачен, Корушки одред био је сједињен и ван опасности да, подељен реком Дравом, буде почесно уништен.

Стање код Великовца било је потпуно нејасно, нарочито у погледу држања непријатеља. — Артилериска ватра отуда се није чула.

Наредио сам даље наступање; да се продужи без журбе са линије на линију и са довољно предострожности, а и да се не би и сувише замарали људи, који су иначе дотле извршили и сувише напорне маршеве.

Команданту Словенског планинског пешад. пука у 5 часова послао сам наређење, да предузме све мере да мост буде што пре готов па да преко њега пребаци и остатак својих делова и групе потпуковника Тодоровића, не знајући још у колико је то већ извршено у току ноћи.

У 6.30 часова лично сам обишао мост код Липице. Мост је тек био отпочет да се поставља, али је све потребно било спремљено и на лицу места.

По повратку свратио сам у штаб пуковника Рактеља у Руду и издао му потребна наређења за примицање његових делова ка Грифену позади деснога крила.

Одатле с креном правцем за левом колоном, стигнем њеног команданта код Св. Мартина и наредим му, да што пре избије на линију к. 549—к. 631—к. 621—к. 604, а извиђачке делове да избаци што даље напред ка Великовцу.

За овим се вратим ка Св. Михаелу, северозападно од Липе и ту нађем заступника команданта десне колоне, мајора Милера, па и њему наредим, да десна колона продужи покрет и што пре избије на линију к. 542—к. 592, а извиђачке делове да упути што даље ка Св. Стефану с тим, да резерву своје колоне привуче више ка десном крилу према Св. Јакобу.

У току ових покрета:

У 7 часова наредио сам мајору Логару да пребаци на леву обалу Драве 1 хаубичку батерију и други вод 2. цељске брдске батерије, а по том одмах да се јави команданту артилерије одреда, од кога ће добити даља наређења. Остатак артилерије да преда под команду мајора Бурника.

У 7.30 часова са О. Бр. 850 телефонски је тражено од команданта Дравске дивизије да се 1. батаљон 5. пешад. пука пребаци на леву обалу Драве, па било да уђе у састав одреда било да и даље остане као дивизиска резерва, јер је његово присуство на овој страни било неопходно потребно.

У 11 часова наредио сам да одредска резерва маршује ка Енцелсдорфу, где ће добити даља наређења.

Чим су колоне избиле на одређене им одсеке не наилазећи ни на какав отпор, наредио сам да се и даље покрет продужи са одсека на одсек. Десна колона имала је да наступа ка Св. Стефану, а лева преко Великовца целовачким путем. Резерва је имала да се приближује Кабону и Линденхофу.

Око подне предњи делови ушли су у Великовец. У то време са штабом одреда био сам код Лиденхофа. У циљу оријентације о стању у вароши упутио сам артилериског капетана Павла Барјактаревевића и он је у вароши био већ после кратког времена. Наши су предњи делови били већ прошли варош. Варош је била мирна. Непријатељ се повлачио без задржавања, не дајући никаква отпора.

Одмах сам наредио, да се предузме покрет. Команданту десне колоне наредио сам да маршује преко Св. Стефана ка Триксену и да се докопа што пре положаја на самом теснацу па до к. 697, с тим да у правцу Св. Маргарете тражи везу са командантом леве колоне. Команданту пак леве колоне наређено је, да што пре избије на линију Хоенрајн (к. 688) — к. 711—к. 659— Пенк и у десно да дође у везу са десном колоном, а у лево са Језерским одредом.

Команданту резерве наредио сам, да се прикупи код Линденхофа и источно, а да код Дирнвирта и Хиршенауа остави мање страже. Код резерве имале су доћи и до даљег наређења остати обе хаубичке, а 2. цељска брдска батерија да се цела придружи десној колони, штаб 1. брдског дивизиона и 1. брдска батерија пак да се прикупе код Арлсдорфа и ту очекују даља наређења.

Командиру добровољачке чете наређено је, да одмах одмаршује у Великовец и воспостави ред, а командир да предузме команду места.

У 14 часова стигао је и 2. ескадрон 1. коњичког пука, који је по наређењу команданта дивизије понова упућен у састав овог одреда. Командиру његовом наредио сам да ескадрон преноћи код Ошеница, али с тим, да одмах упути по једну официрску патролу преко М. Св. Вида и друмом за Целовац у извиђање и хватање додира са непријатељем, и једну подофицирску патролу правцем преко Св. Маргарете за извиђање у томе правцу и одржавање везе између обеју колони. Извештаје о непријатељу имао је доставити што пре.

Штаб одреда ушао је у Великовец око 13.30 часова. — До 14 часова успостављена је и веза са Дравском дивизијом преко Синче-васи.

Десна колона продирући одређеним јој правцем још је за видела потиснула непријатељске делове који су бранили линију с. Гратерсдорф—Триксен у јачини око 2 чете са митраљезима, избила на линију к. 537—к. 658—к. 697 и ту зановила истуривши патроле напред. Непријатељ се једним делом задржао у Вајзенбургу, у непосредном додиру са овом колоном.

Деснокрилна официрска патрола код Триксена била је заустављена и наслонила се на десну колону.

Коњичка патрола, упућена ка Св. Маргарети, наишла је на јачег непријатеља код цркве у Рамерсдорфу, који се пред мрак повукао ка западу, те је патрола до мрака допрла до Св. Маргарете.

Левокрилна официрска патрола била је од мештана села Руштата наведена на заседу, те је погинуо један коњаник са коњем код гостионице Рак.

Лева колона такође до мрака распоредила се на одређеној јој линији к. 678—к. 659. Пенк, истуривши извидничке делове унапред ка п. Триксену, али ови нису успели да прођу кафану Рак, пошто је непријатељ ту затворио целовачки пут.

Група Рактељ—резерва одреда — била је такође до мрака прикупљена код Линденхофа, и то: 1. батаљон у Линденхофу, 2. у Св. Агнесу, 3. у Кобони, 2. љубљанска хауб. батерија у Св. Мартину (на маршу) и 3. цељска хауб. батерија у Дирмосу.

Мост код Липице био је у 11.30 часова потпуно завршен, те су и сви остали делови, па и комора пребачени на леву обалу и ешелоновани на путу Липицбах — Св. Мартин — Великовец.

Са непријатељем добивен је додир на линији Гатерсдорф—Триксен—Маргарета—Рак. Јачина непозната. Држање упорно — претеће. Према извештају добивеном у 20 часова од команданта леве колоне, изгледало је да се непријатељ спрема и на контранапад. Ради овога предузете су потребне мере опрезе на целом фронту одреда.

*

Одмах по доласку у Великовец наредио сам референту инжињерије да предузме најенергичније мере за оправку великовачког моста, како бих добио краћу и угоднију везу на Синча—вес.

Командану места наређено је да успостави ред у вароши и спречи пљачку.

*

Са заузећем напред означених тачака Корушки одред стварно достигао је циљ који је Врховна Команда била по-

ставила целокупној офанзиви на Корушком фронту. Великовец је повраћен, заузета је солидна линија за осигурање поседа, као и везе овог са десном обалом Драве. Требало је још предузети потребне мере за протеривање непријатељских делова преко Крке и потока Триксена и за уређење заузете линије, те да би се могао спречити сваки непријатељски покушај. У томе смислу у 14 20 часова 3. јуна, тј. одмах по улску у Великовец примљено је и наређење од команданта Дравске дивизије да се што пре заузме Триксен—теснац и предузме извиђење у правцу М. Св. Вида не прелазећи Крку, а тако исто да се поседну прелази преко Триксенбаха не прелазећи га. Заповест гласи:

„Великовачки мост је знатно оштећен, тако да се за неколико дана не можете наслонити на њега. Ваше снабдевање мора за сада ићи преко Липицбаха.

Потребним делом снаге заузмите теснац код Трушња (Триксен) и извиђајте у правцу В. Св. Вид не прелазећи Крку.

Јужно од Триксена поседните предњим деловима прелазе преко потока Триксена не прелазећи на десну његову обалу, да не би потпали под ватру наше артилерије, која ће потпомагати акцију Језерског одреда.

Главнину Вашу држите на згодним положајима код Великовца спремну за све евентуалности

Једна чета 1. батаљона 1. пешад. пука, која се у овом тренутку пребацује преко великовачког моста, ставља се под Вашу команду, док не дођете у везу са десним крилом Језерског одреда на левој обали Драве.

Наређено је Језерском одреду, да се ноћас пошто пото пребаци на леву обалу Драве.

Жалосна и срамна појава пљачке све се чешће виђа, и због неенергичности старешина да је сузбију, прети да деморалише трупе. Настаните и употребите сва законска средства, да се овим срамним појавама стане на пут и трупе сачувају од расула“.

Према овоме преко телефона упознао сам потчињене команданте са ситуацијом и наредио да предузму све потребне мере да не би били изненађени. Заузете тачке да што боље организују за одбрану.

Губитци у току 3. јуна: 1 војник погинуо, 1 нестао, 2 побегла и 1 коњ убијен.

Утрошено муниције: пешадиске 300 метака, митраљеске 1000, бомби 2 и изван број артилериских зрна.

Заплењено: 1 топ, 2 митраљеза, више пушака, муниције и осталог материјала. Заробљена 4 непријатељска војника.

Исхрана добра.

Морал и дисциплина доста добри.

Време облачно и мочарно; од 9.30 часова са малим прекидима киша.

3. Операција у циљу заузећа Целовца

У 21.50 часова 3. јуна командант дивизије позвао ме је на телефон и тражио да му изложим тачно стање у области Великог Врха. О непријатељу изјавио сам, да је моје уверење да је он растројен, дезорганисан и деморалисан и да у опште не може више имати озбиљне отпорне снаге, нарочито ако му се не остави времена да се прикупи и уреди и за нов отпор спреми. Ово у толико више, што нема утврђених линија и што је према артилериској ватри врло осетљив.

На питање, да ли бих могао потпомоћи пуковника Миленковића, команданта Језерског одреда, те да и он са одредом изврши прелаз, одговорио сам, да сам у могућности одмах потпомоћи га са 2—3 батаљона и најмање 16 топова, без икакве бојазни за десни бок Корушког одреда. Најзад рекао сам, да не налазим као умесно што је наређено команданту Језерског одреда да изврши прелаз пошто пото, кад нема потребних средстава за премошћавање, већ да би прелаз требало да врши уз припомоћ Корушког одреда, јер се само тако, захваљујући положају овога одреда на левој обали, може његов одред пребацити, иначе не, па ма према себи имао и много незнатније снаге непријатељске, него што их сада има.

На то је командант дивизије рекао: „Договорите се ти и Миленковић“. Одговорио сам, да ћу покушати да то учиним преко телефона, али да ће ипак бити много боље, да се то нареди од стране команданта дивизије, да се међутим при томе води рачуна, да ћу ја са припремама моћи бити готов 4. јуна до 11 часова, и да би према овоме Миленковић требао својом акцијом да натера непријатеља да отвори ватру из својих батерија и да их тако открије, јер на тај начин, уочивши места његових батерија са положаја Корушког одреда, било би врло лако да се за врло кратко време ућутка његова артилерија, па затим да се пешадија растера, пошто не би без артилериске заштите могла издржати дејство наше артилерије. Најзад, обећао сам да ћу учинити све што буде могуће.

Командант дивизије ми је том приликом напоменуо, да ми за сваки случај ставља на расположење и 1. батаљон 5 пешад. пука, и да је исти већ на маршу од Плиберка преко Липицбаха.

Са командантом Језерског одреда у току ноћи између 3. и 4. јуна ни до 3 часа није се могла добити веза. Због тога, а да се не би губило у времену, издао сам потребна наређења, не чекајући на тај споразум, ни на друго наређење команданта дивизије.

Команданту Словенског планинског пука — резерве — наредио сам у 3 часа да потпуковника Тодоровића одмах упути у штаб Цељског пука да замени оболелог команданта и да прими под своју команду десну колону. У састав десне колоне у исто време да упути и 2. цељску брдску батерију која прошлог дана није тамо одмаршовала и поред издатог наређења команданту десне колоне. Затим наређено му је да мајора Локара са 3. цељском и 2. љубљанском хаубичком батеријом упути преко Великовца с тим, да ће добити даља наређења од команданта артилерије одреда.

Команданту артилерије наређено је, да изађе на одсек леве колоне и изврши распоред артилерије за акцију у правцу друма за Целовац и потпомагање прелаза Језерског одреда.

Команданту 1. батаљона 5. пешад. пука наређено је, да за заштиту моста код Липицбаха остави 1 чету са водом митраљеза, а остатком батаљона да примагне у Св. Мартин, где ће добити даља наређења.

Команданту 1. српског брдског дивизиона наређено је, да са 2. брдском батеријом одмаршује на одсек леве колоне, где је већ била 1. батерија истог дивизиона, а 2. цељску брдску батерију да упути у састав десне колоне као што је већ било наређено и преко команданта резерве, под чијом је командом био дотле један део те батерије.

Команданту десне колоне Цељског пешад. пука наређено је, да предузме одмах чишћење правца ка М. Св. Виду, а да му се за то ставља на расположење и 1. цељска брдска батерија.

У 3.30 часова наређено је командиру 1. чете 1. батаљона 1. пешад. пука, да у 5.50 часова одмаршује друмом за Целовац и поседне згодан положај у висини Пенка с тим, да се са четом привремено стави под команду команданта Љубљанског пешад. пука, и одмах ухвати везу са левим крилом тога пука и са десним крилом Језерског одреда. У 11 часова командир ове чете извршио је ово наређење у потпуности.

Око 4 часа добивен је извештај, да је мост код Липицбаха надоласком воде био прикинут. С тога сам интенданту, пуковнику Тудићу, наредио, да што више хране пребаци скелом и образује слагалиште на левој обали, пошто се на Великовачки мост није могло још за који дан рачунати.

У 5.45 наређено је командиру 2. ескадрона 1. коњичког пука, да са ескадроном одмаршује ка Св. Маргарети и осигура везу између обеју колона, а сем тога и да најенергичније настане, да се што пре дође до података о јачини и правцима оступања непријатеља. Нарочито је било од интереса знати, да ли се и са коликом снагом непријатељ био повукао преко М. Св. Вида или је се рокирао за Целовац.

Све припреме за акцију имале су се завршити до 11. часова.

Како су трупе 3. јуна рано с вечера заузеле своја места и преноћиле између 3. и 4. јуна у заклону од непогоде и неузнемираване од непријатеља, оне су до почетка напада имале времена и могућности да се довољно одморе и припреме и тако одморне да уђу у акцију.

Око 9 часова имао сам разговор са командантом дивизије и изложио сам му план акције. Са планом акције сложио је се.

У 10 часова, када је ситуација у главном била јасна и када се и 1. батаљон 5. пешад. пука приближио Великовцу, наређено је команданту Словенског планинског пука да у 10.45 упути други батаљон друмом за Целовац до к. 519, где ће добити даља наређења.

Тачно у 11 часова отпочела је акција овога одреда.

Десна колона наступала је врло тремо, али је успела до 16 часова да рашчисти леву обалу Крке и заноћила је држећи у својим рукама одсек од М. Св. Вида до Виндиш Св. Михаила, и то: са 1 четом у М. Св. Виду са предњим деловима истуреним код Рајнегера, Рајсдорфа и к. 982 (северно од М. Св. Вида); једном четом са по једним водом заузела је Мирингер и Шкофлицен и 1 водом Мамерг; са 1 четом заузела је Св. Георген и Винклерн, а 1 чета задржана је у резерви у Гејздорфу.

2. батаљон образовао је резерву у Св. Мартину и Св. Стефану са по једним водом у Диекшу и Раутербургу (северно од Хајмбурга) за осигурање десног бока и позадине.

Линија: М. Св. Вид—к. 567—Мауер—к. 577—Креминц—к. 800 спремала се за упорну одбрану.

Лева колона и овога дана показала је мало воље за енергичан и одлучан рад. Њен командант на њу није могао изразити никакав утицај. Артилериска ватра отпочела је тачно у 11 часова. Под заштитом ове ватре требала је да крене пешадија напред, али њу је било тешко покренути из заклона, јер је и непријатељска ватра била доста јака.

У 11.30 часова опажено је повлачење непријатеља у нреду са десне обале Триксенбаха. Повлачење је пратила наша артилерија снажном ватром. Али су се ипак на појединим тачкама држале и снажном ватром дејствовале поједине групице срчанијих непријатељских војника. Требао је један одлучан и енергичан покрет пешадије и непријатељ би се дао у бегство. Међутим тај покрет није био могућ.

Командант 1. српског дивизиона, потпуковник Стеван Туцовић, видећи да пешадија овога дана није расположена да се заложи, товари своје обе брдске батерије, креће их напред по одељењима и прелази стрељачку линију. Пешаци видећи

ово, дижу се и тек тада отпочиње правилан покрет целокупног борбеног поретка.

У 12.30 примећено је да непријатељ напушта положај у јачим размерама, нарочито са одсека код Тиње (Тајнах), на делу који је стављен снажно под унакрсну артилериску ватру оба одреда, Корушког и Језерског. О овоме преко потпуковника Видојковића, команданта артилерије Језерског одреда, известио сам команданта дивизије и команданта Језерског одреда, тражећи да делови Језерског одреда енергичније наступају.

Наступање је и даље ишло, али доста споро, и ако је непријатељски отпор био релативно доста слаб и без стварних резултата.

У 13.30 појавиле су се скоро изненада две непријатељске артилериске групе из околине Гројта и Крајцердорфа, које су отвориле снажну ватру против делова Корушког одреда, који су се спуштали ка потоку Триксен. Концентрација артиљ. ватре извршена против ових група, довела их је обе брзо у бездејство и непријатељ је се дао у панично бегство ка Целовцу.

У ово време, око 13.50 часова, отпочело је пребацивање и делова Језерског одреда на понтонима код к. 383, која је била довољно заштићена узајамним садејством ова два одреда.

Гоњење је одмах предузето и поводом тога лева колона успела је да до 18.30 часова избије на Крку на линију Винд, Св. Михаел — до моста код Рајна, имајући лево од себе делове Језерскога одреда (делове 7. пешад. пука), а десно везу са десном колоном. Главнина ове колоне задржана је код Св. Јохана, предњи делови на реци.

Непријатељ се пребацио на десну обалу Крке.

У времену избијања ове колоне на Крку 2. батаљон Словенског планинског пука стигао је до Крајцердорфа, хаубичке батерије до Рака, 3. батаљон Словенског планинског пука дошао је на к. 519 и на тим су местима те јединице заустављене. 1. батаљон Словенског планинског пука остао је и даље на свом месту, исто тако и 1. батаљон 5. пешад. пука. Они овога дана нису покретани са својих места.

У 17.15 часова командант дивизије тражи извештај, да ли је овладано гребеном Франкенберга и колико је снаге упућено на њега; затим, да ли је овладано правцем М. Св. Вида, подвлачећи нарочито важност овога правца, пошто од сад на њему треба да буде тежиште рада овога одреда, када је Језерски одред већ успео у пребацивању, и најзад, где су у то време били предњи делови овог одреда. Извештај по овоме могао је бити послат тек у 20.30 часова с тим, да Франкенберг није ни брањен ни нападан, већ да су преко њега прешле само наше патроле; да је линија предњих делова у означено време непозната; да је правцем М. Св. Вида овладано и да су

наше трупе избиле на Крку, и то десна колона у 16, а лева у 18.30 часова.

Пошто је Корушки одред свој данашњи задатак потпомагања Језерског одреда при прелазу преко Драве завршио и отворио му пут ка Целовцу, то се имала обратити пажња на сигурност овога одреда северно од Драве, као и осигурања правца преко Брикла, одакле се најпре могао очекивати ма какав покушај непријатељски, пошто су према добивеним подацима од официрске коњичке патроле у томе правцу оступили јачи непријатељски делови са нешто артилерије.

У томе циљу предузето је прегруписавање одреда преносећи тежиште ка десном крилу. Ради тога издата су ова наређења:

Команданту леве колоне: да се са главнином задржи код Св. Јакоба, а са предњим деловима на Крки, задржавајући и даље у своме саставу 2. брдску батерију, а штаб дивизиона са 1. брдском батеријом да врати ка механи Раку.

Команданту 1. батаљона 5. пешад. пука: да се 5. ов. м-ца крене за Кабон, где ће остати до даљег наређења, шаљући чешће патроле ка Грифену.

Команданту Словенског планинског пука: да свој пук прикупи у околини Св. Маргарете, Хафендорфа и Рамерсдорфа с тим, да 1. батаљон из Линденхофа крене тек пошто на његово место у Кабон стигне 1. батаљон 5. пешад. пука. — Са хаубичким батеријама, које су задржате код мех. Рака, да се крене и мајор Логар, који ће бити под командом команданта тога пука. У исто време наређено му је да се што пре упозна детаљно са ситуацијом код Цељског пешад. пука, — десне колоне.

Команданту 1. српског брдског дивизиона наређено је: да са 1. батеријом одмаршује са 2. батаљоном Словенског планинског пука преко Св. Маргарете и Хафендорфа за Бергштајн и ту се стави под команду команданта десне колоне, — Цељског пешад. пука.

Сви напред предвиђени покрети имали су се извршити у току ноћи.

На овај начин за идући дан у области Триксена имале су бити прикупљене релативно знатне снаге, са којима би се могло изаћи у сусрет свима догађајима.

Непријатељ се на целој линији повукао на десну обалу Крке. У току овог дана, 4. јуна:

Губитци: 1 редов погинуо и 1 рањен.

Заробљено 2 непријатељска војника.

Заплењено: 2 митраљеза и више пушака и муниције.

Утрошено муниције: пушчане 2230 и митраљеске 5000 метака, ручних бомби 65 и изванредан број артилериских метака.

Исхрана добра.

Морал и дисциплина доста добри.

*

Према напред наведеним наређењима предвиђени покрети предузети су одмах, и у току ноћи између 4. и 5. јуна знатним делом били су и извршени.

По извршеним покретима трупе су се одмарале.

1. батаљон 5. пешад. пука предузео је покрет за Кабон тек 5. јуна у 7 часова, а одмах по његовом доласку у Кабон, 1. батаљон Словенског планинског пука одмаршовао је у састав свога пука.

5. јуна у 7 часова примљена је заповест команданта Дравске дивизије за даљи рад. Заповест гласи:

„Корушки и Језерски одред избили су својим предњим деловима на реку Крку. За рад 5./6. наређујем:

1.) Да се сврши рекогносцирање реке Крке, и то: Корушки одред на делу Рајсдорф до закључно Шепфендорф а Језерски одред од ове тачке даље на југ и да исти изберу најзгоднија места за прелаз реке.

2.) Да се радом појединих одељења дође до сазнања јачине непријатеља на десној страни Крке.

3.) Да команданти прикупе што јаче резерве на згодним местима. О местима резерве известите ме. Дивизиска резерва остаје и даље на досадашњем месту.

4.) Сва средства употребити, да се мостови што пре успоставе за слободу даље акције и уредно снабдевање одреда.

5.) Најхитнији интерес трупа захтева да се становништво безусловно разоружа, да се казне све појаве непријатељства против војника.

6.) Најхитније успоставити телефонску везу.

7.) Штаб остаје у Ебердорфу.

8.) О пријему известите ме.“

Изгледа да је се предпостављало, да је Крка исто тако велика препона као и Драва, и због тога да је потребно употребити овај дан за рекогносцирање и припреме за прелаз, што у ствари није било потребно, јер је прелаз ове реке био несравњено много лакши.

Ипак је ова одлука команданта Дравске дивизије врло добро дошла за одмор трупа.

На основи предње заповести одмах је издата одредска заповест О. Бр. 870 за извршење предњег наређења. Она гласи,

„Пошто су овај и Језерски одред избили на реку Крку, командант Дравске дивизије са О. Бр. 5221. поред осталог наређује:

1.) Да се изврши рекогносцирање реке Крке, и то: Корушки одред на делу Рајсдорф до закључно Шепфендорф, а

Језерски одред од ове тачке даље на југ и да исти изберу најзгоднија места за прелаз реке.

2.) Да се радом појединих одељења дође до сазнања јачине непријатеља на десној страни реке Крке.

3.) Најхитнији интерес трупа захтева да се становништво безусловно разоружа, да се казне све појаве непријатељске против војника.

Према овоме наређујем:

1.) Да се одмах предузме рекогносцирање реке Крке у смислу прелаза на њену десну обалу, и избор најзгоднијих места за прелаз изнађе, на којима би тај прелаз требао бити извршен па да успех буде осигуран.

Ово рекогносцирање извршиће командант Планинског пешад. пука са командантом брдског дивизиона и потребним бројем официра из свога пука, а на делу од Ст. Грегора (Рајсдорф) па закључно до Ст. Филипхена, а одатле па закључно до Шепфендорфа: командант Љубљанског пешад. пука са командиром 2. брдске батерије и потребним бројем официра свога пука. Извештај по овоме да буде код мене неизоставно вечерас до 17 часова.

2.) Командант Цељског и Љубљанског пешад. пука предузеће одмах најмарљивије извиђање у циљу прикупљања података, на којим се тачкама десне обале још налазе и какви делови непријатељских трупа; имају ли артилерије и где је распоређена; како се врши служба осигуравања и да ли би их и на који начин било могуће растерати, и очистити непосредно десну обалу реке.

Ово извиђање вршиће командант Љубљанског пешад. пука од Ст. Филипа (необухватајући га) па до десног крила Језерског одреда, а командант Цељског пешад. пука вршиће ово извиђање даље на север.

Извештај да буде код потписатог данас до 18 часова.

Поред овог командант Цељског пешад. пука настаће, да се што пре рашчисти ситуација на просторији Хајмбург—Диекш—Ст. Грегор. Извештај послати што пре. Том приликом јавити, да ли би посаду у Диекшу требало ојачати и до које јачине па да са те стране позадина буде обезбеђена.

3.) Да се води рачуна да се трупе што мање растурају.

4.) Да се у интересу безбедности и слободе за даљу акцију одмах приступи најенергичнијем разоружавању становништва и од њега одузме све ватрено оружје војничко и грађанско.

Разоружавање ће се извршити, и то од стране: Цељског пешад. пука од линије: Швајг Бишофсберг—Ст. Грегор—Бернштајн—Мурл—Хаузер—Фаленштајн—Диекш и северно од те линије:

Планински пешад. пук извршиће разоружање места ју-

жно од те линије, па до линије: гребен Франкенберга—Гостионица Рак—Драва и даље до линије: Великовец—Аулсдорф—Мурл. Великовец разоружаће командант места. Источно од ове линије разоружавање вршиће 1. батаљон 5. пешад. пука.

Јужно од гребена Франкенберга па до линије Шепфендорф—Рајхендорф—Друм—Целовац—Великовец разоружавање вршиће Љубљански пешад. пук. При разоружавању бити немилосрдан, али водити рачуна, да пљачка других ствари повлачи нарочитих казни, па за то разоружање вршити под вођством официра и нарочито поузданијих подофицира.

Преметачине вршити у присуству грађана, а не дозвољавати да ово врше само војници.

На оружје приватно које појединци буду сами донели и предавали локалним властима, издавати реверсе, а онима који оружје буду крили, не издавати никакве признанице ни реверсе, већ оружје и муницију конфисковати, а са њима поступити даље по закону.

Приликом разоружавања обратити пажњу и на остали непријатељски ратни материјал, наредити да се прикупља и шаље овој команди. У вечерњим извештајима излагати поименично која су места разоружана у току дана.

4.) Према становништву, које без икаквог разлога безобзирно напада на поједине војнике и одељења, коморе итд. бити немилосрдан и употребити сва средства која Међународно Ратно Право признаје као оправдана.

5.) О пријему одговорити.“

Према овоме предузета су потребна рекогносцирања, али ни овде се није могло чекати на пријем тих извештаја, јер се, као што ће се даље видети, морало радити без задржавања. Ипак, ово рекогносцирање добро је дошло командантима колоне, за вођење колоне.

У 14.15 часова командир 2. ескадрона 1. коњичког пука доставља извештај: да је на правцу М. Св. Вид примећено 100—150 људи у повлачењу ка Бриклу; да непријатељ слабом снагом држи Еперсдорф и Рајсдорф и да има изгледа да би се непријатељ под најмањим нашим притиском повукао.

Око 16 часова командант дивизије позвао ме је на телефон и саопштио ми, да је у изгледу да се ускоро закључи примирје, и да је стога неминовно потребно, да се што пре, а најдаље до мрака избије на линију: с. Рајнегер—Липе кг (к. 1079)—Штајнбрухкогел (к. 1074)—Св. Михаел—Марија Салерберг (к. 724); да са пуковником Миленковићем нема телефонске везе, па како је неопходно потребно да и он наступа ка Целовцу и притиском на села 2 км источно од Целовца натера овај да га позову да уђе у варош, па да том приликом уведе у варош само једну чету за одржање реда, то да по сваку цену доставим му ово ради знања и управљања.

Скренуо сам пажњу, да ће бити доцкан за акцију, и да чак ни наређење неће моћи стићи на време до појединих команданата, нарочито до команданта леве колоне овог одреда и до команданта Језерског одреда, са којима још није било телефонске везе. Али командант дивизије није ово усвојио, већ је наредио да се одмах приступи извршењу тога наређења.

Како је баш у то време и веза била успостављена, у 16.15 часова послао сам под О.Бр. 723 телефонско наређење команданту Језерског одреда ове садржине:

„Командант Дравске дивизије усмено преко телефона наређује: да са Вашим деловима пређете реку Крку, а са Вашом артилеријом притиснете снажном ватром села на 2 км источно од Целовца.

Када тако буде изашао парламентар из вароши с позивом да уђете у варош, узмете једну чету и лично на челу њеној ућићете у варош, а потом стражама уредити варош тако, да ни један наш војник више не уђе у варош. Даља наређења добићете од команданта дивизије.

Овај одред за вечерас добио је наређење такођер да пређе реку Крку и избије на линију Брикл—к.1079—к. 1074—к. 977—Ст. Михаел—Улрихсберг—Карнбург, али с тим да вечерас не прелази Глан. Наредио сам команданту Љубљанског пука да вечерас пошто пото избије на линију к. 1074—к. 977—Ст. Михаел до Марија Саал с тим, да његово лево крило иде од Шепфендорфа на Марија Саал. Молим, наредите Вашем десном крилу одржавање везе и случајну помоћ.“

У исто време преко телефона издата су наређења командантима колоне, с тим:

да десна колоне заузме линију к. 726—к.782—Липе кг. (к. 1079) и затвори правац Брикл—М. Св. Вид, држећи и даље бочна осигурања у Диекшу и Раутербургу;

да командант Словенског планинског пука упути 1 батаљон да заузме линију од к. 1079 (Липекогел) па ка западу, и то: Штајнбрухкогел (к. 1074)—Св. Магдалена (к. 1058) и најзад,

да лева колоне (Љубљански пешад. пук ојачан са 3. батаљоном Словенског планинског пука) заузме линију к. 977 (Цехнерберг)—Улрихсберг, као што је речено у горе поменутом наређењу.

У 17 часова колоне су отпочеле наређене им покрете и десна колоне успела је да заузме одређену јој линију тек у току ноћи 5. и 6. јуна; Словенски планински пук са 2. батаљоном заузео је одређену му линију сутрашњег дана око 13.10 часова.

Лева колоне у 21.30 часова са предњим деловима избила је на линију к. 676—Саград—Перчахерберг к. 759—Марија

Саалберг (к. 724). Главнина долази у Марија Саал. Ова колона, овога дана овладала је историским Госпосветским пољем, а могла је ући и у Целовац још истог вечера, јер непријатеља већ није пред њоме било; али како је било доцкан, командант пука бојећи се нереда, нашао је за целисходније да тога вечера не улази у варош, у толико пре, што је право за улазак дато команданту Језерског одреда, ма да му је за то било дато и изрично наређење, ако случајно командант Језерског одреда не би успео да то учини.

У 8.30 часова ушао је у састав Корушког одреда баталјон Мариборског пешад. пука, који је стигао код Св. Стефана и ту задржат, за тим 1. српска хаубичка батерија и дравски коњички ескадрон, који су стигли код Линденхофа. Ескадрон је упућен одмах у Св. Маргаретен, где је са 2. ескадроном 1. коњичког пука образовао коњички дивизион под командом коњичког капетана I класе, Жарка Мајсторовића.

У току дана:

Губитци: 1 војник рањен, 1 нестао.

Плен: 8 митраљеза, доста пушака и муниције.

Исхрана добра.

Морал и дисциплина добри.

Време лепо. Око 10 часова вече отпочела киша.

У току ноћи 5. и 6. јуна довршаван је нови распоред трупа на одређеним им положајима. Киша је падала целе ноћи па је продужила и 6-ог до 10 часова, што је разуме се успорило рад, нарочито код делова Словенградског пука.

6. јуна у 4 часа командант дивизије позвао ме је на телефон и питао да ли би делови Корушког одреда могли до 9 часова ући у Целовац; са Миленковићем, вели, нема везе и не зна због чега није поступио по јучерањем телефонском наређењу. Мисли да би моји делови са севера могли ући у варош без великих тешкоћа. Одговорио сам команданту да је то извршљиво и да ћу одмах наредити што треба команданту леве колоне.

Наређење за команданта леве колоне било је одмах спремљено и послато по мотосиклисти поручнику Бришчаку, који је из Великовца пошао у 5 часова, и делови леве колоне овога одреда били су у Целовцу у 8.15 часова. Поручнику Бришчаку било је наређено, да сачека извештај о извршењу заповести и са тим извештајем да сврати у штаб команданта дивизије у Графенштајн, па тек по том да се врати у Великовец. И он је наређење тачно извршио.

У исто време, када је послато наређење команданту леве колоне, наређено је преко телефона и команданту коњичког дивизиона, да се одмах крене и што брже маршује ка Целовцу, и да са запада и северозапада осигура извиђањем наше делове

у Целовцу од ма каквог непријатељског покушаја с те стране. Покрет је предузет одмах и дивизион је ушао у Целовац у 11.15 часова с тим, да је један вод упутио у Марија Саал, а дравски ескадрон у Понфелд са задатком да затвори правце од Мосбурга и Св. Петра ка Целовцу са северозападне стране. На непријатеља није наишао; овај је према исказима мештана раније одступио ка Св. Виду. Непријатељ није успео да евакуише сву државну имаовину из Целовца, где је нађено 18 магацина у вредности од око пола милијарде круна разноврсног материјала.

У 4 часа примљено је и писмено наређење команданта Дравске дивизије О.Бр. 5245, писано прошлог дана за рад овога дана. Садржина овога наређења се види из одредске заповести О.Бр. 871, која гласи:

„У току данашњег дана предњи делови Корушког одреда зановили су северно од М. Св. Вида, у околини села Отмана и Тименица. О Језерском одреду од прошле ноћи немам података, не знам да ли је на његовом фронту противник посео десну обалу Крке и докле је допро на запад преко Сатнице. Предњи делови Љубељских трупа задржали су се 2—3 км јужно од Целовца на каналу Гланфурт. Код Подрожнице борба између патрола; односно снага немам довољно података. За рад наређујем:

1.) Лабудски одред има да сврши безусловно разоружање Лабудске околине и трупа код Волфсберга, остајући и даље својом главнином у околини Св. Павла.

2.) Корушки одред: не прелазећи на север линију Липекогел к. 1079, Штајнбрухкогел (к. 1074)—Цехнерберг (к. 977); село Ст. Михаел продужује бој и продирање до реке Глана. Јужно одржава везу са Језерским одредом на линији Ст. Томас—Марија Саалерберг (к. 724). Појачања 1 батаљон, 1 батерија, 1 ескадрон, која су стигла у околину Великовца, стављају му се на расположење.

3.) Језерски одред: прелази Крку по избијању својим предњим деловима на линију Марија Саалерберг, Ст. Јакоб, Ебентал, Сатница, на тој се линија задржава и одатле ми што пре шаље извештај о ситуацији на овом фронту. Тражити везу са Љубељским трупама јужно од канала Гланфурт.

4.) Љубељски одред: не прелазећи својим предњим деловима канал Гланфурт од пута Боровље—Целовац водиће рачуна о своме левом боку на правцу од Подрожнице.

5.) Ни једна трупа не сме улазити у Целовац док не добије заповест или не буде позвана од депутације вароши Целовца, па и у овоме случају могу отићи 2—3 официра са најнужнијом пратњом.

6.) Ако би који од Антантиних официра тражио да трупе

даље не иду, тражити му писмену изјаву да он то ради у име Антанте, па ми те изјаве одмах послати, а са покретом трупа застати.

7.) Дивизиска резерва и тешка артилерија у околини железничког моста на десној страни Драве.

8.) Ја ћу вероватно од 10 часова бити у Графенштајну, где ми послати извештаје најдаље до 15 часова, а важне ствари у свако доба.

9.) Командири телефонских одељења појединих одреда и командир дивизиског телефонског одељења најдаље сутра до 10 часова поставиће везу са Графенштајном. Веза са Еберндорфом остаје и даље, где ће се налазити дивизиски штаб.

10.) Железнички возови саобраћаће до Графенштајна. О пријему ове заговести известити“.

На основи овога наређења предузета су потребна померања и до мрака у главном све су трупе заузеле одговарајућа места распореда.

У 16.45 часова депешом је извештен командант Дравске дивизије да је наређење О. Бр. 5261 примљено и да је наређено све за померање левог крила овога одреда ка северу с тим, да су одсечне посаде јаке, а тако исто и резерве, као и да се разоружање врши, али врло тешко и споро због сталног померања трупа.

У 19 часова командант Дравске дивизије извештава да је овога дана у 16 часова закључено примирје са Немачком Аустријом и да се достигнута данашња линија не сме прелазити.

У 20 часова саопштено је телефоном командантима колоне и осталим деловима да је примирје закључено.

У току овога дана било је пушкарања само на десном крилу.

Рањено 3 редова и утрошено 860 пушчаних метака.

*

Са овим је завршена Корушка офанзива. Словеначке трупе ослободиле су колевку славе Словеначког народа. Чувено и тужно Госпосветско поље у њиховим је рукама! Историска херцешка столица је била ту. И народ Словеначки, захваљујући пожртвовању својих синова и своје браће, која су, и не одморивши се после дуготрајног рата код својих порушених домова, похитали им својски у помоћ, имао је право да се нада да ће то и остати његово, налазећи се у својој кући, и са нестрпљењем је чекао Југословенског Краља да прими наследство својих даљних предака.

Али, и овде без ове фаталне речи није могло да буде, оно што је мач већ био пресудио и осећај душе словеначког народа благословио, перо дипломата је пребрисало и словеначке

начки народ је потиснут од своје свете колевке, од огњишта праотаца, и то исто онако као некад и српски народ 1878. год. од свога Косова, до кога бејашу његове трупе доспеле. — Тако је ваљда морало бити! — Али не треба заборавити, да је од тад историско Господетско поље светиња удружених Срба, Хрвата и Словенаца, који данас стоје знатно друкчије према својим заједничким идеалима него некад Мала Србија према своме Косову.

IV

Догађаји од дана примирја до дана предаје команде

На положају команданта Корушког одреда остао сам све до 22. јуна. Тога дана у 6.15 са станице Синча Вас кренуо сам се преко Загреба за Београд.

У времену између 6. и 22. јуна у главном није било ничега значајнијега. Трупе су вршиле службу осигурања и разоружавање, а уз то и одмарале се. Предузето је све што је потребно за угодан смештај, добру негу и исхрану, а уз то још од првог дана учињено је све да се организује рад на вежби официра и војника по србијанским прописима егзерцирних правила и ратне службе; србијански официри били су и инструктори.

7. јуна у вече примљена је заповест команданта Дравске дивизије О.Бр. 5326 која гласи:

„Победоносне трупе Дравске дивизије после великих напора и силне издржљивости успеле су да непријатеља потпуно потуку и растроје. Али није искључена могућност, да поједине банде узнемиравају наше трупе на садашњем фронту.

Докле се потпуно ситуација не рашчисти,

Наређујем:

1.) Лабудски одред: Одржава при Драјек кг (к. 1522) везу са трупама Штајерског фронта и осигурава Лабудску долину на линији Клајн Алпе, 981, Хајнсдорф, раскрсница јужно од Ст. Андреј—Кинберг, село Велниц. Међа између Лабудског и Корушког одреда иде линијом Шпајкогел к. 1899, село Велфниц (укључно), Велфниц поток, Грифен (искључно) до ушћа у Драву. Штаб одреда Св. Павел.

2.) Корушки одред: Обезбеђује сигурност долине реке Крке и Глана ка Целовцу и држи линију Брајтригел к. 1547, Сапотник Офен 1453, Ст. Улрих к. 1225, к. 1021, одакле гребеном на к. 472 северно поред моста преко Крке на к. 1076, Штајнбрухкогел (1075), к. 1058, Зехнерберг (978), јужно поред Ст. Михаела на запад преко Глана на к. 607 Унтервур. Међа према Језерском одреду иде линијом Карнбург—к. 719—549 Марија Саалерберг 742—Пуберсдорф. Одсек Глане припашће Језерском одреду чим се среде прилике у Целовцу и његовој околини.

3.) Језерски одред: Заузима фронт к. 549—Унтервур—Улрихсберг, Ст. Петер (568)—597—Понфелд (468)—656—620—к. 668, Притшиц на Врбском језеру, затварајући све правце, који избијају на овај фронт од севера и запада. Одржава везу са Љубељским одредом ка Ма. Верт. Штаб одреда остаје у Целовцу све док команда места не прими безбедност и уређење вароши, а после се може иселити у околину вароши, ако командант нађе за потребно.

4.) Љубељски одред: Држи фронт јужна страна Врбског језера од Ма. Верт на запад укључно—Розег укључно—Петелин к. 802—Унтер Ферлах (црква 802) укључно—Копрајн укључно к. 1131, к. 1739, Митагскогел (к. 2163). Штаб у Ст. Јакобу.

5.) Дивизиска резерва: Делом у околини Великовца, делом на просторијама Графенштајн—Ст. Канцијан.

6.) На демаркациској линији припремити важније тачке на згодним местима за одбрану и обратити особиту пажњу на телефонске и друге везе са суседима и командантом дивизије.

7.) Разоружавање становништва извршиће безусловно сваки на своме рејону са овом напоменом: Сатницу, западно од пута Целовац—Боровље, јужно од Врбског језера разоружава Љубељски одред. Источну Сатницу од пута Целовац—Боровље разоружава Језерски одред. Села дуж пута од Крке преко Графенштајна на Драву разоружава дивизиска резерва у споразуму са командом Корушког и Језерског одреда.

8.) Смена трупа прве линије са трупама дивизиске резерве вршиће се према потреби а по извештајима команданта одреда.

9.) Снабдевање: а) Лабудски одред, као и досада; б) Корушки одред на железничкој станици у Синча-васи и Графенштајну; в) Језерски одред на железничкој станици Графенштајн докле железница не почне саобраћати са Целовцем; д) Љубељски одред на железничкој станици Подрожница.

10.) Редовне извештаје подносити ми дневно један пут до 18 часова. А о свим важнијим догађајима извештавати ме одмах.

11) Штаб команданта дивизије остаје и даље у Добрлаваси“.

На основи ове заповести издата је одредска заповест О.Бр. 751 од 8. јуна, која гласи:

„У прилогу шаље се у препису заповест команданта дивизије О.Бр. 5326/19 ради поступка по истој.

Свом приликом, а у вези моје заповести О.Бр. 731 од 8. ов. мца наређујем:

1) Да командир 2. ескадрона Дравског коњичког пука

упути један вод коњаника команданту десне колоне за извиђачку и ордонанску службу, а са остатком се стави под команду команданта леве колоне. Командант десне колоне да преда своју садању патролу Дравског коњичког пука поручнику Фоху, команданту резерве, групе I.

2) Да десна колона своје десно крило продужи ка истоку преко Диха и у правцу Велница дође у везу са деловима Лабудског одреда, који има једну чету 36. пешад. пука од данас напред у Велницу. Предње делове на важнијим правцима истурити на означену демаркациску линију, у колико то још није учињено.

3) Лева колона саобразиће свој распоред напред означеном фронту и настаће да 3. батаљон Словенског планинског пука смени делове Љубљанског пешад. пука, те да би се могли одморити за неко време и поново примити додељене им одсеке, пошто ће по свој прилици 3. батаљон Словенског планинског пешад. пука бити упућен на другу страну.

Нарочито скрећем пажњу на измену правца демаркациске линије, која више не иде северно, већ јужно од Ст. Михаела.

4) 1. батаљон 5. пешад. пука са пуковским митраљеским одељењем и другим ескадроном 1. коњичког пука под данашњим излазе из састава овог одреда. 1. иде у Целовац а 2. у Синче-вас. Према томе команду над другом групом резерве прима командат 2. батаљона Мариборског пешад. пука, који са седиштем и даље остаје у Ст. Стефану.

5) У погледу утврђивања, спреме за одбрану и успостављања поузданих и брзих веза важи што је напред речено, као и оно што сам до сада наређивао. Нарочито у погледу веза препоручујем да се искористе сва могућа средства.

6) Разоружање:

а) Десна колона има извршита разоружавање на просторији Сапотникофен—Таленштајн (искључно) —Триксен—Ст. Георген—Винклерн—Ст. Филипен, Штајнбрухкогел (укључно) — са свима овим местима до демаркациске линије.

б) Лева колона разоружаваће просторију од линије Штајнбрух-когел—Ст. Филипен па реком Крком до Пуберсдорфа и даље напред одређеном границом између овога и Језерскога одреда па до демаркациске линије. Гранична села разоружавати у споразуму са командантом Језерског одреда.

в) Резерва, група I, разоружаваће сва села источно од реке Крке на просторији ограниченој на северу линијом датом за десну колону, на истоку варош Великовец (искључно)—пут Великовец—Триксен а на југу до линије Пуберсдорф—Погерсдорф—Кл. Венедиг к. 536—Хохонберген—Раколах—Драва са свима овим местима укључно. Тачну границу на јужној страни одредити у споразуму са командантом дивизиске резерве код Графенштајна.

г) Командант резерве група II (командант II Мариборског пешад. пука) довршиће разоружавање источно од линије Великовец—Триксен—Таленштајн—Сапотник когел па до линије, одређене као граница између овога и Лабудског одреда. Са разоружавањем похитати. Извештај о извршењу разоружавања на целој просторији послати ми 15. ов. мца до подне.

7.) Смењивање трупа I линије вршиће команданти по своје нахођењу, водиће рачуна да тежина службе подједнако падне на све делове потчињених им јединица.

Смену појединих делова из резерве наређиваћу кад за то будем имао разлога или на оправдане захтеве команданата колона.

8.) Снабдевање у будуће вршиће, и то: сви делови леве колоне заједно са 2. ескадроном Дравског коњичког пука снабдевање се из Пишелдорфа, делови десне колоне из Триксена, а сви остали делови из Великовца. Десна колона примаће храну у Великовцу од куда се довози прехрана за ту колону возовима интендантуре до Триксена.

Команданти колона известиће ме, да ли ће са својим преносним средствима бити у могућности да уредно и на време врше дотурање потреба до својих трупа од означених места за магацине, или би требало да им се потребе дотуре ближе и у која места помоћу трена којим располаже интендантура.

9.) Команданти колона и резерва поднеће ми одмах извештај о извршеном распореду, организацији веза, утврђивању и местима штабова.

10.) Извештаје ми подносити као и до сада.

11.) Са штабом остајем у Великовцу.“

9. јуна добивено је из дивизије наређење О. Бр. 5374 о одређивању неутралне зоне, које гласи:

„Према уговору закљученом са немачком делегацијом за примирје успоставиће се између наше и аустро-немачке демаркациске линије једна неутрална зона. У тој неутралној зони Немци извршиће разоружање становништва до 20. јуна ове године. У неутралној зони не смеју се задржавати никакви аустро-немачки или корушки војници; дозвољавају се само жандари и полицаисти троструке јачине од оних који су се налазили овде у мирно доба.

На железницама у неутралној зони могу се транспортовати трупе, поједини војници и товарна роба немачко-аустријске војске. Ненаоружани немачки војници могу се бавити у неутралној зони на осуству, али треба да имају за то писмену дозволу од претпостављеног команданта, и то од батаљона па навише.

Демаркациска линија за немачко-аустријску војску иде (према генералној карти): од Коралпе к. 2070 гребеном ка Пајлдорф—Ст. Марајн, Ст. Михаел—Полхајм—Ст. Егидус,

к. 1351—к. 1572, Минцхите—Шпејккогел — к. 1899—к. 1320—к. 1028— к. 996, Голикогел—к. 1012—к. 900—преко Крке 2 км. источно Ст. Мартин, после Ст. Мартин, Остервиц, Ст. Донат, Берцендорф, Карлсберг—к. 719, Фанинг, Розенау к. 639, к. 874—О. Гериах, Галинберг, к. 1055 Таубенбихел, к. 1059, к. 1061, к. 871, Рагајн, Вернберг, дравски мост 941, Дроболах, западном обалом Факерзее, к. 691, Погериах, Алт Финкенштајн к. 847, Марноуц, к. 1846.

Сва овде означена села и тачке припадају Немцима. Шпајкогел неће ни једна страна посести. Линију Шпајкогел, к. Сауалпе — Шпајкогел неће ни једна страна посетити ни тамо патролирати.

Као што је већ саопштено трупима, уговор о примирју закључен је и пуноважно потписан од стране наших и аустро-немачких делегата. Он је ступио у силу 6. јуна у 16 часова а истог дана до 21 часа стварно је спроведен наређењима, које је наша команда издала својим, а аустро-немачка својим трупима за обуставу операција и успостављење демаркациских линија. Али, сазнавши да је упућена једна Антантина мисија, која је одоцнила да посредује у закључењу тога уговора између наших и аустро-немачких делегата, Аустријанци покушавају да одустану од већ успостављеног примирја које је свршен факт, а да би ипак омогућили посредовање Антантине мисије у своју корист. Уверен сам да у овоме неће успети. Том тежњом треба објаснити чарке, које Аустријанци заподевају јуче и данас на фронту, а које треба да покажу како примирје стварно још не постоји, што међутим није истина. Антантина мисија у овоме часу прикупља се у Целовцу. Она још није упозната са стварном ситуацијом, са којом ћемо је ми упознати. При таквим околностима наше трупе треба да се држе ових упустава:

1.) И ако примирје постоји, ипак бити на опрези и пратити сваки поступак и покрет непријатеља. Бити спреман да се одбију евентуални напади.

2.) Нашу демаркациону линију не прелазити, сукобе не изазивати. Избегавати, да се поводом ситних изазивања од стране непријатеља прави велика ларма на фронту.

3.) Предузети потребне мере да се одржи ред и поредак на територији и да се избегну сви инциденти, који би били штетни по нас, ако би за њих Антантина мисија сазнала.

4.) О свим догађајима и појавама одмах ме обавештавати; даља упустава следоваће саобразно ситуацији.“

*

19. јуна добивено је наређење команданта Дравске дивизије О. Бр. 5817, и на основи тога издата је заповест О. Бр. 932, која гласи:

„Командант Дравске дивизије са О. Бр. 5817 од данас наредио је:

„С обзиром на то што су италијанске трупе по мандату Антанте заселе пругу Бељак—Св. Вид и њихови обезбеђујући делови налазе се јужно од ове пруге, те да би се створила једна неутрална зона и избегли бесциљни и нежељени сукоби, који би могли наступити између наших и италијанских предњих делова, нека команданти Целовачког и Корушког одреда повуку своје предње делове позади линије: Причиц—к. 640—Штајнбрухогел 1075—Св. Грегор на Крки (карта разм. 1 : 200.000). Марија Салерберг 742 припада Целовачком одреду. Ово да се сврши у току дана 19.-VI, о чему ми поднети извештај до 19 часова. Преко горе означене линије забрањујем сваки прелаз и патролирање у неутралној зони, а то је забрањено и италијанским трупама.

Потврдите пријем наређења!“

Према томе наређујем:

1.) Да се досадањи називи, „Десна и Лева колона замене са „Десни и Леви одсек“ и да састав и јачина истих буду као и до сада.

2.) Да командант десног одсека своје делове на левој обали Крке повуче на саму демаркациону линију означену у наређењу ове команде ОБр. 751 од 8. ов. мца, а делове на десној обали Крке да повуче на линију (спец. карта): Ст. Грегор—к. 1010—Штајнбрухогел (к. 1074). Сва ова места припадају десној колони.

3.) Да командант леве колоне своје делове повуче на линију (карта 1 : 200.000) Штајнбрухогел 640 (североисточно од Тименица)—Тимениц к. 692 (између Ст. Томас и Марија Салерберг). Све поменуте тачке припадају нама.

4.) Веза између десног и левог одсека биће на седлу према коме извиру потоци који по карти полазе од првог слова „h“ реци: „St. Cristoph“ и „Latschach“ до Ст. Филипен на Крки. Ст. Филипен припада десном одсеку. Везу са Целовачким одредом одржаваће командант левог одсека на реци која извири између Винклерна и Марија Саал.

5.) Повлачење на означену линију има отпочети одмах и извршити се неизоставно данас 19.-VI до 18 часова, када ми извештај о извршењу и распореду доставити. Командант левог одсека извршиће повлачење својих делова једновремено са деловима Целовачког одреда.

6.) Скрећем пажњу командантима да на означеној линији имају бити само осигуравајући делови, а све остало има се држати позади те демаркационе линије на згодним тачкама. Ни један војник не сме прећи означену демаркациону линију.

За свако прекорачење биће ми лично одговорни команданти одсека.

С тога, а да се у овоме не би грешило, команданти ће сами између означених тачака одредити на терену најприроднију линију, која се не сме прелазити.

На новој линији до даљег наређења не предузимати никакве фортификациске радове, изузев обичних заклона од непогоде и за одбрану за осигуравајуће делове.

8.) Остала наређења остају у важности.

9.) О пријему наређења одговорити.“

Ово је наређење извршено у потпуности још у току истог дана с тим, да је од команданта дивизије добивено усмено одобрење, садржано у тач. 6. тог наређења, да се на одређеној линији могу израђивати заклони за осигуравајуће делове, за одбрану и заштиту од непогоде.

19. јуна у 15 часова стигао је ђенерал Мајстер са наређењем да му предам команду над Корушким одредом.

Још у току овога дана нови командант упознат је са целокупном ситуацијом, редом и радом у штабу одреда.

Идућег дана, 20. јуна, извршен је обилазак свих трупа, те је и у томе нови командант одреда добио на лицу места, пуну оријентацију. Том приликом обишао сам и Целовац и довео у везу новог команданта Корушког одреда са командантом Језерског одреда.

21. јуна завршен је и остали административни посао у штабу. Пред вече јавио сам се лично команданту Дравске дивизије у Добрла-васи и са тим је моје командовање на Корушком фронту било завршено.

*

Од стране Немаца и непријатеља наше земље борило се против нас свима могућим средствима, па чак се износило, да су од стране војника вршене пљачке и паљевине, као и да су у Великовцу без разлога побијени неки невини људи и нејач. Поводом овога, овом приликом сматрам за потребно изјавити, да је код трупа Корушког одреда владала савршена дисциплина и за све време мога командовања нисам добио ни једну жалбу, ни од грађана ни од старешина, да су вршена ма каква насиља, пљачке и томе слично; а у погледу разоравања и убистава у Великовцу, који је био изложен ватри и за време од 29. маја па до 3. јуна, као доказ нетачности напред поменутих изношења наводим у препису извештај нарочите комисије, која је одређена мојим наређењем О. Бр. 744 од 7. јуна, а која је 8. јуна поднела извештај из кога се види, да је непријатељ био посео и бранио варош непосредно, и да је тиме што је навукао ватру против себе, допринео да и мирни грађани страдају, као и њихова имаовина да пропада,

Извештај гласи:

„1. Великовец није био утврђен; виде се само на разним крајевима места израђене фортификације и ровови за пешадију, митраљезе и бацаче мина. Нарочито ово се опажа на ивици вароши где је пешадија бранила варош пушкама, митраљезима, бацачима мина, и где су били пласирани топови.

2.) Немачка артилерија, бацачи мина, митраљези, пушкомитраљези итд. били су пласирани нешто у вароши, нешто у околини, и то:

а) Код куће Доктора Шлауфа на источном делу вароши стојао је 1. топ;

б) Код Јобстала на западном делу вароши стајали су 3 непријатељска топа;

в) Код цркве Ст. Рупрехт стајале су две 15 см хаубице;

г) Поред куће Шателхоф правцем Калтенбрун стајале су 10 см хаубице;

д) Бацачи мина и пушкомитраљези били су пласирани и постављени на Биргерлусту (јужни део вароши), даље код капеле Крајцберг у близини источног излаза вароши Великовца;

ђ) Мунициска слагалишта била су:

у коњушници поред поште (северозападни део вароши);

у грађанској школи (северни део вароши);

у основној школи на главној пијаци;

у гостионици „Јагње“, у Ст. Рупрехту, у Шатенхофу;

Муниција, коју смо у наведеним магацинима нашли, ова је:

100 сандука 7.5 см

105 „ 10 „

220 зрна 15 „

преко 500 пушака

34 сандука зрна за бацаче мина

преко 42 сандука а 1350 метака за пешад.

„ 35 „ „ 1350 „ пушкомитраљ.

„ 60 „ „ 250 „ „

„ 200 ручних бомби

4 сандука сигналних ракетли

16 пушкомитраљеза.

3.) Погинула су 3 грађанска лица, и то: нека жена Хабих, која се налазила у моменту када је смртоносно погођена, на Рицингу, где су стајали непријатељски бацачи мина и митраљези, који су гађали на наше пешадиске делове.

На Биргерлусту је погинуо неки младић, именован Крајгер, који је стајао, када је био погођен од метка, поред Биргерлуста где су били постављени бацачи мина и пушкомитраљези непријатеља.

Напоследку било је смртно погођена нека девојка у ко-

њушници код поште, која се налазила у непосредној близини непријатељског мунициског магацина.

Адвокат Култерет није био рањен сада, већ приликом немачког напада на варош Великовец, дана 2. маја 1919.

Особе које су биле приликом заузећа вароши рањене: Нагеле, који се налазио на дворишту куће Нагеле у близини куће Доктора Шлауфа где је стајао непријатељски топ.

3 особе код поседника Скринер у Милграбну, где се налазила непријатељска резерва и, по исказу грађана, 2 топа.“

Чланови комисије били су: пешад. потпуковник Тодор Тодоровић, мајор Швингер и поручник, Доктор Грабловић.

У напред изнето уверио је се и американски војни изасланик Колби, који је 12. јуна обишао и Великовац и сва места где су биле трупе размештене, изразио пуно задовољство у сваком погледу па и у погледу држања трупа.

V

Закључак

Поред свега напред изложеног, налазим за потребно нарочито подвући ова факта:

1.) Да је Корушки одред, који је у времену од 2. до 12 маја постојао само по имену, и био скоро апсолутно неспособан за акцију, ипак за 15 дана и бројно и материјално био уздигнут и толико успособљен да је пред почетак операција (27. маја вече) престављао једну снагу по броју импозантно, али у чију се моралну вредност у опште није много полагало, јер се на њу гледало кроз црне наочари из дана слома, пораза и расула Корушкога одреда, а није се имало довољну времена да се са људством упозна и бар у најпотребнијем обиму духовно га подигне и увери у снагу коју преставља, као ни у погледу значаја једне овакве акције за ослобођење неослобођене браће и заштиту интереса нове велике отаџбине. Људство је долазило силом натерано у јединице и веровало да му је са овим учињена неправда, што је и после толико дугог трајања рата поново отргнуто од својих домаћих послова. Оно није имало поверења у своје старешине и задатке, па ни старешине у њега. Духовне везе није било, а ни јединства мисли. Страх код старешина је био у толико већи, што је маса већ била на извесан начин предиспонирана расулу и непокорности, не само због претрпљеног пораза већ и утицајем извесних агената, који нису волели ни државу ни њене интересе, но који су једино имали пред очима циљ: ометање учвршћивања реда и мира код нас. — Па ипак,

2.) Да је тај исти одред у времену од 28. маја до 6. јуна закључно извршио једну операцију од 10 дана непрекидних, врло напорних, даноноћних покрета, прешав у средњем

око 170 км, што чини просечно дневно 17 км (без скретања с пута); да је у томе периоду времена имао јаче борбе, и то око Гуштања, Черне и Дравограда, за тим код Лабуда и западно и северозападно од Великовца, изгубивши за то време:

13 погинулих, 51 рањеног; 11 несталих и 2 побеглих;

Да је утрошено 56.240 пушчаних, 89.800 митраљеских метака; 355 ручних бомби и 4.235 артилериских зрна; што значи, да је прошао кроз озбиљне и велике душевне, моралне и физичке кризе, да их је савладао и да је управо превазишао свако очекивање, и дао успешне резултате и онда, када су њихове непосредне старешине губиле сваку веру у успех.

Настаје питање, како је то и поводом чега је такав прекрет могао наступити?

Одговор је прост: За масе, као и за појединце, који ту масу сачињавају, приближно се може рећи исто, а то је: да нема храбрих људи, па ни јединица, који би се могли похвалити да су те особине показивали увек и свуда у истом степену, већ се пре може рећи само толико, да је тај и тај или та и та јединица била ту и тада храбра; јер се њино држање модификовало зависно од ваљаности старешина, начина ангажовања, времена, терена, начина појаве непријатеља и разних узрока, који имају за последицу изненађење и губљење главе. Што су старешине на вишем ступњу и са већом готовошћу на безпоштедно залагање, то је и трупа боља, и обратно, у колико су старешине испод потребне висине и у колико је војска мање душевно и морално компактна, у толико је дејство напред поменутих чињеница осетније и опасније.

Према овоме да се схватити и разумети и пораз код Великовца, који се догодио почетком маја. Милицијом словеначком није се могло командовати по методима круте аустроугарске школе. Прилике су биле измењене, али схватања и методи не. Узроци неуспеха лежали су у томе.

Али, и када би се пораз код Великовца ставио на рачун Словенцу војнику, он је тај пораз после месец дана успео не само да поправи, но и да га претвори у један сјајан успех, који га је у пуном полету извео на Госпосветско поље и дао му могућности да се на огњишту праотаца освети, да осети ко је, и да се загреје жаром нове и топле љубави према слободи своје отаџбине, — и он ће једнога дана, када томе време буде, поново пружити руку помоћи онима, који остају и даље робље туђих господара.

У опште, успех словеначких војника у напред описаним догађајима може се сматрати као њихов велики морални капитал, чији ће интерес бити изражен великим и брзим развојем националне свести и полета и код оних, који нису разумели ни прошле велике догађаје, као ни понуђену им сло-

боду и једнакост у великој словенској заједници, Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

3.) Да је у току операција заробио: 9 официра и 58 непријатељских војника и запленио 4 топа, 53 митраљеза, велики број пушака, муниције и осталог ратног материјала, не рачунајући ту магацине огромне вредности у Целовцу.

4.) Да за све време у одреду није био ни један инцидент противу реда и дисциплине, а нарочито да није било нигде никаквог изгреда ни пљачке становништва.

5.) Да у опште држање војника и на маршу и на стану као и у борби није било нигде и ни у једној прилици испод држања старешина. Какав је који старешина био и какав је утицај својим држањем могао изразити на своје војнике, такви су и војници били. Оскудица онога нападног полета код војника била је последица оскудице тога полета код њихових команданата, нарочито код команданата Цељског и Љубљанског пука, који су свуда први лично увиђали немогућности извршења добивених наређења и тако штетно утицали и на своје потчињене, ма да су сва та њихова предвиђања била неоснована, као што се то показало у ствари, пошто су сва издата им наређења извршивана под импулсом и непосредном контролом команданта одреда, без икаквих нарочитих тешкоћа.

6.) Према овоме ја сам у овоме походу стекао једно драгоцено уверење, које је у току ових неколико година после описаних догађаја добило потпуну потврду, а то је:

Да су Словенци ваљан војнички материјал, издржљиви, одани, послушни и савесни; да имају развијен осећај дужности, да уважавају ауторитет власти, ако је та власт на висини на којој треба да је, и да у опште у томе погледу не изостају иза Шумадинаца, под условом да им на челу буду старешине дорасле своме положају и задатку. Ово гледиште моје потврђено је посматрањем и у доцнијој, мирнодопској служби. Словенци нису изостајали иза својих сабратника, и чак шта више свуда, где год су браћа измешана по јединицама, осећала је се тенденција јаке утакмице, којој и ако нису Словенци увек они који имају рекорд, оно бар су главни иницијатори тога

7.) Пишући ове редове из мојих успомена са Корушкога фронта не могу а да овом приликом не ударим гласом и на оно силно поверење словеначког војника у србијанске официре и војнике, које сам имао прилике непосредно запазити и осетити. Пред почетак офанзиве, па и у првим данима наступања, нису били ретки случајеви, да се чак и по неки војник јави на телефону штабу одредском са питањем, шта је са србијанским трупима и докле су оне стигле, и ако су сви знали, да у одреду од српских трупа у први мах није било ништа више него 1. батаљон 5. пешад. пука, 1 батерија, 1 коњички

ескадрон и 1 чета добровољаца. Исто тако неизгладив је утисак који сам добио 29. маја у Мижици. Пролазили су војници 1. батаљона 5. пешад. пука поред војника Цељског пешад. пука, који су се одмарали. Видећи србијанске војнике, старе ратнике, од којих су многи, већ у годинама, толике године непрекидно под оружјем и имали многе ране, како у реду и у ногу корачају, војници Цељског пука говорили су: „Немојте ви ићи напред, ми ћемо, ви само будите са нама,“ док су војници петог пука очигледно поласкани тиме, са поносом и високо уздигнутим челом снажно корачали, купајући се у зноју, као да би хтели рећи, да се само по цену великих жртава и напора и са крајњим али удруженим, дисциплинованим напрезањем све снаге воље и тела, управљеним ка постигнућу постављеног циља, долази до успеха.

У љубави и узајамном поверењу браће Словенаца, Хрвата и Срба и непоколебљивој вери да им је у задрузи, у заједници, а под мудром управом дома Карађорђевића, који у добру, срећи и напретку свога Троименог Народа види не само своју личну срећу но и циљ целокупне своје неуморне и непрекидне акције, зајамчена пуна слобода и правилно развијање у свима правцима, а са тиме зајемчена и величина, па и мисија њихова у остварењу југословенских идеала и идеала велике заједнице Словена, чије време тек сад настаје.

VI

25. јуна јавио сам се на службу у Врховној Команди. Око 10 часова био сам примљен од начелника Штаба, пок. војводе Мишића. Био је врло расположен и задовољан у опште са радом на Корушком фронту. Када сам му укратко изложио рад Корушког одреда и држање словеначких трупа, изјавио ми је своје признање и наредио да израдим што пре релацију о овим операцијама, и да и за њега један примерак оставим. Релација није могла бити израђена, јер су прилике биле такве, да је било потребно заложити се свом снагом на другим пословима. Али, и ако релација није била израђена, остао је исцрпан операциски дневник из тога времена, и на основи тога данас предајем јавности податке о раду Корушког одреда, одужујући на овај начин и тај дуг према успомени на великога и славног војводу Мишића са узвиком „Вечан му помен!“

Дивиз. Ђенерал,
Љуб. М. Марић

00000436484

ИСПРАВКА

На 25. страни у 23. реду одоздо треба место : 65 см да
стоји : 6·5 см.

КОНАТОБОВАБЕ КОРУ

ОРДРЕ ДЕ В
ТРУПА КОРУШКОТ ОДРЕДА Н

КОМАНАДА КО

КОМАНДАНТ: БЕНЕДИКТАШ
ПОМОЩНИК: ПЕШАДСКИ ТРОП
НАРЕДБА
КОМАНДАТОР

ОДРЕДА КОРУШКА

СЛОВЕНСКИ ДА

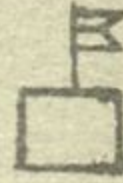
КОМАНДАНТ: ЛУКО

КОМАНДАТОР

ЦЕНА 25.— ДИНАРА

ORDRE DE BATAILLE

ТРУПА КОРУШКОГ ОДРЕДА НА ДАН 23 МАЈА 1919 ГОД.

КОМАНДА КОРУШКОГ ОДРЕДА

КОМАНДАНТ: БЕНЕРАЛШТАБНИ ПУКОВНИК ЛЈУБОМИР МАРИЋ

ПОМОЋНИК: ПЕШАДИСКИ ПОДПУКОВНИК ЛЈУБОМИР НЕДЕЉКОВИЋ

НАЧЕЛНИК ШТАБА: АРТИЛЕРИСКИ КАПЕТАН I. КЛ. ФЕРДЈАНЕЖ

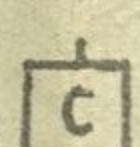
КОМАНДАНТ: АРТИЛЕРИЈЕ АРТИЛЕРИСКИ ПУКОВНИК ДРАГОЉУБ ПОПОВИЋ

оделење коњаника

телефонски вод

војни суд

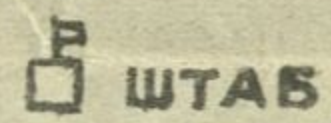
слагалиште хране

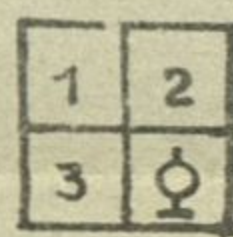
2. ескадрон I. коњичког пука

СЛОВЕНСКИ ПЛАНИНСКИ ПУК

КОМАНДАНТ: ПУКОВНИК ТЕОДОР РАКТЕЉ

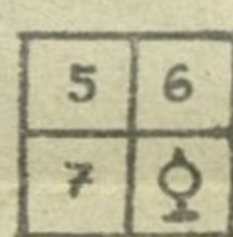

ШТАБ

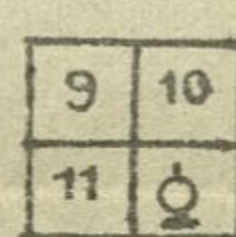
1. БАТАЉОН

капетан: НЕЈЕДЛИ

2. БАТАЉОН

капетан: РОЈНИК

3. БАТАЉОН

ПОТПУКОВНИК ВИДМАР

коњичка патрола

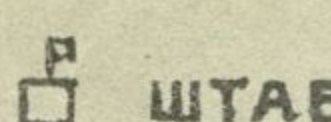
техничка чета

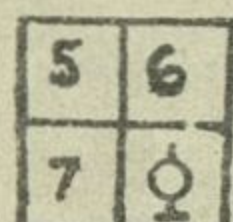
етапни вод

ЉУБЉАНСКИ ПЕШАДИСКИ ПУК

КОМАНДАНТ: ПОТПУКОВНИК ДЕРЕАНИ

ШТАБ

2. БАТАЉОН

мајор: ЈАКЛИЋ

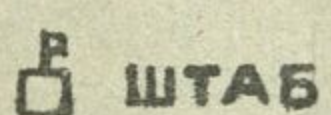
коњичка патрола

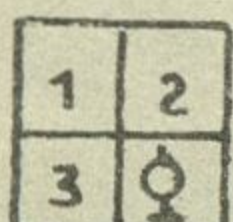
етапни вод

ЦЕЉСКИ ПЕШАДИСКИ ПУК

КОМАНДАНТ: ПУКОВНИК КОХ

ШТАБ

1. БАТАЉОН

капетан: ШМИТ

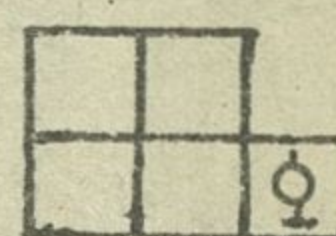

3. БАТАЉОН

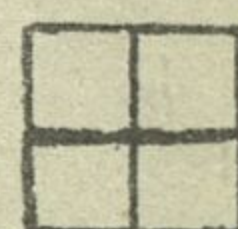
мајор: КОС

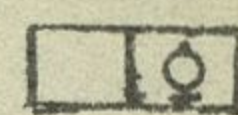
етапни вод

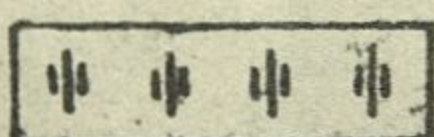
1. батаљон и митраљеско одељење V. пешад. пука

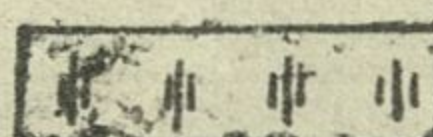
ЈУГОСЛОВЕНСКИ БАТАЉОН
капетан КОСТИЋ

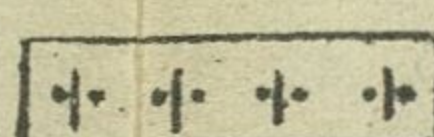
ЦЕЉСКА ЛЕГИЈА

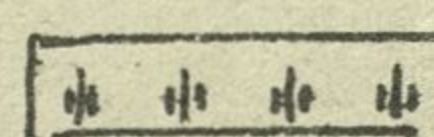
7. СРПСКА ЗАПЛЕЊЕНА ПОЉСКА БАТЕРИЈА Кал. 77%

1. МАРИБОРСКА ПОЉСКА БАТЕРИЈА Кал. 80%

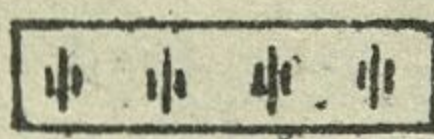
2. ЦЕЉСКА БРДСКА БАТЕРИЈА Кал. 75%

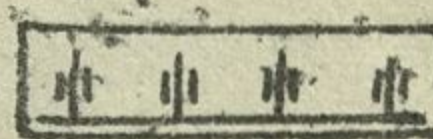
2. ЉУБЉАНСКА БАТЕРИЈА ХАУБИЦЕ Кал. 100%

5. ЉУБЉАНСКА БАТЕРИЈА Кал. 150%

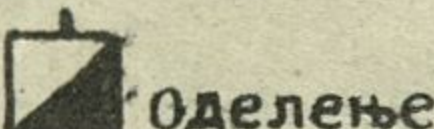

1. СРПСКА ПОЉСКА БАТЕРИЈА Кал. 80%

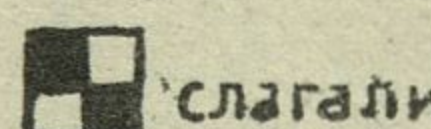

3. ЦЕЉСКА БАТЕРИЈА ХАУБИЦЕ Кал. 100%

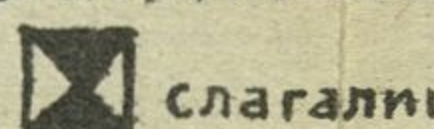
ЕТАПНА КОМАНДА

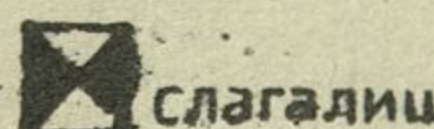
оделење коњаника

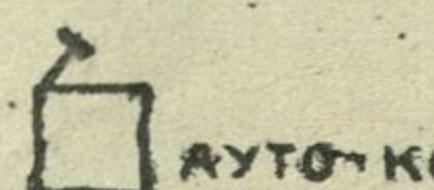
слагалиште хране

слагалиште оружја

слагалиште муниције

ауто-команда

етапни вод